

BAROMETRUL DE GEN

Cum participă femeile
și bărbații în politică și în
procese decizionale?

United Nations
MOLDOVA

BAROMETRUL DE GEN

Cum participă femeile
și bărbații în politică și în
procese decizionale?

CHIȘINĂU, 2017

BAROMETRUL DE GEN.

Cum participă femeile și bărbații în politică și în procesele decizionale?

Cercetarea a fost realizată de Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, în cadrul programului ONU „Femeile în Politică”. Programul este implementat de Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitate de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women), Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), în parteneriat cu Fundația Est-Europeană și Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, cu susținerea financiară a Guvernului Suediei.

Studiul este disponibil în limba română și poate fi accesat la adresele:

www.progen.md

www.un.md

www.moldova.unwomen.org

www.egalitadedegen.md

Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare” (CPD), creat în anul 1998, este o instituție obștească, care își propune să contribuie la promovarea discursului integrator cu privire la problematica genurilor umane, pledând pentru valorile egalității de gen, ca parte componentă a unei societăți deschise, în scopul consolidării unui parteneriat autentic de gen. CPD militează pentru edificarea unei comunități cu perspective și oportunități egale pentru membrii/ele săi/sale, a unei societăți în care femeile și bărbații sunt cetățeni cu drepturi depline, capabili să soluționeze problemele în comun, să beneficieze în mod egal de noile oportunități și să se angajeze plenar în activități politice, economice și sociale.

Studiul a fost efectuat de **Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-AXA”**.

Compania CBS-AXA, fondată în anul 2003, este specializată pe efectuarea cercetărilor cantitative și calitative în diverse domenii: studii de marketing, cercetări sociale, sondaje social-politice. Pe parcursul activității, compania a realizat peste 1000 de studii de diferite tipuri.

Echipa de implementare:

Alexei Buzu, director executiv CPD

Vasile Cantarji, expert-consultant, sociolog

Galina Precup, redactor-consultantă CPD

Reproducerea totală sau parțială a fragmentelor din această publicație este autorizată doar cu condiția indicării clare și exacte a sursei.

Opiniile expuse în această publicație aparțin autorilor și nu reflectă neapărat opiniile oficiale ale agențiilor Organizației Națiunilor Unite sau a donatorilor.

Redactoră tehnică:

Ana Tataru

Copertă și machetă:

Simion Coadă, Mihai Sava

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cuprins

Lista figurilor	4
Lista tabelelor	7
I. INTRODUCERE	8
II. SUMAR EXECUTIV – PRINCIPALELE CONCLUZII	10
III. ASPECTE METODOLOGICE	16
IV. EVOLUȚIA GENERALĂ A PERCEPȚIILOR FAȚĂ DE ROLUL GENURILOR ÎN SOCIETATE	20
V. PARTICIPAREA LA PROCESUL DECIZIONAL	27
5.1. Nivelul de informare	28
5.2. Implicarea în viața publică/comunitară	30
5.3. Impactul implicării femeilor în viața publică/comunitară	38
VI. IMPLICAREA FEMEILOR ȘI BĂRBAȚILOR ÎN POLITICĂ	42
6.1. Percepții privind prezența femeilor și bărbaților în politică	43
6.2. Participarea politică a femeilor și bărbaților	50
VII. PERSPECTIVA CANDIDATELOR ȘI CANDIDAȚILOR DIN ALEGERILE LOCALE 2015	52
7.1. Elemente specifice ale implicării bărbaților și femeilor în alegeri	54
7.2. Specificul activității în partidele politice	63
7.3. Luarea deciziei de a candida	66
7.4. Campania electorală	68
VIII. PERSPECTIVA ALEȘILOR LOCALI	74
8.1. Necesități de instruire resimțite în timpul electoralei și după alegeri	78
IX. FEMEILE ȘI BĂRBAȚII ÎN ALTE DOMENII	82
9.1. Imaginea de gen în conștiința socială	82
9.2. Piața muncii	84
9.3. Viața privată	90
9.4. Violența și discriminarea/Comportamentul deviant	92

Lista figurilor

Figura 1. Percepții asupra puterii decizionale a genurilor	21
Figura 2. Ponderea respondenților care împărtășesc părerea că femeile și bărbații în RM sunt egali în drepturi	23
Figura 3. Definierea egalității în drepturi	24
Figura 4. Cauzele inegalității în drepturi între femei și bărbați	25
Figura 5. Recunoașterea poverii duble a femeilor	26
Figura 6. Frecvența discuțiilor despre modul în care se desfășoară lucrurile în țară sau în localitate cu reprezentanți ai cercurilor sociale.....	27
Figura 7. Informarea despre drepturile cetățenești	28
Figura 8. Nivelul de informare despre cum se iau deciziile în APL	29
Figura 9. Consultarea documentelor de bază în activitatea APL	30
Figura 10. Frecvența de participare la diferite acțiuni ce vizează problemele comunitare	31
Figura 11. Frecvența de participare la diferite acțiuni ce vizează problemele comunitare, comparativ cu anul 2012	32
Figura 12. Cine ia deciziile cu privire la dezvoltarea comunității	33
Figura 13. Nivelul de reprezentare și participare la activitatea structurilor locale de administrație publică, ONG-uri și partide politice	34
Figura 14. Indicele de participare locală pe categorii socio-demografice	35
Figura 15. Relația dintre prezența copiilor în gospodărie și indicele de participare locală	36
Figura 16. Nivelul și formele de implicare în rezolvarea problemelor comunitare.....	36
Figura 17. Forme de adresare la APL pentru a soluționa probleme comunitare	37
Figura 18. Impactul perceput de respondenți cu privire la participarea femeilor în viața politică, în afaceri	39
Figura 19. Nivelul de încredere și mulțumire de activitatea primarilor în funcție de sexul acestora	39
Figura 20. Nivelul de participare a cetățenilor la acțiuni comunitare în funcție de sexul primarului	40
Figura 21. Ponderea femeilor în poziții electivă în administrația publică	42
Figura 22. Aprecierea privind suficiența prezenței femeilor în structurile de stat	43
Figura 23. În consiliul local/raional este nevoie de mai mulți, la fel sau mai puțini....:	44
Figura 24. Disponibilitatea de a susține un bărbat sau o femeie în diferite posturi de conducere	45
Figura 25. Percepții și stereotipuri privind participarea femeilor în politică	48

Figura 26. Impactul anticipat în cazul majorării prezenței feminine în Parlamentul RM	49
Figura 27. Ponderea femeilor în partide politice	50
Figura 28. Intenții de a se implica pe viitor în calitate de candidat la funcții electiv și în organizații de asociere civică.....	51
Figura 29. Anticiparea nivelului de reprezentare a femeilor în partide politice și în rândul candidaților	51
Figura 30. Factori descurajați în implicarea politică a bărbaților și femeilor.....	53
Figura 31. Candidații după grupe de vârstă (scrutinul din 2015)	54
Figura 32. Candidații și persoanele alese în funcții în 2015, participanți la studiul pe vârste	55
Figura 33. Vârsta medie de lansare în politică pe grupe de vârste și genuri	56
Figura 34. Curba vârstei la care persoanele s-au implicat în politică	57
Figura 35. Numărul mediu de copii (0-17 ani) în gospodărie, pe grupe de vârstă, gen și în comparație cu populația generală și candidați.....	58
Figura 36. Numărul de mandate exercitate până în prezent	59
Figura 37. Experiența de activitate în funcții electiv la nivel local sau raional.....	60
Figura 38. Sectoarele de activitate a candidaților	61
Figura 39. Numărul mediu de ani de activitate în sectorul economic.....	62
Figura 40. Prezența femeilor și bărbaților în structurile teritoriale ale partidelor.....	63
Figura 41. Distribuția pe funcții în cadrul structurilor teritoriale ale partidelor.....	64
Figura 42. Numărul mediu de ani în politică și în calitate de membru al actualului partid	65
Figura 43. Activități în cadrul partidului la care au fost implicați în ultimele 12 luni la data chestionării (numărul mediu de participări)	65
Figura 44. La îndemnul cui a fost luată decizia de a candida	66
Figura 45. Considerați că ați fost pregătit/-ă pentru funcția la care ați candidat?	67
Figura 46. Motivele îndoielilor în nivelul de pregătire pentru funcție	67
Figura 47. Nivelul de susținere acordat de diferite grupuri locale în campania electorală.....	68
Figura 48. Deficit de sprijin în campania electorală	69
Figura 49. Costul campaniei electorale după gen și funcție (valoare medie per candidat).....	71
Figura 50. Sursele de finanțare ale campaniei electorale	72
Figura 51. Activități întreprinse în scopul de a se promova în campania electorală	73
Figura 52. Nivelul de promovare a candidaților bărbați și femei în mass-media	73
Figura 53. Abordări aplicate în căutarea finanțărilor pentru proiecte locale	75
Figura 54. Măsura în care diferiți aleși locali beneficiază de suport din partea conducerii statului	77

Figura 55. Frecvența de confruntare cu diferite probleme în perioada executării mandatului...	78
Figura 56. Ponderea candidaților care au participat la instruire în perioada electorală.....	79
Figura 57. Prestatorii de instruire	80
Figura 58. Tematica instruirilor necesare.....	81
Figura 59. Opinii privind distribuția responsabilităților în familie.....	82
Figura 60. Opinii privind calitățile femeilor în comparație cu ale bărbaților	83
Figura 61. Opinii privind imaginea femeii cu referire la raporturile familiale	84
Figura 62. Durata săptămânii de lucru a femeilor și bărbaților ocupați.....	85
Figura 63. Numărul mediu de ore pe zi dedicat de femei și bărbați activităților de bază.....	86
Figura 64. Îmbinarea serviciului cu activitățile casnice	86
Figura 65. Incidența problemelor de serviciu, cauzate de implicarea în activitățile private, în ultimele 4 săptămâni.....	87
Figura 66. Cine este dezavantajat la locul de muncă?	88
Figura 67. Genul persoanelor care ar trebui să lucreze în următoarele domenii	89
Figura 68. Opinii privind caracterul muncilor casnice (% răspunsurilor afirmative)	90
Figura 69. Opinii privind deciziile asupra cheltuielilor bănești în gospodărie	90
Figura 70. Opinii privind activitățile realizate de obicei de către femei vs bărbați în gospodăriile respondenților.....	91
Figura 71. Prezența discriminării de gen în Republica Moldova	93
Figura 72. Locul unde persoana rudă/prietenă/cunoștință s-a confruntat cu situația de discriminare	93
Figura 73. Situații de discriminare cu care s-a confruntat persoana/ruda/prietenă/cunoștința.....	94
Figura 74. Situații considerate cazuri de hărțuire sexuală	95
Figura 75. Opinii cu referire la faptul dacă fenomenul hărțurii sexuale la locul de muncă/la facultate reprezintă o problemă în acest moment pentru societate.....	95
Figura 76. Atitudinea respondenților cu referire la hărțuirea sexuală.....	96
Figura 77. Cazuri, când un bărbat/o femeie a manifestat atitudine cu conotație de hărțuire sexuală față de respondent	97
Figura 78. Cazuri când s-a apelat la ajutor pentru a preveni sau opri acțiunile cu conotație de hărțuire sexuală față de respondent.....	97
Figura 79. Unde s-a apelat la ajutor pentru a preveni sau a opri acțiunile cu conotație de hărțuire sexuală față de respondent.....	98

Lista tabelelor

Tabelul 1. Distribuția eșantionului realizat în funcție de caracteristicile socio-demografice ale respondenților	17
Tabelul 2. Distribuția eșantionului pe sub-eșantioane și gen	19
Tabelul 3. Persistența stereotipurilor privind specificul rolurilor de gen	20
Tabelul 4. Segmentarea respondenților față de stereotipurile privind responsabilitățile specifice ale genurilor	22
Tabelul 5. Segmentarea respondenților față de stereotipurile privind responsabilitățile specifice de gen pe categorii socio-demografice	22
Tabelul 6. Barierele pentru implicare în procesele decizionale la nivel local și în politică	38
Tabelul 7. Topul problemelor care necesită rezolvare urgentă în comunitate	41
Tabelul 8. Disponibilitatea de a susține un bărbat sau o femeie în diferite posturi de conducere (% răspunsurilor „genul nu contează”)	45
Tabelul 9. Percepțiile de gen în funcție de sexul conducătorului primăriei	46
Tabelul 10. Percepții și stereotipuri privind participarea femeilor în politică: 2016 vs 2006 (% răspunsurilor „Da”)	49
Tabelul 11. Distribuția pe ocupații în populația generală și candidații la alegerile din 2015	59
Tabelul 12. Probleme întâmpinate în campania electorală	70
Tabelul 13. Prioritățile de activitate în calitate de ales local după alegeri	74
Tabelul 14. Adresabilitatea și rata de rezolvare a solicitărilor depuse de femei și bărbați, aleși locali	76
Tabelul 15. Opinii privind cele mai importante trăsături pe care trebuie să le educăm la băieți și fete	92

I. Introducere

Barometrul de Gen este primul studiu comprehensiv din Moldova care abordează implicarea femeilor și bărbaților în politică și procesul decizional. Studiul a urmărit scopul de a elucida elementele specifice de gen în politică (atitudinea generală față de implicarea bărbaților și femeilor în politică, în viața partidelor politice, intenția de a candida, provocările specifice ale candidaților și candidatelor în electorală, activitatea în calitate de aleși/se locali/e), precum și în procesul de luare a deciziilor (gradul de informare cu privire la procesul de dezvoltare comunitară, prioritățile locale de dezvoltare, implicarea la diferite etape ale actului decizional).

Concluziile formulate în Barometrul de Gen sunt bazate pe realizarea a trei cercetări în care au fost vizați alegători, candidați și aleși locali, femei și bărbați. În primul rând, Barometrul de Gen a implicat chestionarea populației generale din Republica Moldova prin intermediul unui sondaj național reprezentativ. Aceasta a permis măsurarea perspectivelor bărbaților și femeilor cu privire la încadrarea acestora în politică și procesul decizional. A doua componentă a Barometrului de Gen a presupus chestionarea candidaților/candidatelor la alegerile generale locale, iunie 2015. Aceasta a contribuit la clarificarea provocărilor specifice ale campaniei electorale și activității de partid pentru femei și bărbați. A treia componentă a studiului a vizat elementele specifice în activitatea femeilor și bărbaților, aleși locali.

Barometrul de Gen oferă oportunitatea de a măsura modul în care au evoluat percepțiile și stereotipurile de gen în ultimul deceniu. Sondajul de opinie național a fost realizat, în mare parte, în baza întrebărilor primului Barometru de Gen¹ efectuat în 2006, an în care a fost adoptată Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați. Datele comparative permit să analizăm cât de mult a evoluat sau a stagnat societatea moldovenească în ceea ce privește rolurile și stereotipurile de gen.

Barometrul de Gen și-a propus să identifice următoarele acțiuni, pe care urmează să le întreprindă promotorii egalității de gen în politică și procesul decizional. După adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a obligativității cotelor minime de reprezentare de 40% pentru ambele sexe pe listele candidaților pentru alegerile parlamentare și locale, s-a creat impresia că situația privind subreprezentarea feme-

---

¹ Barometrul de Gen 2006, Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare http://www.progen.md/files/7140_barometrul.pdf

ilor este oarecum soluționată. Însă concluziile prezentate în această lucrare indică existența mai multor probleme legate de democrația internă a partidelor, de finanțarea campaniilor electorale, povara dublă a femeilor și menținerea unor stereotipuri patriarhale pronunțate în rândul alegătorilor. Astfel, constatările efectuate induc ideea că partidele politice, autoritățile naționale și locale, societatea civilă, mass-media și partenerii de dezvoltare, dacă își doresc asigurarea autentică a reprezentării echitabile a bărbaților și femeilor, trebuie să își asume o nouă agendă prin care urmează să promoveze diverse măsuri adiționale, dincolo de cotă, care ar contribui la realizarea acestui deziderat.

Cercetarea a fost realizată în cadrul programului ONU „Femeile în Politică”. Proiectul este implementat de Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women), Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), în parteneriat cu Fundația Est-Europeană și Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, cu susținerea financiară a Guvernului Suediei. Obiectivul programului este de a susține participarea sporită și implicarea semnificativă a femeilor în politică și în procesele de luare a deciziilor prin crearea unui mediu propice în vederea atingerii acestui deziderat. Un alt scop al proiectului este de a dezvolta capacitățile femeilor lidere înainte, pe parcursul și după alegerile naționale și locale.

II. Sumar executiv – principalele concluzii

Percepțiile față de rolurile tradiționale de gen

Aproximativ 20,5% din respondenți indică o lipsă a stereotipurilor de gen. Această estimare este bazată pe răspunsurile cu privire la rolurile decizionale în cadrul familiei și a percepției cu privire la datoria bărbatului de a aduce bani acasă. Aproape 58,3% din respondenți împărtășesc, cel puțin, unul din stereotipurile de gen (fie că sunt de acord că este mai mult responsabilitatea bărbaților de a aduce bani în casă sau că deciziile trebuie luate preponderent de un singur gen), iar 21,2% din respondenți susțin ambele stereotipuri de gen.

În ultimii zece ani, percepțiile cu privire la rolurile tradiționale de gen **nu s-au îmbunătățit semnificativ**. Rezultatele sondajului de opinie arată că în anul 2016, 64% din respondenți erau de acord cu afirmația că responsabilitatea bărbatului este de a aduce bani acasă, iar a femeii de a avea grijă de familie și gospodărie, cu 3 puncte procentuale mai puțin comparativ cu anul 2006.

Percepțiile cu privire la participarea femeilor în politică și procesul decizional au evoluat pregnant. Întrebați dacă în administrația publică, politică sau locul de muncă este de preferat să conducă bărbatul, femeia sau genul nu contează, aproximativ 72% din respondenți au ales ultima opțiune în 2016, cu 11 puncte procentuale mai mult comparativ cu anul 2006.

Implicarea în procesul decizional local

Deși, în mare parte prioritățile comunitare de dezvoltare sunt similare pentru femei și bărbați, există și diferențe relevante. În topul priorităților comunitare de dezvoltare, susținute de bărbați, se află: (i) repararea drumurilor și a podurilor (64%), (ii) îmbunătățirea accesului la apă și canalizare (50,1%), și (iii) iluminarea stradală (23,1%). În topul priorităților comunitare de dezvoltare pentru care pledează femeile se află: (i) repararea drumurilor și a podurilor (60,8%), (ii) îmbunătățirea accesului la apă și canalizare (44,9%), (iii) investiții în școli, grădinițe, instituții extrașcolare (21%) și iluminarea stradală (21%). Existența diferențelor în ceea ce privește prioritățile co-

munitare de dezvoltare încă o dată subliniază importanța reprezentării echilibrate a tuturor grupurilor din societate, precum și a unui proces decizional local transparent și incluziv.

Chiar dacă majoritatea populației este conștientă de drepturile privind liberul acces la informațiile de interes public, foarte puține persoane își exercită acest drept, femeile – într-o măsură mai mică decât bărbații. Doar 12,6% bărbați și 9,1% femei din populația generală au consultat bugetul local. Gradul de acces la alte documente relevante activității APL este și mai mic. Astfel, 10,6% din bărbați și 6% din femei au consultat planul strategic și rapoartele anuale ale Primăriei și 6,9% bărbați și 5,5% din femei au examinat raportul anual de transparență decizională. Este important să menționăm că majoritatea respondenților, bărbați și femei (între 67%-80%), sunt conștienți de drepturile de bază ale acestora în ce privește accesul la informații cu caracter public, participarea la ședințele consiliului local etc.

Rata generală de participare a femeilor și bărbaților la luarea deciziilor la nivel local a scăzut în ultimii 4 ani. Descreșterea nivelului de participare în cazul bărbaților este mai semnificativă, ceea ce determină o pondere mai mare a femeilor care se implică în procesul decizional local. În anul 2012, un studiu care măsura implicarea femeilor și bărbaților în procesul decizional atesta un grad de implicare a bărbaților mai mare comparativ cu cel al femeilor, iar în anul 2016 această tendință s-a inversat. Astfel, în 2016 deja mai multe femei participă la adoptarea bugetului localității, la luarea deciziilor cu privire la atragerea investițiilor, la elaborarea planului strategic, a proiectelor comunitare etc. Această situație este explicată prin mai mulți factori, cum ar fi: (i) rata generală de participare a femeilor și bărbaților la luarea deciziilor la nivel local a scăzut în 2016 comparativ cu 2012, descreșterea nivelului de participare a bărbaților fiind mai semnificativă decât în cazul femeilor, (ii) putem presupune că gradul de implicare a femeilor nu a scăzut semnificativ, deoarece în această perioadă au fost implementate mai multe programe de mobilizare și împuternicire a femeilor la nivel local, deși această ipoteză urmează a fi documentată suplimentar.

Atunci când doresc să se implice, bărbații optează pentru partide politice, iar femeile pentru ONG-uri și grupuri comunitare. Aproximativ 5,6% din bărbații respondenți se declară membri sau participanți activi ai partidelor politice, comparativ cu 3,2% dintre femei. Totodată, 4,6% din femeile respondente se implică în activitatea ONG-urilor comparativ cu 2,4% din bărbați.

Cetățenii din localitățile, unde în fruntea APL se află o femeie, sunt semnificativ mai satisfăcuți de activitatea acesteia. În cazul comunităților cu femeie primară, nivelul încrederii (a celor care au foarte multă încredere) este de 34%, comparativ cu 6% în cazul comunităților în care primarul este bărbat. Aceeași tendință este atestată și atunci când este măsurat nivelul în care cetățenii sunt mulțumiți de activitatea pri-

marului/primarei: 27% sunt absolut mulțumiți în cazul primarelor și 6% sunt absolut mulțumiți în cazul în care primăria este condusă de un bărbat.

Cetățenii din localitățile unde în fruntea APL se află o femeie, sunt mult mai implicați în procesul decizional comunitar. Rata de implicare a cetățenilor în elaborarea proiectelor comunitare în localitățile conduse de bărbați a fost de 4,6% pe când cea în comunitățile conduse de femei era de 9,6%. Aproximativ 3,8% din cetățenii din localitățile conduse de bărbați au fost implicați în consultarea bugetului comparativ cu 12,1% din cetățenii din localitățile conduse de femei. Acest fapt se explică prin doi factori: (i) femeile se află la conducerea localităților mai mici comparativ cu bărbații, astfel, într-o localitate mai mică este mai ușor să mobilizezi mai mulți cetățeni decât într-o localitate mai mare sau una urbană; (ii) femeile alese la conducerea APL recurg mult mai des la atragerea proiectelor de dezvoltare comparativ cu primarii bărbați. Acest proces este unul mult mai participativ, determinând faptul că mai mulți cetățeni din localitățile conduse de femei se implică în procesul decizional local.

Implicarea bărbaților și femeilor în politică

Cu cât funcția politică este mai importantă, cu atât crește preferința respondenților pentru un bărbat. Aproximativ 10,8% din respondenți afirmă că pentru funcția de președinte al Comitetului de părinți la școală ar prefera un bărbat (31,6% ar opta pentru o femeie). În funcția de director de școală, 17,8% respondenți ar da întâietate unui bărbat, iar 23,5% – unei femei. Funcția de primar este asociată preponderent cu genul masculin (33,2% optează pentru un bărbat și doar 11,7% ar accepta o femeie). Cel mai mare decalaj a înregistrat opțiunea pentru funcția de președinte al țării – 40,5% din respondenți ar prefera un bărbat în fruntea statului și doar 7,6% – o femeie.

Femeile reprezintă cel puțin 40% din activul partidelor politice. Această constatare infirmă ipoteza precum că numărul mic de femei candidate ar fi explicat prin numărul mic de femei din partidele politice.

Aspirațiile femeilor de a candida pentru funcții locale electivă sunt mai mici comparativ cu cele ale bărbaților. Intenția de a candida pentru funcția de primar sau consilier raional este de două ori mai mare în rândul bărbaților (5,1%), comparativ cu cel al femeilor (2,3%). În cazul grupurilor comunitare de inițiativă dorința de implicare a femeilor și a bărbaților este aproximativ aceeași (6,9% femei și 6,5% bărbați).

Majoritatea respondenților consideră că responsabilitățile casnice ale femeilor constituie cea mai importantă barieră de implicare a acestora în politică. Întrebați

care sunt barierele pentru implicarea în politică, atât bărbații, cât și femeile recunosc că responsabilitățile casnice, lipsa suportului familial și rolurile tradiționale de gen sunt mult mai specifice femeilor, fapt care explică parțial predilecția femeilor de a se include mai mult în structuri cu caracter civic (ONG sau grupuri comunitare) față de structuri și poziții politice.

Inegalitățile de gen de pe piața muncii conduc la șanse inegale pentru femei în politică. De obicei, în calitate de candidați, sunt înaintate persoane care ocupă poziții de top în ierarhia profesională (84% dintre candidatele femei și 73,9% candidați bărbați). Reprezentarea femeilor și bărbaților în principalele trei poziții decizionale (funcționari publici, manageri și specialiști calificați) este inegală – 19,5% pentru bărbați și 12,7% pentru femei. Întrucât pe piața muncii femeile sunt dezavantajate la promovarea în funcții top, iar „baza de resurse umane” pentru politic în mare parte este constituită din persoanele în poziții ocupaționale ierarhic superioare, inegalitatea muncii se reproduce în politic. Prin urmare, odată ce sunt mai puține femei în vârful piramidei ierarhice profesionale – mai puține sunt și în sfera politică.

Fiecare a doua femeie care a candidat în alegerile din anul 2015 vine din sectorul învățământului, una din zece reprezintă sfera de ocrotire a sănătății și 13% – domeniul comerțului. În cazul bărbaților candidați, această concentrare pe domenii este mai puțin pronunțată – 25% dintre ei vin din sectorul agricol, 19% din comerț și doar 18% din sectorul educației. Este important să menționăm că în învățământ, sănătate și administrație publică sumar activează doar 28% femei din totalul femeilor ocupate pe piața muncii. Astfel, potențialul feminin din alte domenii de activitate nu este valorificat. O categorie semnificativă a femeilor cu o reprezentare foarte mică (doar 3,1% din candidate) sunt pensionarele (28,7% din întreg eșantionul).

Studiul nu a identificat diferențe semnificative în ceea ce privește nivelul de implicare a femeilor și bărbaților în activitatea de partid și în campania electorală. Cel puțin, la nivelul candidaților (bărbați și femei) nu au fost depistate diferențe însemnate în activitatea de partid (cum ar fi participarea la ședințele de partid, organizarea întrunirilor electorale, informarea alegătorilor din ușă în ușă). Acest lucru încă o dată vine să demonteze mitul meritocrației ca și argument prin care se explică numărul mic al femeilor candidate.

Partidul politic este actorul principal care determină decizia de a candida. Majoritatea candidaților (74%) la alegerile locale din 2015, atât bărbați cât și femei, au reprezentat partidele din care fac parte. Circa 10% bărbați și 7% femei au candidat independent, iar în restul cazurilor, persoanele au fost susținute de partide, deși nu erau membri. Aproape jumătate din candidați, atât bărbați cât și femei, au luat decizia de a candida la îndemnul partidului. Cercul social este al doilea ca și importanță factor în acest sens. Ne referim la colegi de serviciu, rude (preponderent în cazul

femeilor) și prieteni (predominant în cazul bărbaților). Totodată, mai puține femei decât bărbați au luat singuri decizia de a candida (15,3% față de 20,8%).

Pentru femei, în general, decizia de a candida la alegeri este una mai dificilă. Ele în proporții mai mici au considerat la acel moment că sunt pregătite suficient ca să ocupe funcția pentru care au candidat. Astfel, aproape fiecare a cincea femeie (18,7%) și doar 10,9% bărbați candidați au afirmat că la momentul luării deciziei de a candida nu se simțeau pregătiți pentru funcția la care urmau să-și propună candidatura.

În timpul campaniei electorale transpare un specific în ceea ce privește tipul de sprijin, pe care candidații l-au resimțit ca fiind insuficient în campania electorală. Deși topul problemelor în acest sens este unul similar, bărbații au remarcat neajunsul de sprijin financiar (31,7% față de doar 23,6% în cazul femeilor). Femeile, în schimb, s-ar bucura să dispună de mai multă susținere morală (emoțională și psihologică) din partea membrilor de partid, a membrilor familiei și a rudelor.

Faptul că femeile au resimțit într-o măsură mai mică deficitul de suport financiar presupune că campaniile electorale ale acestora sunt mai ieftine. În ceea ce privește costul campaniei, majoritatea respondenților (circa 60%), atât bărbați cât și femei, au menționat costuri relativ modeste (aprecieri „puțin” sau „foarte puțin”).

Totodată, costul campaniei electorale diferă, în special în funcție de genul candidatului. Astfel, 15,8% dintre femeile candidate au afirmat că în propria campanie electorală din 2015 nu au fost operate cheltuieli financiare, comparativ cu 11,7% bărbați. Majoritatea candidaților (62% femei și 68% bărbați) nu cunosc volumul cheltuielilor realizate. Judecând după răspunsurile celorlalți respondenți, cheltuielile efectuate pentru campania electorală de către o femeie candidată sunt cu mult mai mici decât ale unui bărbat candidat. Per total, pentru o femeie candidată au fost operate cheltuieli de 2,5 ori mai mici (2,3 mii lei față de 5,4 mii lei pentru un bărbat). Costul campaniei bărbaților variază foarte puțin, în funcție de poziția pentru care au concurat. Cheltuielile maxime în cazul femeilor sunt înregistrate pentru candidatele la consiliile raionale (3,1 mii lei) și cele mai mici pentru consiliile locale (1,4 mii lei).

Perspectiva aleșilor locali

Prioritățile aleșilor locali diferă într-o oarecare măsură în funcție de genul acestora. Deși, per total, topul problemelor abordate este similar, femeile se disting prin faptul că au în vizor într-o măsură semnificativ mai mare aspecte legate de instituții educaționale și de îngrijire a copiilor mici (54,8% față de 39,8% în cazul bărbaților), de mediul ambiant. Bărbații, în special, au fost preocupați de infrastructura de alimentare cu apă și edificiile culturale/comunitare.

Femeile în pozițiile de conducere locală apelează mai mult la proiecte comunitare, pe când bărbații recurg la suportul instituțiilor guvernamentale. Femeile se disting prin faptul că în căutarea de suport (inclusiv financiar) pentru proiecte comunitare tind să se bazeze mai mult decât bărbații pe capacitățile/resursele la nivel local (40,9% versus 34,6%). La fel, acestora le este specifică căutarea suportului dincolo de bugetul de stat. Femeile mai des aplică pentru finanțări externe, cum ar fi oferte de finanțare specifice, fonduri ale organismelor internaționale și ale societății civile. Bărbații mențin abordările „tradiționale”, preferând să caute suport la instituțiile guvernamentale de nivel raional sau național (guvern) sau făcând uz de apartenența la partid.

Factorul politic este elementul cel mai important în acordarea de suport aleșilor locali din partea conducerii statului. Rugați să califice în ce măsură diferite categorii de aleși locali beneficiază de suport din partea conducerii statului, respondenții au indicat, în primul rând, apartenența la partidul de guvernare, apoi aleșii locali care au experiență (au activat anterior). Genul este factorul cu impact mediu în acest sens, deși există o recunoaștere intrinsecă a diferențierii în funcție de gen. Numărul respondenților care au specificat că bărbații au șanse sporite de a beneficia de suport din partea conducerii statului este mai mare, decât al celor care au afirmat același lucru despre femei.

III. Aspecte metodologice

Componenta 1: Sondajul în rândul populației

Sondajul a fost realizat pe un eșantion de 1115 persoane, în vârstă de 18+ ani, reprezentativ la nivel național (cu excepția regiunii din stânga Nistrului).

Metoda de intervievare: interviu față în față cu aplicația computerului (CAPI).

Perioada: datele au fost colectate în intervalul de timp 3-16 septembrie 2016.

Strategia de eșantionare: cercetarea se bazează pe un eșantion stratificat, probabilistic, multistadial.

Baza de stratificare: distribuția populației de 18+ ani și peste a Republicii Moldova pe medii de reședință și în profil teritorial conform datelor Biroului Național de Statistică la 1 ianuarie 2016.

Criterii de stratificare: 13 regiuni geografice (pe baza fostelor județe), mediu rezidențial, mărimea localităților (2 tipuri de localități urbane și 3 tipuri de localități rurale).

Selectarea localităților și a subiecților a fost efectuată prin procedee probabilistice.

Selectarea adreselor a fost efectuată prin metoda rutei aleatoare.

Numărul de localități inclus în studiu: 84, inclusiv municipiile Chișinău și Bălți.

Numărul punctelor de eșantionare: 226.

Numărul maxim de interviuri realizate per punct de eșantionare: 5.

Genul respondentului: din totalul respondenților – 45,1% bărbați și 54,9% femei.

Mediul de reședință: din totalul respondenților – 46,5% respondenți din mediul urban și 53,5 – din rural. Analiza datelor cercetării este prezentată în funcție de o serie de caracteristici socio-demografice (Tabelul 1).

Tabelul 1.

Distribuția eșantionului realizat în funcție de caracteristicile socio-demografice ale respondenților

		Total		Gen (Col%)		
		Col %	Număr	Bărați	Femei	
Vârsta respondentului	18-29 ani	26,3%	231	26,4%	26,2%	
	30-44 ani	25,8%	240	27,7%	24,2%	
	45-59 ani	26,9%	257	27,3%	26,5%	
	Mai mult de 60 ani	21,0%	387	18,6%	23,0%	
Genul respondentului	Masculin	45,1%	394	-	-	
	Feminin	54,9%	721	-	-	
Nivelul de studii	Scăzut	21,3%	266	18,3%	23,8%	
	Mediu	45,6%	491	50,2%	41,8%	
	Înalt	33,1%	358	31,5%	34,4%	
Prezența copiilor	Nu sunt copii	61,0%	739	64,7%	57,9%	
	Copii sub 18 ani	39,0%	376	35,3%	42,1%	
	Copii sub 7 ani	23,7%	227	20,3%	26,6%	
	Copii sub 4 ani	17,1%	160	13,9%	19,7%	
Ocupația respondentului	Neocupat	62,6%	767	51,8%	71,4%	
	Ocupat	Total	37,4%	348	48,2%	28,6%
		Privat	56,8%	194	59,1%	53,7%
		Public	43,2%	154	40,9%	46,3%
Nivelul socio-economic	Scăzut	33,1%	427	31,5%	34,4%	
	Mediu	31,5%	333	29,2%	33,5%	
	Înalt	35,3%	355	39,3%	32,1%	
Mediu de reședință	Urban	46,5%	506	48,9%	44,5%	
	Rural	53,5%	609	51,1%	55,5%	

Astfel, **grupurile de vârstă** utilizate pentru analiza datelor sunt următoarele: 18-29 ani, 30-44 ani, 45-59 ani, 60 ani și mai mult.

Nivelul de studii al respondenților este analizat prin prisma a trei grupuri:

- *Nivel scăzut*: Fără studii, primare nefinalizate (până la 4 clase), primare (4 clase), studii medii incomplete (9 clase),
- *Nivel mediu*: Școală generală (10-11 clase), liceu (12 clase), școală de meserii (1 an de studii), școală profesională (3 ani de studii),
- *Nivel înalt*: Colegiu (2-5 ani de studii), studii superioare incomplete (licență, 3-4 ani de studii), studii superioare complete (masterat, 5-6 ani de studii), masterat, doctorat.

Prezența copiilor în gospodărie include, respectiv, grupurile: nu sunt copii, cu copii sub 18 ani, cu copii sub 7 ani, cu copii sub 4 ani.

În funcție de **ocupația respondentului** au fost create grupuri, precum urmează: neocupat, ocupat total, inclusiv în sectorul privat sau public.

Respondenții de asemenea au fost grupați în funcție de bunăstarea acestora (**nivelul socio-economic**) în trei grupuri, respectiv cu nivel scăzut, nivel mediu și nivel înalt socio-economic.

Componenta 2: Sondaj în rândul candidaților

Sondajul a fost realizat pe un eșantion de 779 de persoane, candidați la funcții în administrația publică locală în alegerile locale generale din 2015, pe cote după gen, tipul funcției la care au candidat, partidul politic (parlamentar, extraparlamentar, candidați independenți) și rezultatul alegerilor (aleși în funcții și candidați care nu au fost aleși în funcții).

Metoda de intervievare: interviu față în față cu aplicația computerului (CAPI).

Perioada: datele au fost colectate în intervalul de timp 5 august – 20 octombrie 2016.

Strategia de eșantionare: cercetarea se bazează pe un eșantion pe cote, stratificat.

Baza de stratificare: listele candidaților la alegerile locale generale din 2015 înregistrați de Comisia Electorală Centrală.

Criterii de stratificare:

- 13 regiuni geografice (pe baza fostelor județe);
- mediu rezidențial;
- tip funcție (primar, consilieri în consilii locale, consilieri în consilii raionale);
- tip partid (partid parlamentar, partid extraparlamentar, candidați independenți);
- gen.

Stratificarea a fost realizată în mod separat pentru subeșantioanele de funcționari aleși și candidați care nu au fost aleși. În analiza datelor pentru indicatorii care vizează percepțiile asupra problemelor de gen, implicarea în politică și partide politice și caracterizarea campaniei electorale datele sunt analizate în comun. Indicatorii care vizează activitatea post-electorală se bazează pe rezultatele sondajului în rândul funcționarilor.

Tabelul 2.

Distribuția eșantionului pe sub-eșantioane și gen

		Număr	Col %
Total		779	100,0%
Genul	Masculin	394	50,6%
	Feminin	385	49,4%
Total aleși locali		419	100,0%
Genul aleșilor locali	Masculin	211	50,4%
	Feminin	208	49,6%
Total candidați		360	100,0%
Genul candidați	Masculin	183	50,8%
	Feminin	177	49,2%

Componenta 3: Sondaj în rândul funcționarilor

Eșantionul pentru componenta a 3-ia face parte din eșantionul componentei 2, incluzând doar persoanele alese în funcții după alegerile locale generale din 2015. Acest eșantion cuprinde 419 persoane, aleși în funcții în administrația publică locală în alegerile locale generale din 2015, pe cote după gen, tipul funcției în care a fost ales, partidul politic (parlamentar, extraparlamentar, candidați independenți).

Metoda de intervievare: interviu față în față cu aplicația computerului (CAPI).

Perioada: datele au fost colectate în intervalul de timp 5 august – 20 octombrie 2016.

IV. Evoluția generală a percepțiilor față de rolul genurilor în societate

Timp de zece ani stereotipurile cu privire la rolurile tradiționale de gen nu s-au schimbat semnificativ. În anul 2006, 68% din respondenți considerau că responsabilitatea bărbatului este de a aduce bani acasă, iar responsabilitatea femeii este de a avea grijă de familie și gospodărie. În anul 2016 ponderea respondenților, care sunt de acord cu această afirmație, a scăzut doar cu 3 puncte procentuale (Tabelul 3).

Tabelul 3.

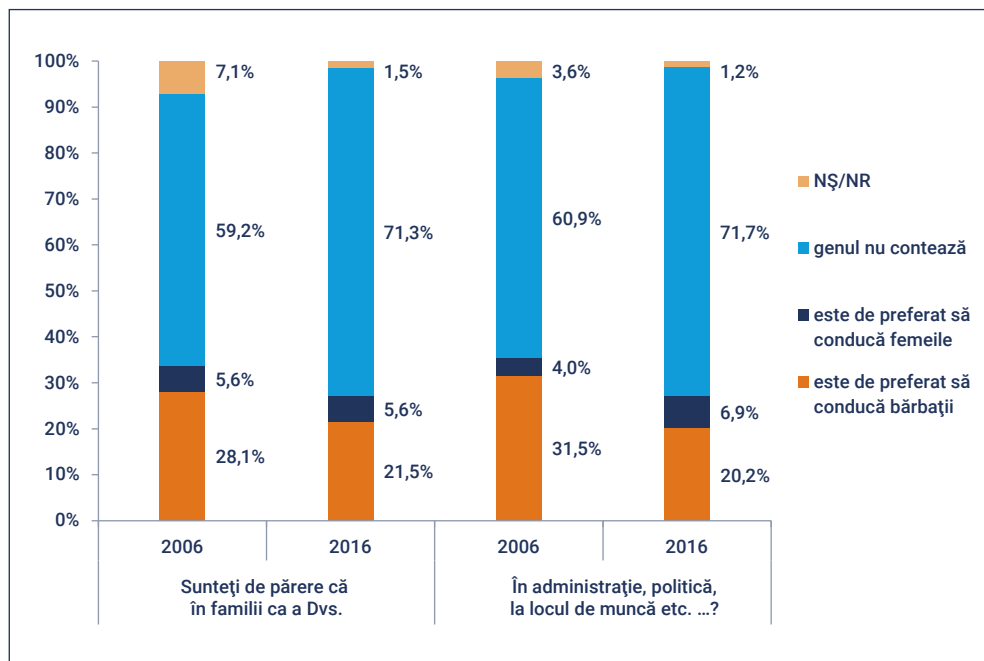
Persistența stereotipurilor privind specificul rolurilor de gen

Sunteți de acord cu următoarele afirmații		Totalmente de acord	De acord	Nici ... nici ...	Nu sunt de acord	Deloc nu sunt de acord	NȘ/NR	% acord
Responsabilitatea bărbatului este de a aduce bani în casă, iar a femeii de a avea grijă de familie și gospodărie	2006	37.4%	30.2%	17.5%	10.6%	3.9%	0.3%	68%
	2016	23.5%	41.1%	23.0%	10.7%	0.7%	1.0%	65%
Nu este bine dacă bărbatul stă acasă și are grijă de copii, iar femeia lucrează	2006	25.2%	30.6%	24.6%	15.7%	2.7%	1.2%	56%
	2016	25.1%	26.8%	20.7%	19.6%	6.7%	1.1%	52%

O altă normă socială, care impune poziții inegale genurilor, ține de acordarea puterii decizionale exclusiv bărbaților. Aici, deși majoritatea cetățenilor susțin abordările egalitariste (genul nu contează) în luarea deciziilor în plan privat (familie) și public (administrare, politică, loc de muncă), ponderea opțiunilor că deciziile ar fi o prerogativă a bărbaților depășesc considerabil ponderea celor care ar prefera să acorde puterea de decizie femeilor (Figura 1).

Comparativ cu anul 2006, sunt înregistrate tendințe pozitive în ceea ce privește participarea în politică a genurilor. În 2016, ponderea respondenților care au preferat opțiunea „genul nu contează” a sporit cu peste 10 la sută atât cu privire la decizi-

Figura 1.

Percepții asupra puterii decizionale a genurilor

ile în familie, cât și în domeniul public. Se remarcă, totodată, că majorarea opțiunilor „egalitariste” se realizează pe contul persoanelor care consideră că puterea decizională trebuie să aparțină bărbaților. Astfel, ponderea persoanelor care consideră că în familie este mai bine să decidă bărbatul s-a redus cu circa 7% și cu 11%, respectiv, pentru domeniul public.

În 2016, segmentarea indică lipsa stereotipurilor de gen la 20,5% dintre respondenți. La polul opus se află 21,2% cetățeni puternic asociați stereotipurilor de gen. Contrapunerea indicatorilor de specializare a genurilor în plan public/privat, pe de o parte, cu atribuirea puterii decizionale unuia dintre genuri, permit segmentarea populației în sensul împărțirii acestor norme sociale nejuste. Lipsa de stereotipuri este definită prin negarea consecventă a unor roluri specifice de gen. În cazul dat, ne referim la respondenții care atribuie ambelor genuri, în mod egal, puterea decizională în familie și, totodată, neagă responsabilitatea exclusivă a bărbaților de a asigura financiar familia. Respectiv, o stereotipizare puternică este constatată în cazul respondenților care atribuie unuia din genuri puterea decizională în familie și exprimă acord cu afirmația că „este mai mult de datoria bărbaților să aducă bani în casă” (Tabelul 4).

Tabelul 4.

Segmentarea respondenților față de stereotipurile privind responsabilitățile specifice ale genurilor

		Este mai mult de datoria bărbaților să aducă bani în casă	
		Acord	Dezacord
Sunteți de părere ca în familia ca a Dvs.	Atribuie unuia din genuri puterea decizională	Stereotipuri complet împărtășite 21.2%	Stereotipuri parțial împărtășite 5.2%
	Atribuie ambelor genuri puterea decizională	Stereotipuri parțial împărtășite 53.1%	Lipsiți de stereotipuri 20.5%

Percepțiile bazate pe stereotipuri de gen caracterizează întreaga populație, indiferent de particularitățile socio-demografice. Totuși, bărbații în vârstă, cu nivel de studii și socio-economic scăzut, din mediul rural, angajați în domeniul public sunt grupuri ce demonstrează o agreare sporită a stereotipurilor de gen.

Tabelul 5.

Segmentarea respondenților față de stereotipurile privind responsabilitățile specifice de gen pe categorii socio-demografice

		Asociere puternică	Asociere moderată	Lipsa de stereotipuri
Total		21,2%	58,3%	20,5%
Genul respondentului	Masculin	23,9%	58,9%	17,3%
	Feminin	19,0%	57,9%	23,1%
Vârsta respondentului	18-29 ani	21,6%	57,5%	20,9%
	30-44 ani	22,0%	60,9%	17,1%
	45-59 ani	18,0%	57,9%	24,1%
	Mai mult de 60 ani	23,6%	56,8%	19,6%
Nivelul de studii	Scăzut	27,4%	57,3%	15,2%
	Mediu	20,9%	60,2%	18,8%
	Înalt	17,5%	56,7%	25,8%
Sector de activitate	Privat	20,9%	55,3%	23,9%
	Public	23,6%	60,3%	16,1%
Nivelul socio-economic	Scăzut	26,9%	53,4%	19,7%
	Mediu	18,6%	63,5%	17,9%
	Înalt	18,5%	58,1%	23,4%
Mediu de reședință	Urban	18,8%	59,5%	21,7%
	Rural	23,4%	57,3%	19,3%

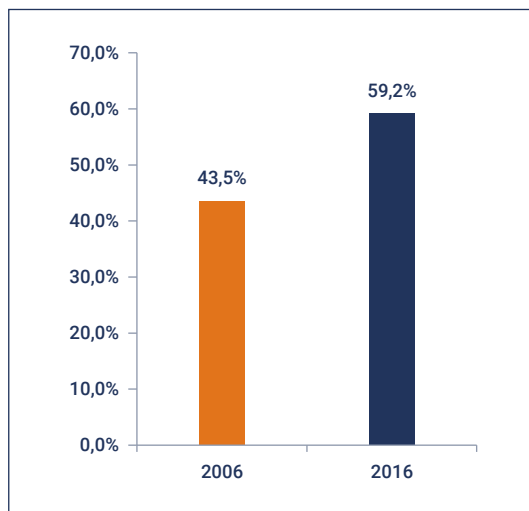

Circa 59% dintre respondenți susțin că în Moldova ar exista o egalitate reală în drepturi între femeii și bărbați.

De remarcat, totodată, creșterea indicatorului față de anul 2006, când în opinia publică prevalau viziunile că egalitate în drepturi ar lipsi, și doar 43,5% afirmă contrariul. Asupra egalității în drepturi insistă mai accentuat bărbații (64,0% față de 55,3% în cazul femeilor), tinerii de 18-29 ani și persoanele din grupul de vârstă 45-59 ani (63,2% și 63,9%). Este foarte important de menționat că persoanele ocupate (63,6% față de 56,5% în cazul celor neocupați) la fel susțin că genurile în Moldova sunt egale în drepturi. Totodată, sporirea acestei percepții, comparativ cu anul 2006, este înregistrată în toate grupurile socio-demografice. Creșterea respectivă, precum și ameliorarea înregistrată la alți indicatori, reflectă sporirea nivelului de conștientizare a problematicii de către populație, în mare parte urmare a eforturilor de informare și promovare a drepturilor omului, în general și a problemelor de gen, în particular.

Figura 2.

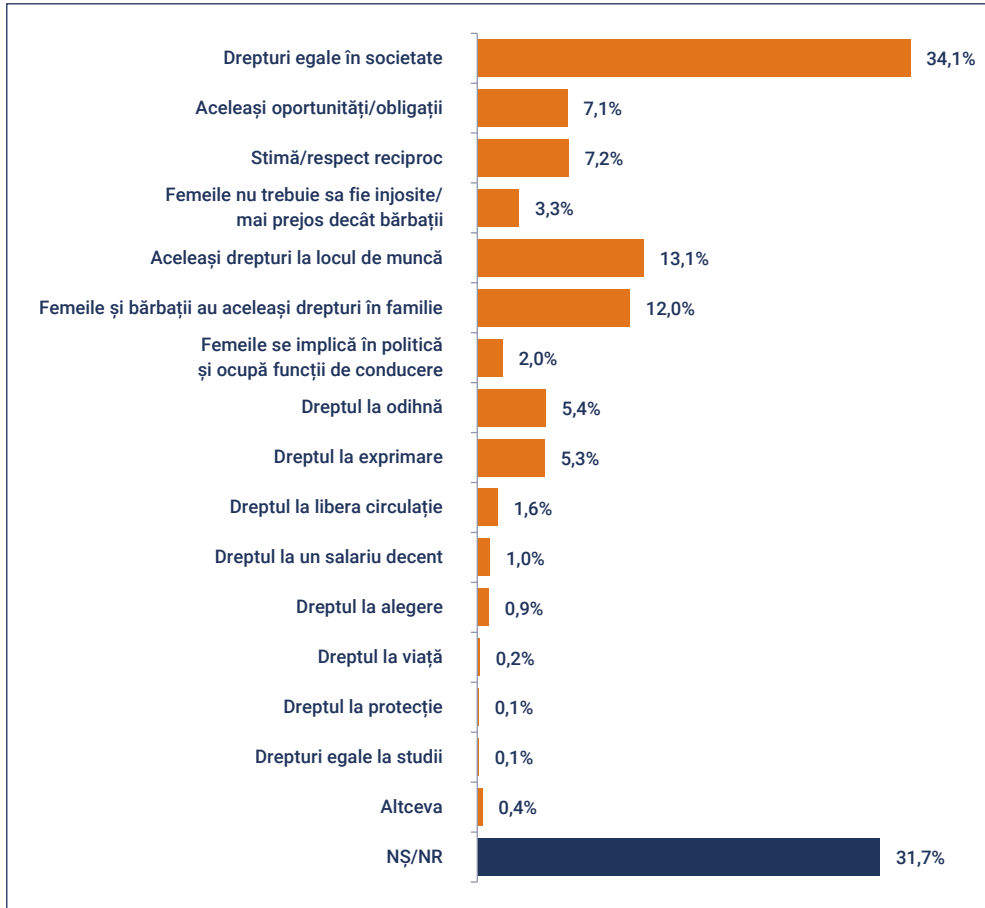
Ponderele respondenților care împărtășesc părerea că femeile și bărbații în RM sunt egali în drepturi

Noțiunea de egalitate în drepturi este percepută diferit și pe alocuri incomplet. Cel mai frecvent, egalitatea în drepturi este definită la general, în limita noțiunii – „drepturi egale în societate”. Un număr considerabil de persoane (7,1%) definesc egalitatea în drepturi ca oportunități și obligații egale. Circa 10% înțeleg egalitatea în drepturi în sensul tratamentului – „stimă/respect reciproc” și „femeile să nu fie înjosite/tratate mai prejos decât bărbații”. În rest, drepturile egale sunt percepute în funcție de un domeniu/drept concret – drepturi egale la locul de muncă, în familie sau drepturi concrete, precum dreptul la odihnă, libera exprimare etc. De remarcat, că expres au definit egalitatea în drepturi ca și implicare în politică și ocupare de funcții de conducere doar 2,0% respondenți. Și, în final, 31,7% respondenți nu au putut oferi un răspuns, fapt care, pe de o parte, subliniază nivelul redus de informare și familiarizare a populației cu conceptul respectiv, pe de altă parte fiind determinat de tipul întrebării adresate (întrebare deschisă, unde interviuatul trebuia să formuleze și să exprime răspunsul). Per general, cauzalitatea inegalității depline în drepturi este percepută prin prisma unui cadru complex de factori, deși rămân a fi foarte pronunțate și percepțiile restrictive, care parcă ar exclude însuși faptul că egalitatea depline ar fi posibilă (Figura 3).

Figura 3.

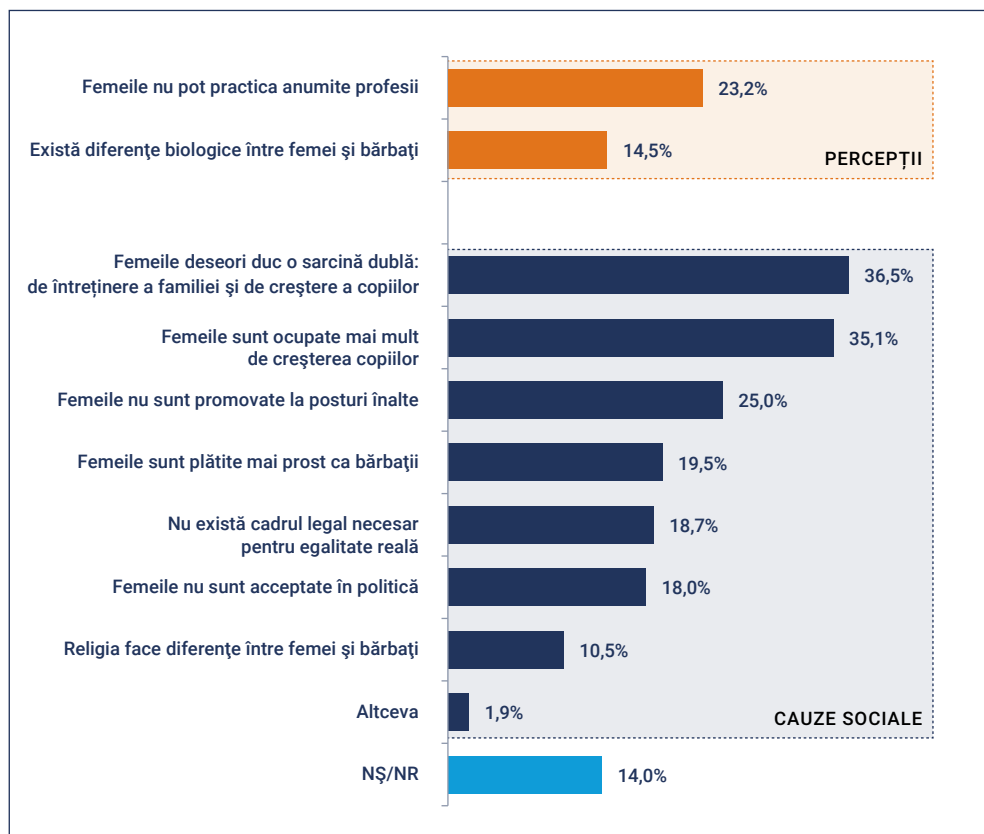
Definirea egalității în drepturi

Fiecare al patrulea respondent (23,2%) susține că egalitatea în drepturi lipsește din motiv că femeile nu pot exercita anumite profesii, iar 14,5% insistă că diferențele biologice între sexe ar fi una dintre cauzele inegalității. Totodată, inegalitatea în drepturi este explicată prin câțiva factori de bază care, în opinia respondenților, dezavantajează femeile – povara dublă pe plan public/privat, implicit responsabilizarea femeilor pentru creșterea copiilor, inegalitățile pe piața muncii (femeile nu sunt promovate la posturi înalte, sunt mai prost plătite), precum și restricționarea accesului femeilor în politică, cadrul legal inadecvat sau religia (Figura 4).

Figura 4.

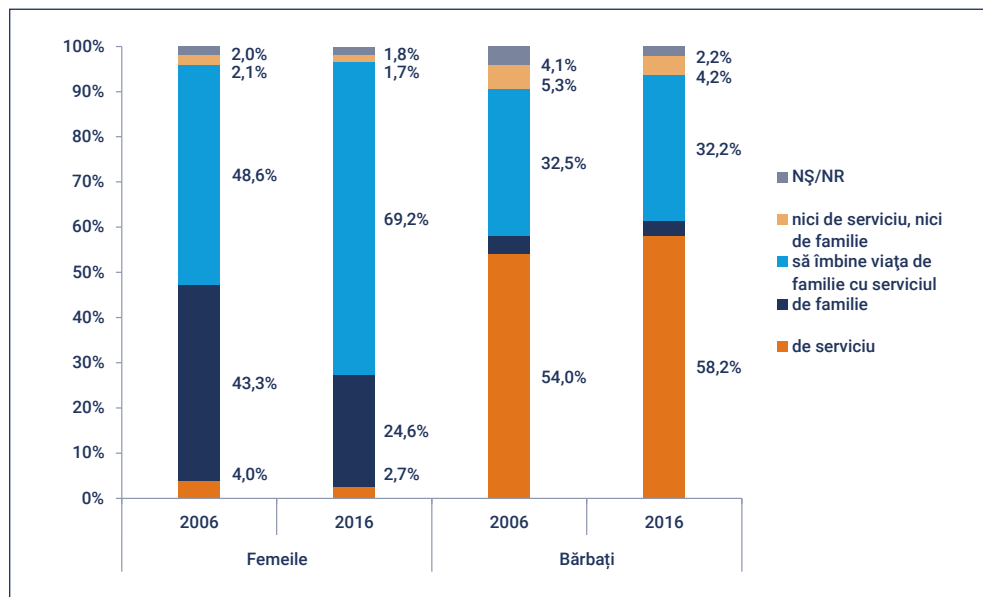
Cauzele inegalității în drepturi între femei și bărbați

Din altă perspectivă, percepția majoritară este că femeile în Moldova acceptă să îmbine viața de familie cu serviciul (69,2%), iar bărbații sunt preocupați exclusiv de serviciu (58,2%). Comparativ cu anul 2006, se constată sporirea conștientizării fenomenului dat. Totuși, remarcăm un specific în tendințe. Ponderea respondenților care recunosc împovărarea femeilor („îmbină viața de familie cu serviciul”) a crescut cu peste 20 la sută față de 2006 și doar cu circa 4% s-a majorat ponderea celor care confirmă că bărbații sunt preocupați doar de serviciu. Aceste tendințe semnifică caracterul incomplet al abordărilor în promovarea egalității de gen, când accentele sunt puse pentru a prezenta problemele dezavantajării femeilor, mai puțin reflectând asupra cadrului complex al inegalităților de gen (Figura 5).

Figura 5.

Recunoașterea poverii duble a femeilor

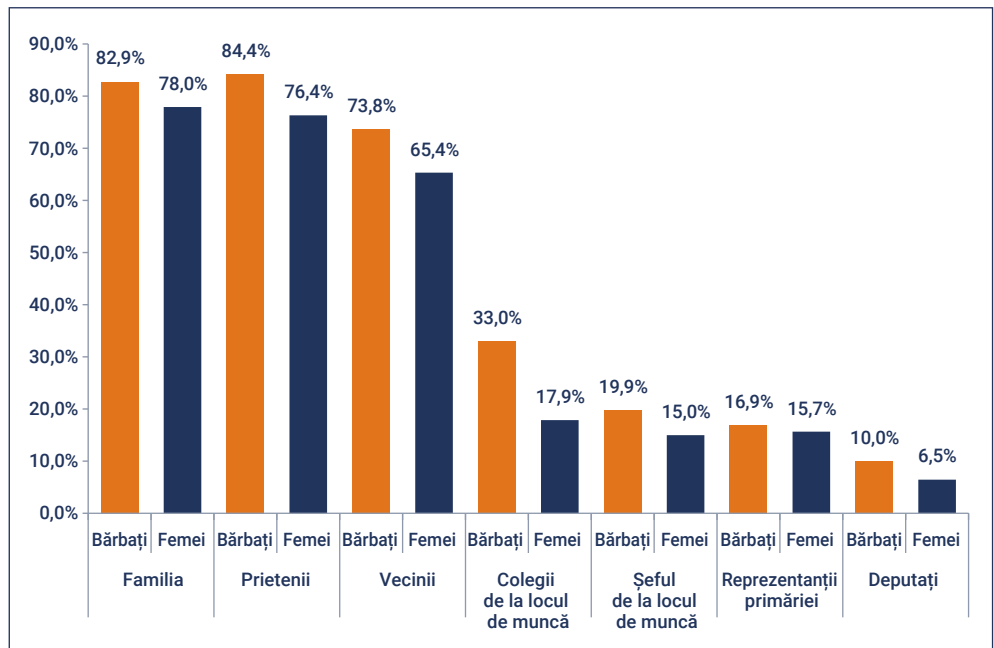
După părerea Dvs., în Moldova, femeile sunt mai degrabă preocupate /bărbații sunt preocupați de...

V. Participarea la procesul decizional

Nu există diferențe semnificative de gen la nivelul de preocupare față de modul în care decurg lucrurile în viața publică din Moldova. Dacă exprimăm nivelul de interes prin frecvența discuțiilor pe marginea problemelor țării sau a comunității, femeile aproape la fel de des poartă asemenea conversații, iar diferențele sunt ne semnificative, ținând cont de faptul că ele alocă mult mai mult timp pentru o serie de activități casnice. Cercurile sociale apropiate, precum familia, prietenii, vecinii unde au loc discuții de acest gen, sunt comune atât pentru bărbați, cât și pentru femei.

Figura 6.

Frecvența discuțiilor despre modul în care se desfășoară lucrurile în țară sau în localitate cu reprezentanți ai cercurilor sociale

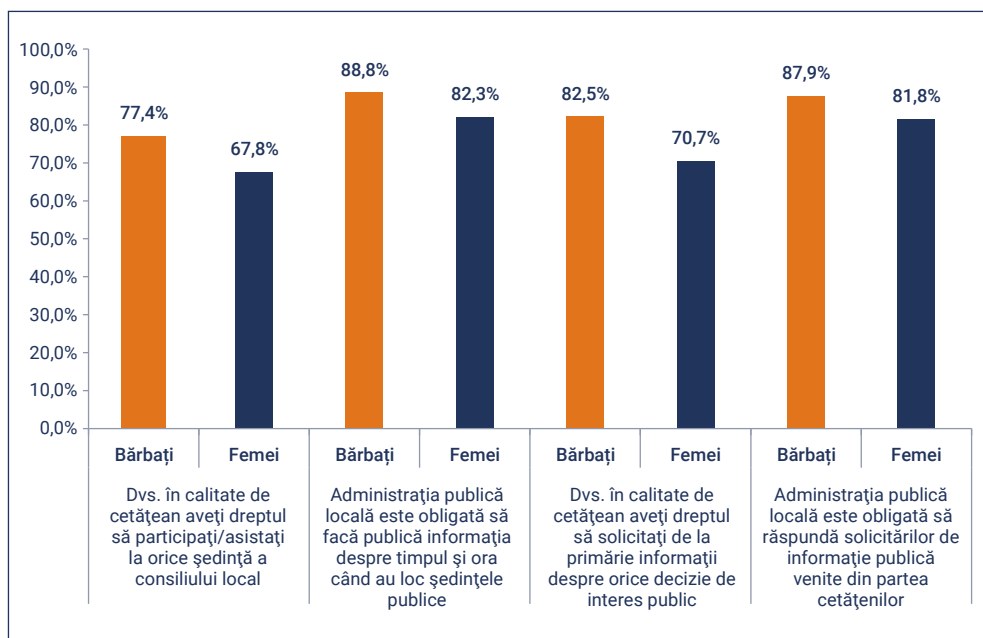
Suma răspunsurilor „deseori” și „uneori”.

5.1. Nivelul de informare

În mod constant, femeile înregistrează valori puțin mai mici la indicatorii care exprimă nivelul de informare cu privire la drepturile sale. Pentru o serie de afirmații, care stipulau existența unui drept al cetățenilor, (de ex., dreptul cetățeanului să participe la ședințele consiliului local) sau o obligativitate a APL (de ex., datoria de a publica informația cu privire la timpul și ora ședințelor planificate) ponderea respondenților care acordă răspunsuri afirmative (de acord că asemenea drept sau obligație există) variază între 70 și 90 la sută. În cazul femeilor, nivelul de informare este mai mic cu 6-12 la sută, comparativ cu bărbații. Aceste discrepanțe sunt dictate de diferențele socio-demografice ale populației feminine și masculine. În rândul femeilor este mai sporit procentul persoanelor în vârstă, cu nivel de studii mai scăzut, neocupate în câmpul muncii, cu nivel socio-economic mediu și scăzut, din spațiul rural. Or, tocmai aceste categorii de populație înregistrează și nivele mai reduse de informare privind drepturile cetățenești.

Figura 7.

Informarea despre drepturile cetățenești

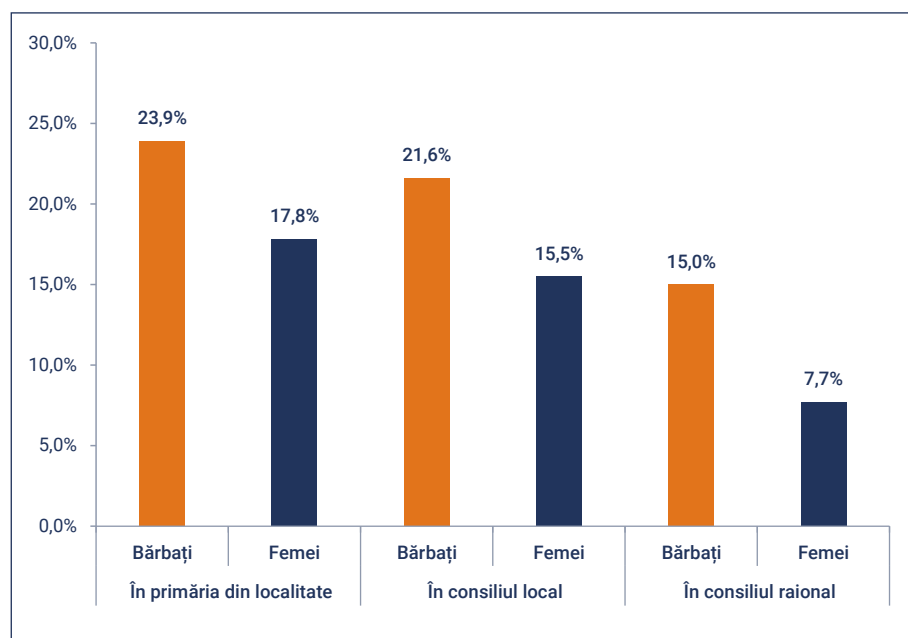

Suma răspunsurilor „sigur” și „probabil da”

În pofida nivelului sporit de cunoaștere despre drepturile la informare, doar 23,9% bărbați și 17,8% femei știu cu adevărat cum se iau deciziile în primăria din localitatea natală. Și mai scăzut este nivelul de informare despre procesele decizionale în consiliul local și mai cu seamă în cel raional.

Figura 8.

Nivelul de informare despre cum se iau deciziile în APL

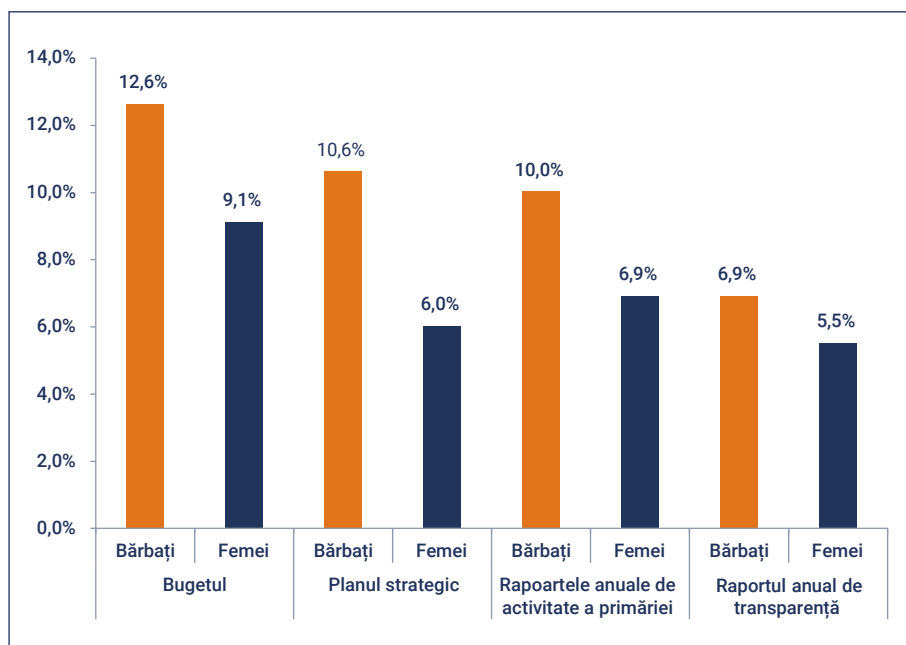

Suma răspunsurilor „foarte informat” și „mai degrabă informat”

Nivelul de acces la documentele de bază privind activitatea APL este și mai mic. Doar 12,6% bărbați și 9,1% femei au consultat sau cel puțin au văzut vreodată un buget local. Un nivel minim de accesare se înregistrează și în cazul celorlalte documente strategice la nivel comunitar, precum planurile strategice, rapoartele de activitate sau de transparență (Figura 9).

Figura 9.

Consultarea documentelor de bază în activitatea APL

Suma răspunsurilor „Da, permanent le consult” și „Da, de câteva ori am văzut”

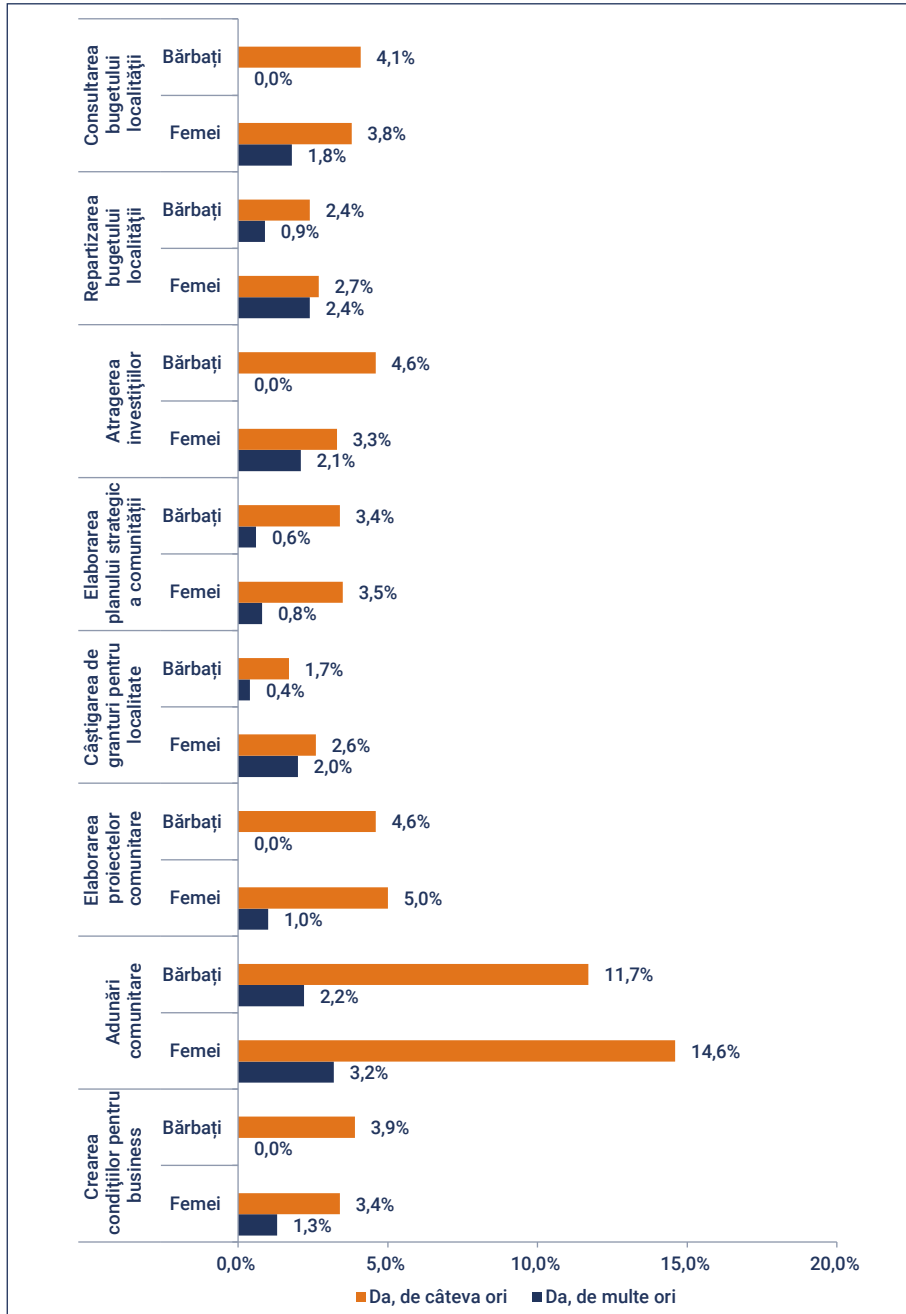
5.2. Implicarea în viața publică/comunitară

Ponderea femeilor care se implică în procesul decizional local este mai mare comparativ cu cea a bărbaților. Deși în anul 2012, un studiu care măsura implicarea femeilor și bărbaților în procesul decizional atesta un grad de implicare a bărbaților mai mare comparativ cu cel al femeilor, în anul 2016 această tendință s-a inversat. În 2016 mai multe femei se implică la adoptarea bugetului localității, decizii cu privire la atragerea investițiilor, elaborarea planului strategic, elaborarea proiectelor comunitare etc. Această situație este explicată prin mai mulți factori cum ar fi: (i) rata generală de participare a scăzut în 2016 comparativ cu 2012, astfel în anul 2012 avem mai puțini bărbați care se implică în procesul decizional local, iar numărul femeilor implicate a scăzut foarte puțin, (ii) putem presupune că gradul de implicare a femeilor nu a scăzut semnificativ, deoarece în această perioadă au fost implementate mai multe programe de mobilizare și împuternicire a femeilor la nivel local, deși această ipoteză urmează a fi documentată suplimentar.

Figura 10.

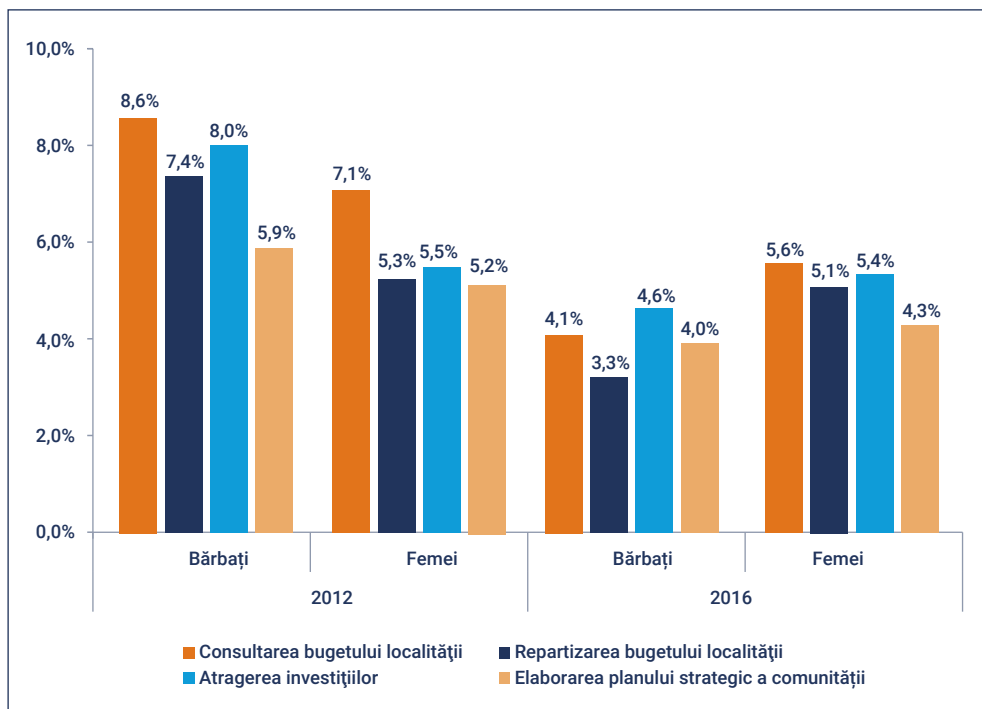
Frecvența de participare la diferite acțiuni ce vizează problemele comunitare

Nivelul de implicare în viața comunitară pare a înregistra tendințe spre diminuare, cauzele cărora necesită a fi explorate suplimentar în alte cercetări. Comparativ cu anul 2012², rata de participare la acțiuni comunitare este mai mică pentru toate formele de conlucrare. Pe fundalul acestei reduceri s-a produs și o tendință specifică. În 2012 rata de participare a femeilor era mai scăzută decât cea a bărbaților practic la toate formele (cu excepția adunărilor comunitare și a granturilor), pe când studiul curent indică nivel mai înalt de implicare a femeilor la toate tipurile de acțiuni. Această situație este explicată prin mai mulți factori cum ar fi: (i) rata generală de participare a femeilor și bărbaților la luarea deciziilor la nivel local a scăzut în 2016 comparativ cu 2012, descreșterea nivelului de participare a bărbaților fiind mai semnificativă decât în cazul femeilor, (ii) putem presupune că gradul de implicare a femeilor nu a scăzut semnificativ, deoarece în această perioadă au fost implementate mai multe programe de mobilizare și împuternicire a femeilor la nivel local, deși această ipoteză urmează a fi documentată suplimentar.

Figura 11.

Frecvența de participare la diferite acțiuni ce vizează problemele comunitare, comparativ cu anul 2012

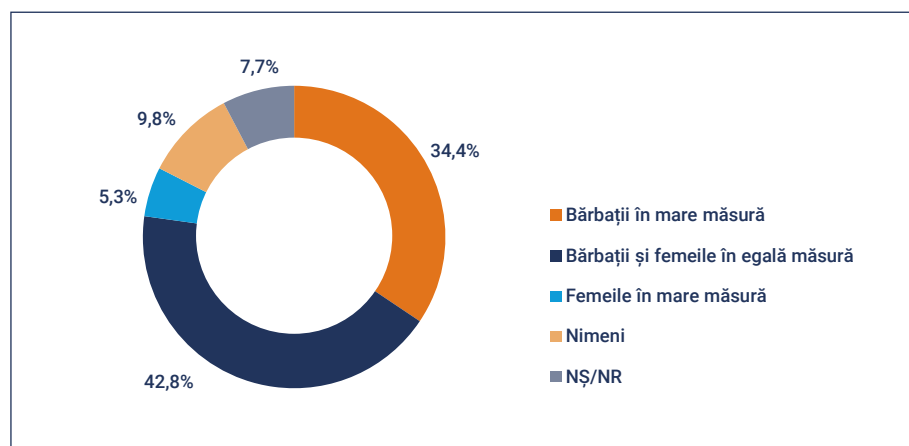

² „Participarea femeilor și bărbaților din Republica Moldova în procesul decizional”, Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, 2012

În percepția publică rămâne valabilă tendința de a vedea rolul mai mic al femeilor în luarea deciziilor. Fiecare al treilea respondent susține că la nivel local hotărârile cu privire la dezvoltarea comunității sunt, în mare măsură, apanajul bărbaților. Doar 42,8% din respondenți insistă asupra rolului egal al genurilor în luarea deciziilor cu privire la comunitate. Altfel spus, deși cantitativ înregistrăm o implicare mai sporită a femeilor, acest lucru nu presupune influență majoră asupra deciziilor adoptate aparent colectiv. Deciziile cu privire la dezvoltarea comunității, oricum, aparțin bărbaților.

Figura 12.

Cine ia deciziile cu privire la dezvoltarea comunității

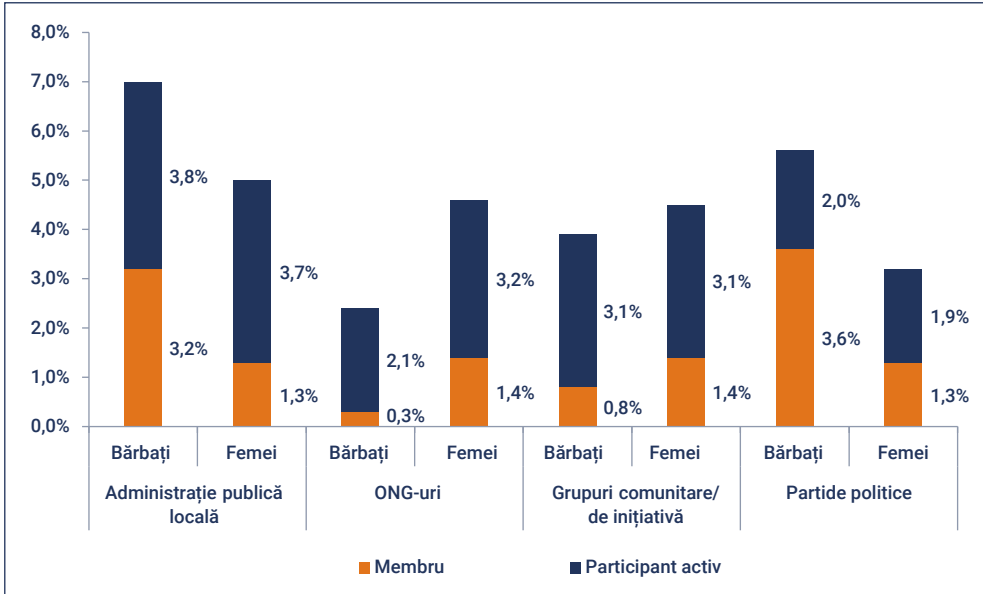

Există preferințe de gen în ceea ce privește implicarea în sectorul politic și cel asociativ. În structurile conexe ale politicului, precum APL și partidele politice, rata de implicare a bărbaților este mai sporită față de cea a femeilor. În schimb, aderența la structurile de natură civică, precum sectorul non-guvernamental sau grupurile neformale de inițiativă, este caracteristică mai mult femeilor (Figura 13).

Nivelele de participare în structurile locale ale reprezentanților diferitor grupuri socio-demografice indică anumite variații curioase. În primul rând, se constată o relație inversă între participare și vârstă. Astfel, nivelele cele mai sporite de participare le înregistrează populația tânără. Totodată, există și un specific de gen în acest sens. Deși tendința de scădere a participării odată cu înaintarea în vârstă este caracteristică ambelor genuri, în cazul bărbaților se înregistrează, totuși, o sporire bruscă a participării, lucru deloc caracteristic femeilor. Acest fapt se explică prin faptul că pensionarea se asociază cu retragerea din viața activă atât pentru femei, cât și pentru comunitate/societate în general.

Figura 13.

Nivelul de reprezentare și participare la activitatea structurilor locale de administrație publică, ONG-uri și partide politice

O altă tendință dificil de explicat ar fi și relația inversă între participarea locală și nivelul de studii. Cele mai înalte rate de participare înregistrează persoanele cu nivel scăzut de studii. Există variații specifice și în funcție de statutul ocupațional. În cazul bărbaților, lipsa unui serviciu este asociată cu un activism civic mai sporit. În cazul femeilor, asemenea variații nu se atestă. În schimb, persoanele de gen feminin, care activează în sectorul privat, înregistrează un nivel aproape dublu de implicare, comparativ cu cele ocupate în sectorul public. Constatăm și oscilații în funcție de mediul de reședință. Astfel, populația din mediul rural, atât bărbați, cât și femeii demonstrează un nivel de participare mai sporit (Figura 14).

Constatăm impactul invers al prezenței copiilor asupra activismului bărbaților și al femeilor. Deși existența copiilor în gospodărie și indicele de participare locală nu înregistrează o corelație semnificativă, este importantă direcția acestor relații. Dacă în cazul bărbaților prezența copiilor este asociată cu o participare civică mai sporită, în cazul femeilor invers, relația este de diminuare (Figura 15).

³ Număr mediu de structuri locale la care participă un cetățean, utilizând coeficientul 1 pentru persoanele membre și 0,5 pentru persoanele care sunt participante active. Este calculat doar pentru persoanele care participă la cel puțin una din structuri.

Figura 14.
Indicele de participare locală pe categorii socio-demografice³

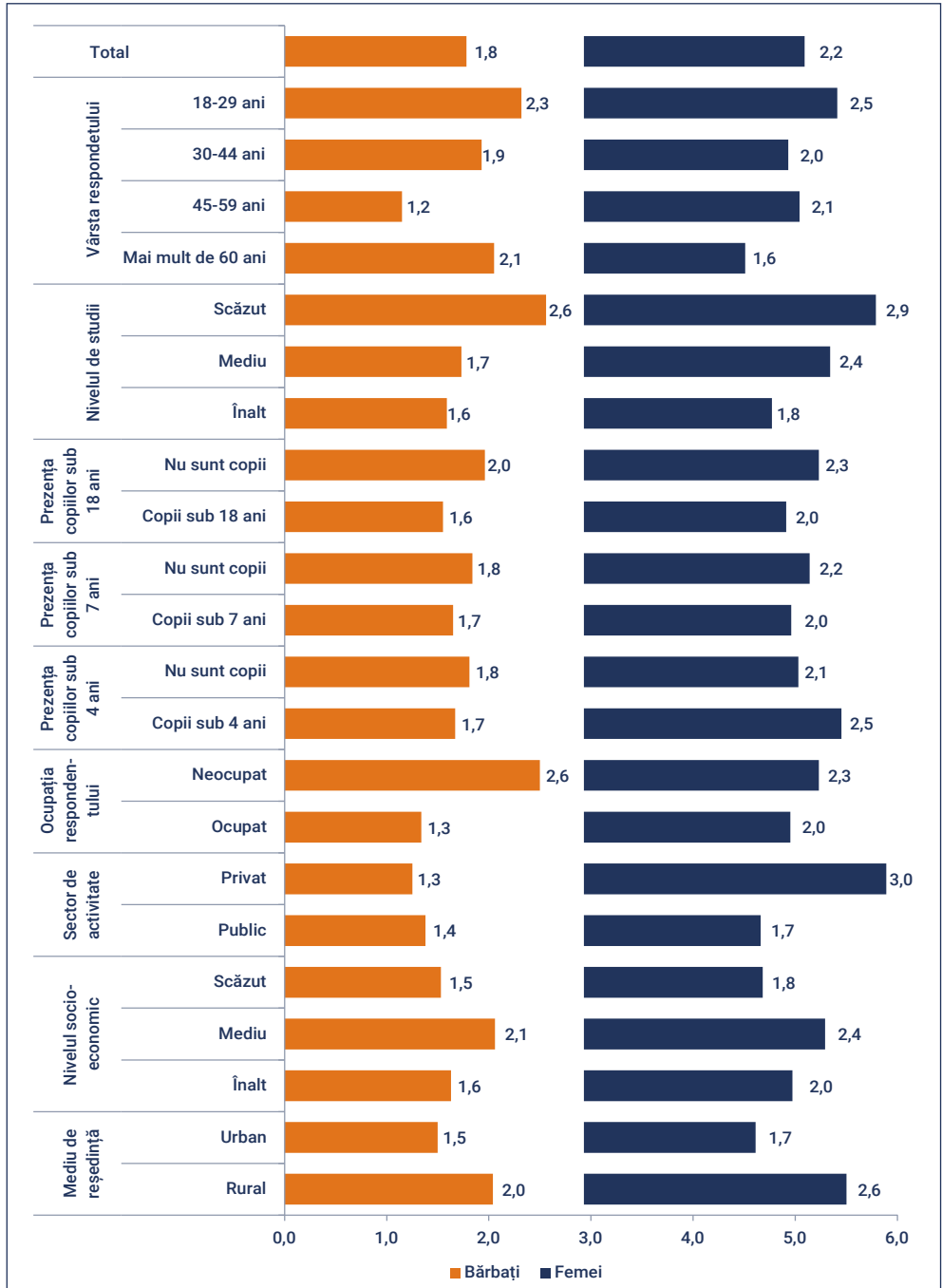

Figura 15.

Relația dintre prezența copiilor în gospodărie și indicele de participare locală

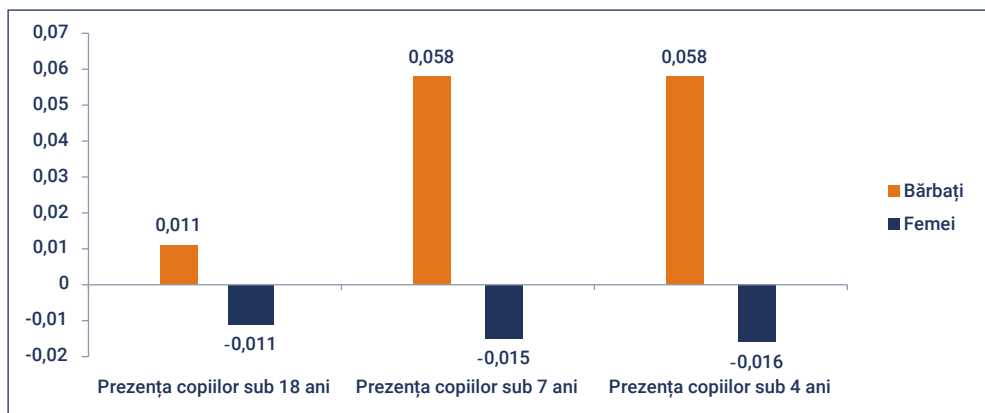
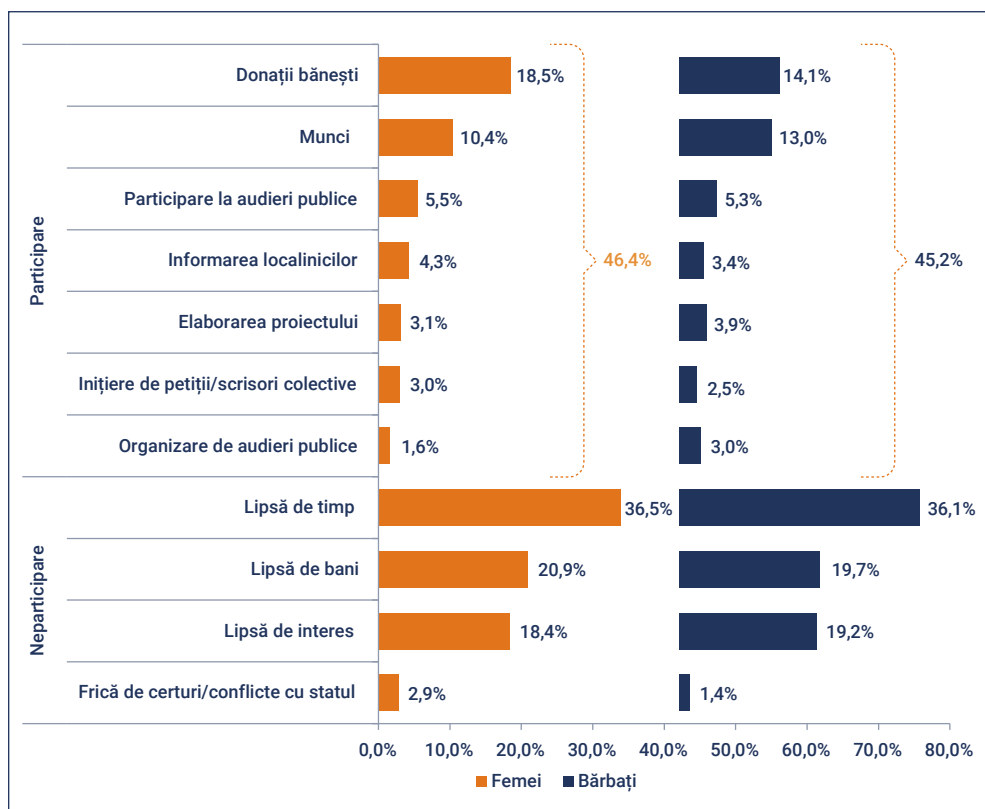

Figura 16.

Nivelul și formele de implicare în rezolvarea problemelor comunitare

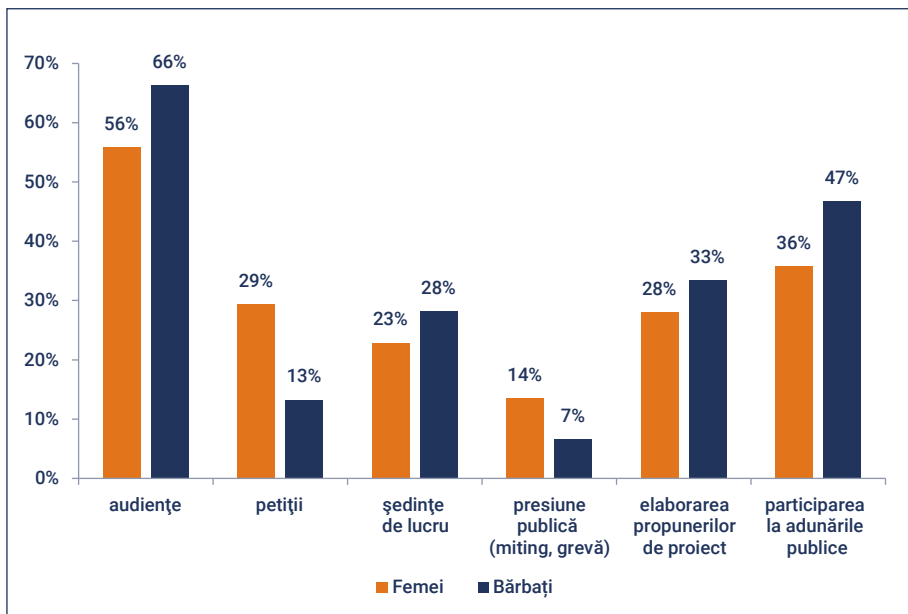

Există o mică diferență în forma de participare. Astfel, femeile mai des se implică prin donații bănești (18,5% față de 14,1% în cazul bărbaților). În schimb bărbații preferă mai mult participarea prin muncă (13,0% comparativ cu 10,4% în cazul femeilor) (Figura 16).

Femeile mai frecvent recurg la forme cu caracter protestatar în scopul de a-și impune/apăra viziunile. Femeile de două ori mai des, comparativ cu bărbații, apelează la semnarea de petiții sau organizarea unor presiuni publice asupra APL. Una din explicații ar fi că prezența mai scăzută a femeilor pe poziții decizionale în APL le fac mai puțin auzite vocile la platformele uzuale de dezbateri, precum ședințe de lucru, adunări publice etc. (Figura 17).

Figura 17.

Forme de adresare la APL pentru a soluționa probleme comunitare

Femeile invocă bariere specifice în procesul de influență a deciziilor. Astfel pentru femei bariere specifice constituie: (i) convingerea acestora că nu ar fi suficient de instruite pentru a se implica în procesele decizionale, (ii) necesitatea de a îngriji de copii și gospodărie, (iii) obstacolele care vin să justifice insuficiența activismului social al femeilor în etate sunt: vârsta și starea de sănătate. Pentru bărbați cele mai specifice impedimente se referă la: (i) faptul că aceștia consideră că opinia lor este ignorată și (ii) insuficiența resurselor financiare pentru a se implica în politică (Tabelul 6).

Tabelul 6.

Barierele pentru implicare în procesele decizionale la nivel local și în politică

	În procesul de luare a deciziilor ce țin de comunitate		În procesul de dezvoltare comunitară		În politică	
	Bărbăți	Femei	Bărbăți	Femei	Bărbăți	Femei
Nu am timp ca să mă implic	44,3%	46,3%	43,8%	45,3%	31,6%	33,8%
Nu sunt suficient de informat	35,7%	34,5%	31,5%	34,6%	24,2%	27,2%
Nimeni nu se interesează de opiniile mele	24,6%	20,1%	25,2%	19,4%	16,9%	15,1%
Nu am interes, am lucruri mai importante de realizat	14,9%	15,1%	15,1%	12,5%	32,3%	27,4%
Deciziile trebuie să fie luate de persoane bine instruite	13,4%	17,1%	12,8%	17,5%	11,5%	17,6%
Nu am suficiente resurse financiare ca să mă pot implica	8,6%	9,3%	11,2%	11,0%	12,3%	9,6%
Trebuie să am grijă de copii și gospodărie	5,0%	13,1%	4,1%	12,0%	4,8%	10,2%
Este suficient că soțul/soția participă	2,9%	5,0%	2,4%	5,3%	2,5%	4,5%
Nu-mi permite vârsta și sănătatea	1,7%	4,5%	1,9%	3,5%	2,8%	4,8%
Altceva	2,1%	3,3%	2,9%	3,1%	1,6%	2,9%
Nimic	2,9%	0,7%	2,8%	0,6%	2,0%	0,2%
NȘ/NR	6,5%	5,8%	7,6%	6,7%	7,1%	8,6%

5.3. Impactul implicării femeilor în viața publică/comunitară

Opiniile generale, precum că implicarea femeilor în politică constituie un element pozitiv, au sporit. Convingerile că participarea femeilor la viața publică ar influența lucrurile în bine au devenit suficient de frecvente. Aproape fiecare al doilea respondent a exprimat părerea că prezența (participarea) femeilor în viața politică sau în afaceri are un impact pozitiv și doar în jur de 8% întrezăresc efecte negative în acest sens. Comparativ cu anul 2006, sunt înregistrate schimbări pozitive în ce privesc percepțiile asupra impactului implicării femeilor în politică și afaceri (Figura 18).

Cetățenii din localitățile, unde în fruntea APL se află o femeie, sunt semnificativ mai satisfăcuți de activitatea primarului. Ponderea populației care manifestă nivel sporit de încredere și mulțumire de activitatea femeilor primare este dublu față de locuitorii așezărilor conduse de primari bărbați (Figura 19).

Figura 18.

Impactul perceput de respondenți cu privire la participarea femeilor în viața politică, în afaceri

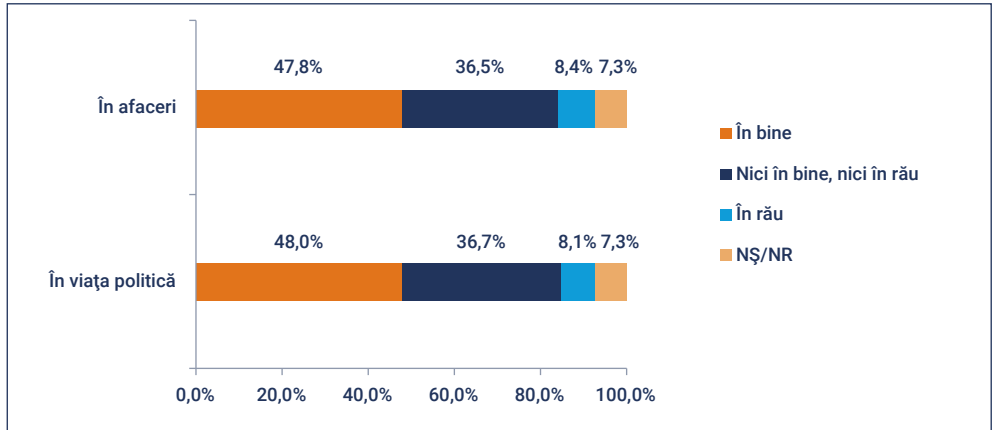
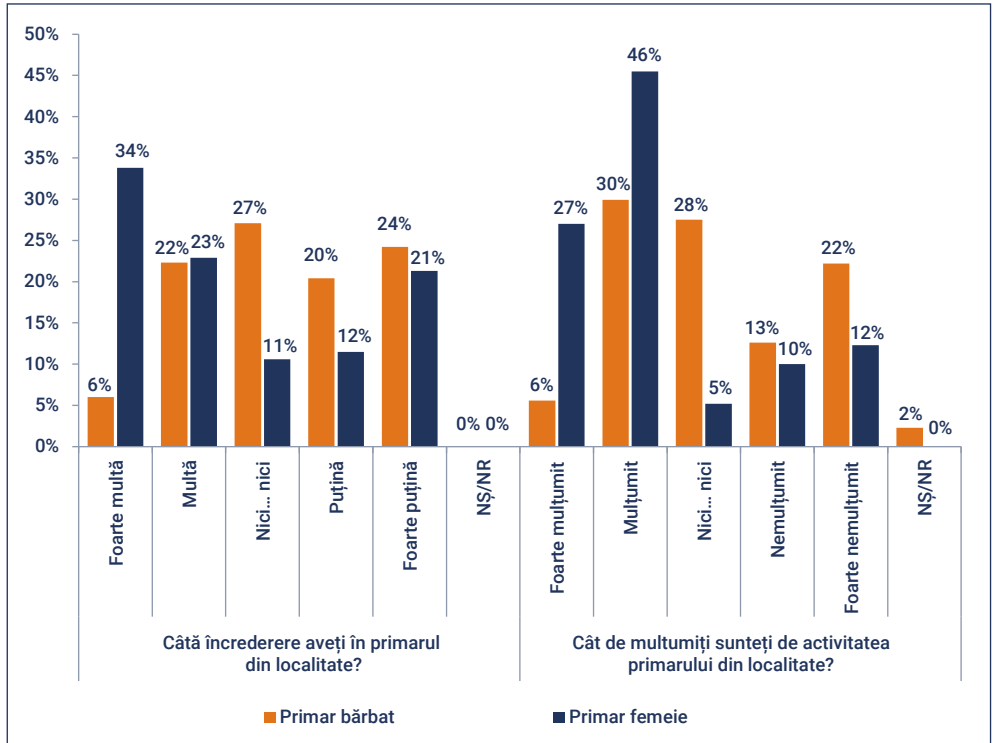

Figura 19.

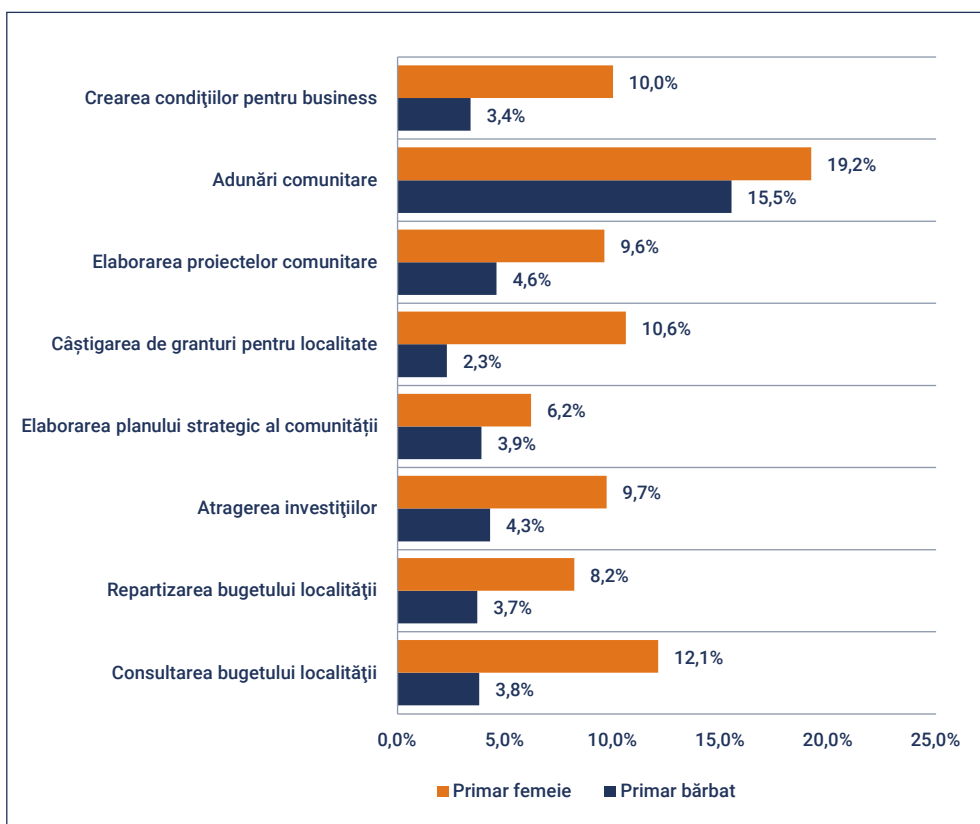
Nivelul de încredere și mulțumire de activitatea primarilor în funcție de sexul acestora

Cetățenii din localitățile, unde în fruntea APL se află o femeie, sunt mult mai implicați în procesul decizional comunitar. Rata de implicare a cetățenilor în elaborarea proiectelor comunitare în localitățile conduse de bărbați a fost de 4,6%, pe când cea în comunitățile conduse de femei era de 9,6%. Aproximativ 3,8% din cetățenii din localitățile conduse de bărbați au fost implicați în consultarea bugetului comparativ cu 12,1% din cetățenii din localitățile conduse de femei. Acest fapt se explică prin doi factori: (i) femeile se află la conducerea localităților mai mici comparativ cu bărbații, astfel, într-o localitate mai mică este mai ușor să mobilizezi mai mulți cetățeni decât într-o localitate mai mare sau una urbană; (ii) femeile alese la conducerea APL recurg mult mai des la atragerea proiectelor de dezvoltare comparativ cu primarii bărbați, acest proces presupune un proces mult mai participativ care determină că mai mulți cetățeni din localitățile conduse de femei se implică în procesul decizional local.

Figura 20.

Nivelul de participare a cetățenilor la acțiuni comunitare în funcție de sexul primarului

Prioritățile în comunitate sunt similare pentru ambele genuri. Infrastructura de drumuri, tradițional se află detașat în topul necesităților la nivel local în Republica Moldova. Urmează ca și priorități condițiile care asigură confortul nivelului de trai, precum sistemele de canalizare, de aprovizionare cu apă, iluminarea stradală și serviciile de colectare și evacuare a deșeurilor. Există, însă, și anumite preocupări specifice ale femeilor, care pun accente pe instituțiile de învățământ și spațiile de joacă pentru copii. Bărbații, în schimb, optează cu preponderență pentru infrastructura de drumuri și sisteme de canalizare.

Tabelul 7.

Topul problemelor care necesită rezolvare urgentă în comunitate

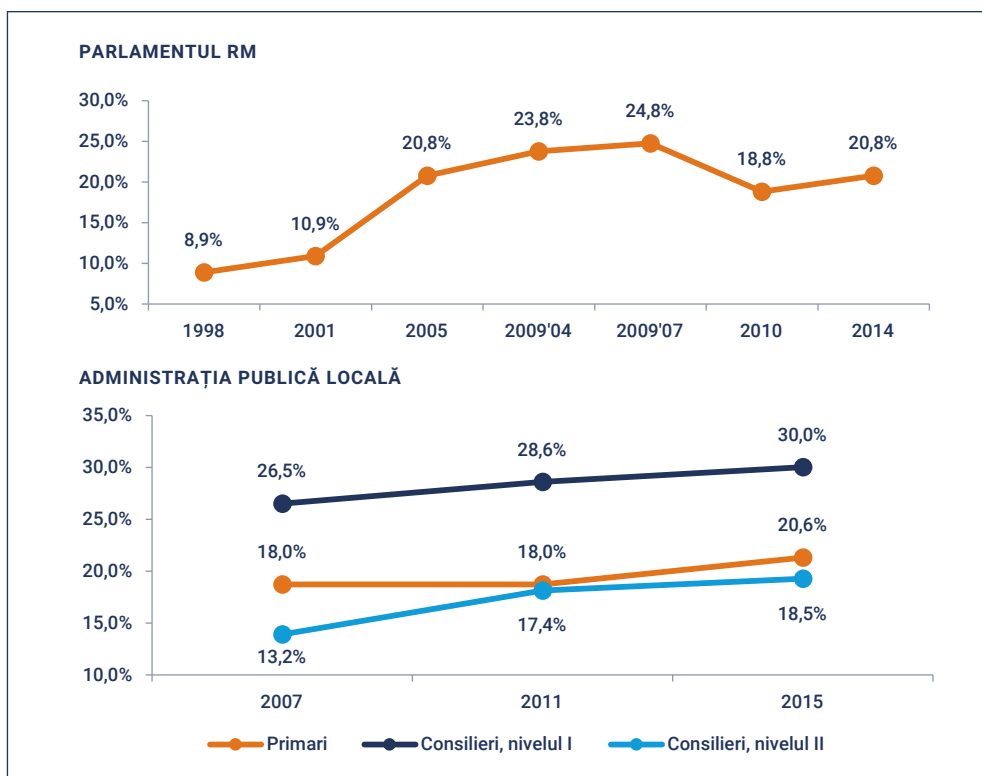
	Bărbați	Femei
Drumuri și poduri	64,2%	60,8%
Canalizare	27,4%	20,7%
Sisteme de apă	22,7%	24,2%
Iluminarea stradală	23,1%	21,0%
Sisteme de colectare și evacuare a gunoiului	21,1%	19,8%
Școli, grădinițe, instituții extrașcolare	14,9%	21,0%
Mediul ambiant	18,2%	15,2%
Terenuri de joacă pentru copii/terenuri sportive	13,2%	17,9%
Sisteme gaz	11,6%	14,8%
Edificii de sănătate	7,0%	7,0%
Centre comunitare/case de cultură	5,0%	6,5%
Altele	6,8%	6,4%
Nici o problemă	2,8%	4,0%
NȘ/NR	3,0%	3,1%

VI. Implicarea femeilor și bărbaților în politică

Ultimele scrutine electorale locale au înregistrat creșteri, însă foarte lente, a pozițiilor ocupate de femei. Ponderea femeilor în rândul primarilor a depășit abia 20 la sută, în consiliile raionale femeile dețin sub 20 la sută locuri, în cele locale au atins 30%. Actualmente, Parlamentul RM numără doar 20,8%, deși privit în perspectivă mai lungă tendința generală are o traiectorie relativ ascendentă.

Figura 21.

Ponderea femeilor în poziții electivă în administrația publică

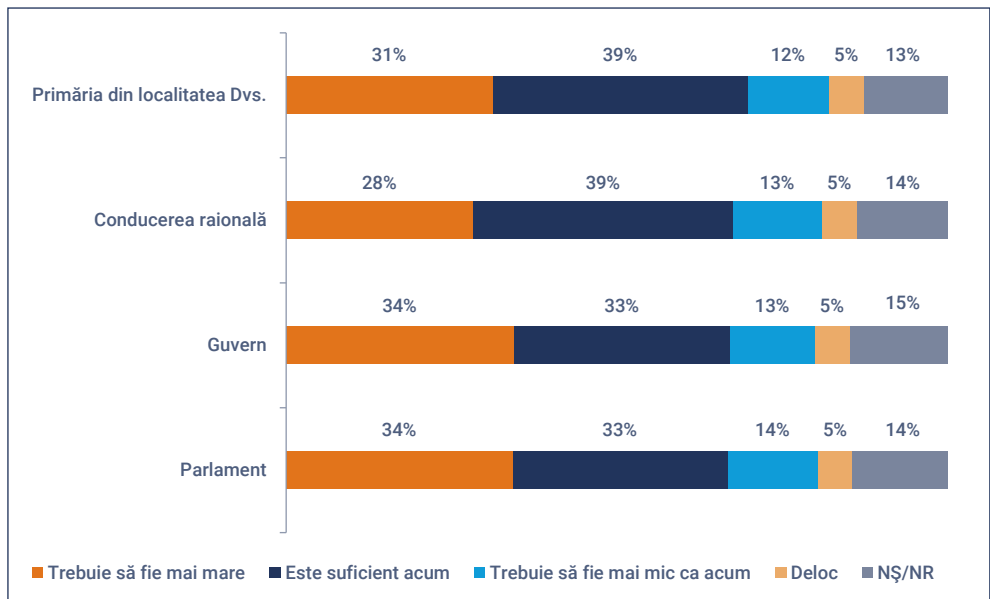
Sursa: Comisia Electorală Centrală

6.1. Percepții privind prezența femeilor și bărbaților în politică

În jur de 13% respondenți sunt de părere că numărul de femei în structurile administrației publice trebuie să fie mai mic, iar 5% consideră că femeile, în general, nu ar trebui să se regăsească în culorile puterii. Asemenea concepții împărtășesc, în egală măsură, reprezentanți ai tuturor grupurilor socio-demografice, fiind, totuși, mai pronunțate în rândul populației cu nivel de studii și socio-economic redus, din mediul rural. De remarcat, totodată, că deși ponderile oponenților prezenței feminine în structurile de stat sunt mai mult sau mai puțin egale în rândul bărbaților și femeilor, se atestă o poziție mai echilibrată a bărbaților la acest capitol. Aceștia se pronunță pentru păstrarea prezenței femeilor la nivelul actual, având rezerve în ce privește necesitatea sporirii numărului.

Figura 22.

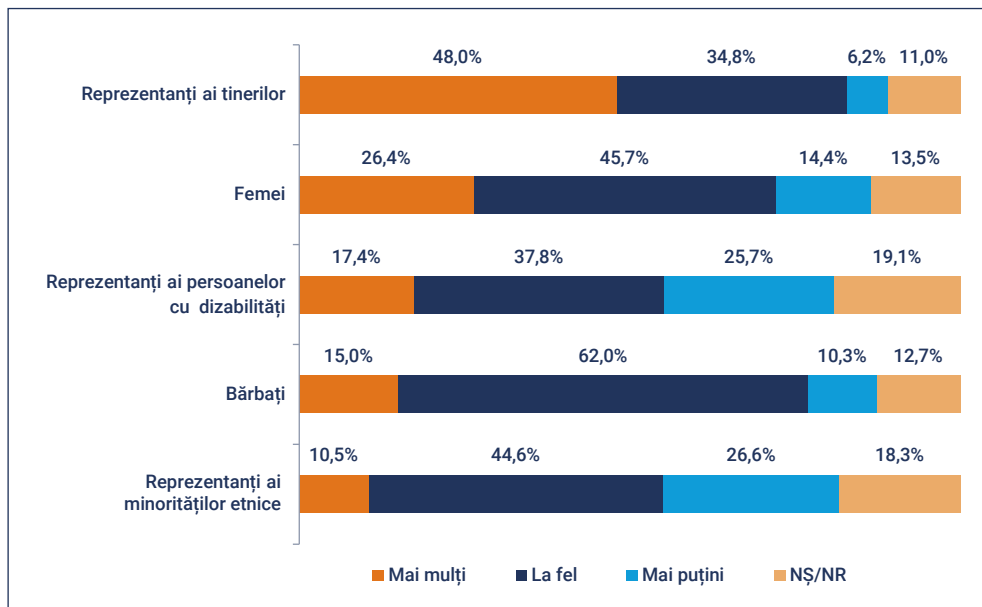
Aprecieri privind suficiența prezenței femeilor în structurile de stat

În comparație cu alte grupuri sociale, femeile, de rând cu tinerii, sunt grupurile, sporirea prezenței cărora în consiliile locale și raionale este cel mai puternic susținută. Totodată, grupurile sociale, cum ar fi persoanele cu dizabilități și minoritățile etnice, sunt cele, în adresa cărora opțiunile pentru reducerea prezenței au predominat numeric (Figura 23).

Figura 23.

În consiliul local/raional este nevoie de mai mulți, la fel sau mai puțini ...:

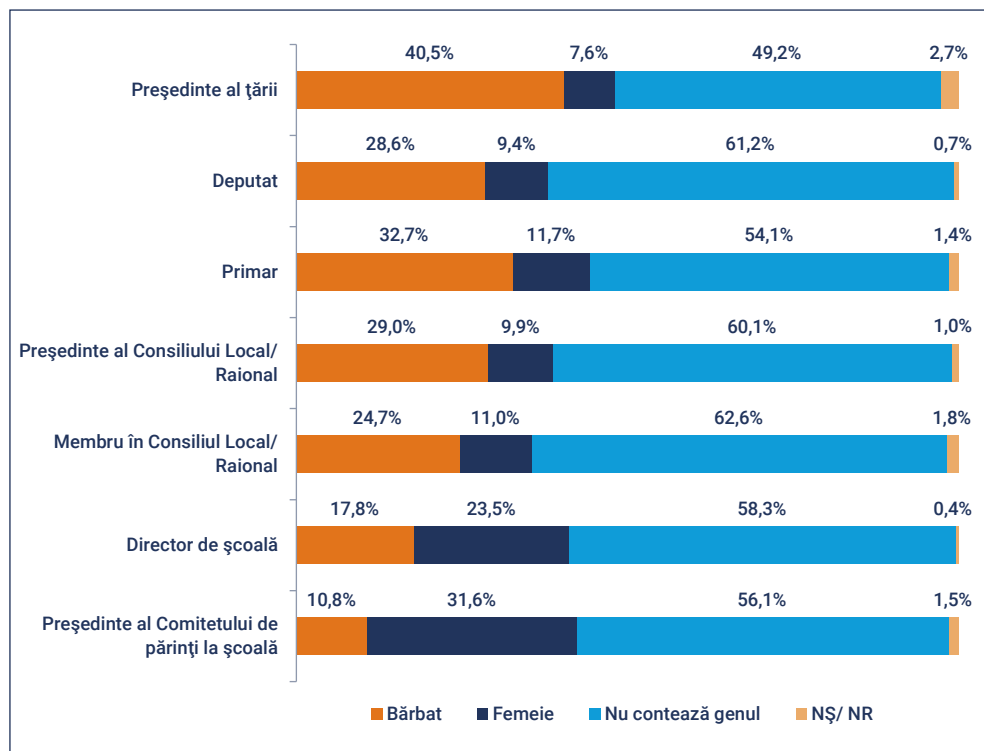

Disponibilitatea de a susține un bărbat sau o femeie pe diferite poziții de rang ierarhic superior diferă. Deși peste jumătate din respondenți au afirmat că nu vor ține cont de genul candidatului la posturi de conducere, indiferent de nivelul ierarhic, raportul dintre cei care ar prefera un bărbat și cei care ar opta pentru o femeie se aliniază fidel la ranguri. Tocmai la nivelurile inferioare, cum ar fi pozițiile de președinte al comitetelor școlare și directori de școală, mai mulți respondenți ar susține o femeie. În schimb, când este vorba de funcții înalte în administrația publică locală sau centrală, respondenții (de 3-5 ori mai mulți) ar opta pentru un bărbat (Figura 24).

Pe parcursul deceniului precedent (2006-2016), evoluțiile în ce privește egalitatea de gen și abordarea problemelor din perspectiva de gen au înregistrat schimbări neesențiale. Studiul demonstrează, că ponderea respondenților care susțin că sexul persoanei nu contează a crescut, deși nu foarte semnificativ. Este interesant de remarcat că majorări mai importante sunt înregistrate pentru pozițiile personificate, ocupate de o singură persoană (președinte, director, primar), pe când în organele colective (consilii, parlament), unde discrepanțele de gen sunt mai dificil de sesizat, creșterile constituie doar 1% și 2% respectiv (Tabelul 8).

Figura 24.

Disponibilitatea de a susține un bărbat sau o femeie în diferite posturi de conducere

Tabelul 8.

Disponibilitatea de a susține un bărbat sau o femeie în diferite posturi de conducere (% răspunsurilor „genul nu contează”)

	2006	2016	Evoluții
Președinte al comitetului de părinți la școală	51,3%	56,1%	+4,8%
Director de școală	52,5%	58,3%	+5,8%
Membru în Consiliul Local/Raional	61,6%	62,6%	+1,0%
Președinte al Consiliului Local/Raional	56,1%	60,1%	+4,0%
Primar	48,9%	54,1%	+5,2%
Deputat	59,2%	61,2%	+2,0%
Președinte al țării	41,9%	49,2%	+7,3%

Stereotipurile de gen ale respondenților din localitățile conduse de femei sunt mai puțin pronunțate comparativ cu cele ale respondenților din localitățile conduse de bărbați. Dacă analizăm datele cu privire la deschiderea respondenților față de participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la diferite poziții decizionale în funcție de genul persoanei care se află la conducerea primăriei, constatăm că în comunitățile conduse de femei există mai mulți respondenți pentru care genul nu contează atunci când ar opta pentru o persoană anumită la o funcție de conducere. În acest sens, putem doar să speculăm că: (i) anume aceasta a contribuit parțial la faptul că în comunitățile respective femeile au fost alese în fruntea primăriei și/sau (ii) prezența femeilor în fruntea primăriei a determinat o parte a electoratului să fie mai neutru în preferințele sale față de persoanele cel mai bine poziționate pentru anumite funcții decizionale.

Tabelul 9.

Percepțiile de gen în funcție de sexul conducătorului primăriei

		La conducerea Primăriei se află un bărbat	La conducerea Primăriei se află o femeie
Dvs. ați alege un bărbat sau o femeie pentru funcția de președinte al Comitetului de părinți la școala?	Bărbat	11,6%	5,9%
	Femeie	31,1%	34,3%
	Nu contează genul	55,6%	59,2%
	NS/NR	1,7%	0,7%
Dvs. ați alege un bărbat sau o femeie pentru funcția de director de școală?	Bărbat	18,2%	15,1%
	Femeie	23,9%	21,3%
	Nu contează genul	57,4%	63,7%
	NS/NR	0,5%	
Dvs. ați alege un bărbat sau o femeie pentru funcția de membru în Consiliul Local/Raional?	Bărbat	25,4%	20,3%
	Femeie	10,9%	11,6%
	Nu contează genul	61,8%	67,4%
	NS/NR	2,0%	0,7%
Dvs. ați alege un bărbat sau o femeie pentru funcția de președinte al Consiliului Local/Raional?	Bărbat	28,8%	29,8%
	Femeie	9,6%	11,9%
	Nu contează genul	60,3%	58,3%
	NS/NR	1,2%	
Dvs. ați alege un bărbat sau o femeie pentru funcția de primar?	Bărbat	34,6%	21,5%
	Femeie	10,3%	20,3%
	Nu contează genul	53,6%	57,6%
	NS/NR	1,6%	0,7%

		La conducerea Primăriei se află un bărbat	La conducerea Primăriei se află o femeie
Dvs. ați alege un bărbat sau o femeie pentru funcția de deputat?	Bărbat	28,9%	27,1%
	Femeie	9,0%	11,9%
	Nu contează genul	61,3%	61,1%
	NS/NR	0,9%	
Dvs. ați alege un bărbat sau o femeie pentru funcția de președinte al țării?	Bărbat	40,6%	40,1%
	Femeie	7,0%	11,4%
	Nu contează genul	50,1%	43,7%
	NS/NR	2,3%	4,8%

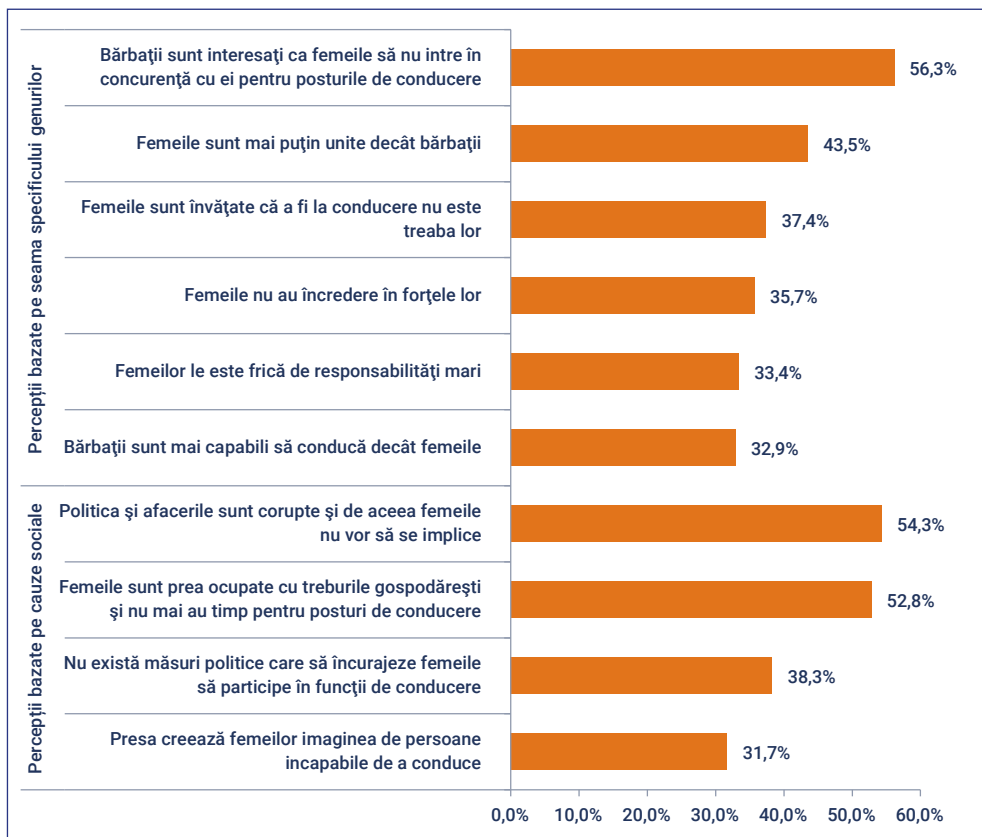
Fiecare al doilea respondent susține afirmația că bărbații ar fi interesați ca femeile să nu intre în concurență cu ei pentru posturile de conducere. O asemenea percepție ar fi mai curând o descriere simplistă a realităților, când pozițiile cheie în partidele politice și în structurile guvernamentale sunt ocupate de bărbați. Aceștia, prin funcțiile pe care le dețin, sunt percepuți ca persoane care au o putere decizională dominantă asupra promovării cadrelor.

O serie de stereotipuri documentate de studiu se referă la percepția specificului femeilor, care nu ar favoriza promovarea acestora în politică. Se au în vedere: opiniile privind lipsa coeziunii între femei, neîncrederea acestora în forțele proprii, abilități insuficiente pentru a deține funcții de conducere etc. Respondenții au menționat drept obstacole în calea promovării femeilor în politică următoarele aspecte: caracterul dur și abuziv al politicii care descurajează implicarea femeilor (54,3%), povara dublă a femeilor (muncile casnice) (52,8%), lipsa măsurilor de stimulare a antrenării femeilor în procesele politice (38,3%) sau promovarea inadecvată a acestora în mass-media (31,7%) (Figura 25).

Femeile și bărbații, participanți la studiu, manifestă viziuni și stereotipuri aproximativ similare. Totodată, femeile susțin în mare măsură ideea că bărbații ar fi interesați ca acestea să nu intre în concurență pentru posturile de conducere (62,1% femei și 49,1% bărbați), pe când bărbații, în proporție mai mare, au exprimat acordul cu afirmația că femeilor le este frică de responsabilități serioase (respectiv, 38,3% și 29,4%) .

Figura 25.

Percepții și stereotipuri privind participarea femeilor în politică

Se constată, și în acest caz, reducerea percepțiilor stereotipizate cu privire la dimensiunea de gen. Astfel, comparativ cu anul 2006, s-a redus ponderea respondenților care împărtășesc stereotipuri vis-a-vis de capacitățile femeilor, precum că ar fi mai puțin capabile, că nu au încredere în forțele proprii, că le-ar fi frică de responsabilități. Pe de altă parte, a sporit considerabil ponderea celor care consideră că femeile nu vor să se implice, deoarece politica și afacerile sunt corupte, precum și că presa le creează imaginea de persoane incapabile de a conduce (Tabelul 10).

Adoptarea în aprilie 2016 a cotei de gen obligatorii de 40% în rândul candidaților la orice tip de alegeri este susținută de majoritatea cetățenilor, iar efectele anticipate de creșterea prezenței femeilor sunt predominant pozitive. Aproape jumătate din respondenți, fiind întrebați despre efectele unei creșteri semnificative a prezenței feminine în parlament, presupun îmbunătățiri pe toate dimensiunile de activitate a legislativului (Figura 26).

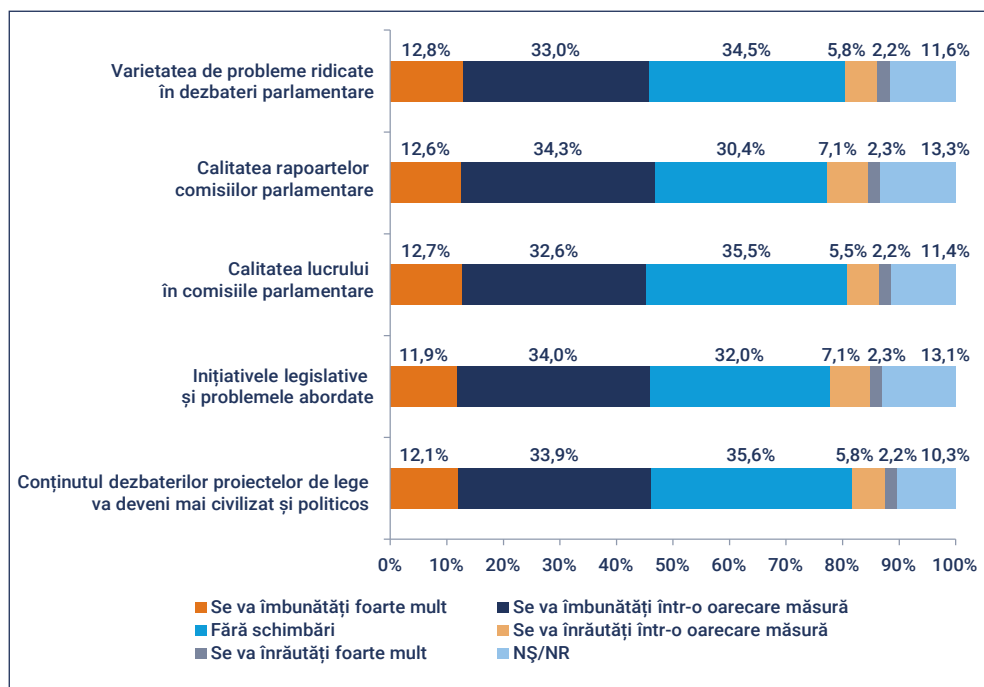
Tabelul 10.

Percepții și stereotipuri privind participarea femeilor în politică: 2016 vs. 2006 (% răspunsurilor „Da”)

	2006	2016	Evoluții
Percepții bazate pe seama specificului genurilor			
Bărbații sunt interesați ca femeile să nu intre în concurență cu ei pentru posturile de conducere	52,6%	56,3%	3,7%
Femeile sunt mai puțin unite decât bărbații	45,5%	43,5%	-2,0%
Femeile sunt învățate că a fi la conducere nu este treaba lor	47,9%	37,4%	-10,5%
Femeile nu au încredere în forțele lor	47,4%	35,7%	-11,7%
Femeilor le este frică de responsabilități mari	44,6%	33,4%	-11,2%
Bărbații sunt mai capabili să conducă decât femeile	49,0%	32,9%	-16,1%
Percepții bazate pe cauze sociale			
Politica și afacerile sunt corupte și de aceea femeile nu vor să se implice	42,1%	54,3%	12,2%
Femeile sunt prea ocupate cu treburile gospodărești și nu mai au timp pentru posturi de conducere	64,7%	52,8%	-11,9%
Nu există măsuri politice care să încurajeze femeile să participe în funcții de conducere	43,6%	38,3%	-5,3%
Presa creează femeilor imaginea de persoane incapabile de a conduce	26,6%	31,7%	5,1%

Figura 26.

Impactul anticipat în cazul majorării prezenței feminine în Parlamentul RM

6.2. Participarea politică a femeilor și bărbaților

Analiza acestui aspect indică o prezență a femeilor în activul de partide de peste 40 la sută. Datele discutate anterior cu privire la participarea femeilor și a bărbaților în organizațiile publice (administrația de stat, sectorul asociativ) sugerează existența și la acest capitol a anumitor tendințe de „specializare” a genurilor. În instituțiile publice și partidele politice rata de participare a femeilor este inferioară comparativ cu a bărbaților, în schimb în sectorul asociativ situația este inversă. Întrebarea privind prezența femeilor în partidele politice este una crucială în înțelegerea inegalității de gen în procesele

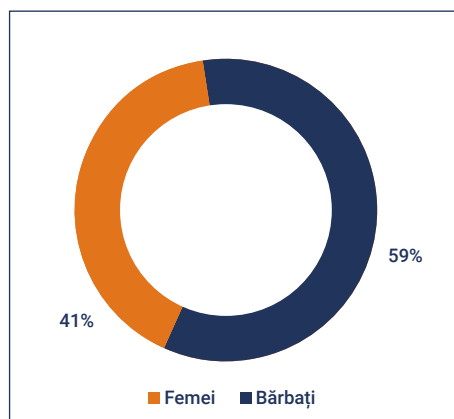
de accedere în funcții electivă. Astfel, prezența scăzută a femeilor printre candidații la diferite funcții înaintați de partide este justificată de către liderii politici prin subreprezentarea femeilor în rândul membrilor de partid. Estimarea distribuției de gen în rândul membrilor și a activiștilor de partid, bazată pe rata de implicare înregistrată în acest studiu (5,6% bărbați și 3,2% femei) indică o prezență a femeilor în activul de partid la nivelul a peste 40 la sută. Această constatare infirmă ipoteza expusă mai sus – numărul mic de femei candidate alese ar fi îndreptățit prin numărul mic al acestora în rândul membrilor de partid, justificând totodată și nivelul de 40% stabilit drept cotă obligatorie de prezență a genurilor în rândul candidaților înaintați de actorii politici în alegeri.

Intențiile de implicare civică și politică mențin caracterul actual – rate mai scăzute de participare a femeilor, în mod special, în pozițiile electivă și partide politice.

Planurile femeilor de a candida în viitor pentru funcții de primar (2,3%) sunt semnificativ mai scăzute comparativ cu ale bărbaților (5,1%). Același tablou se observă și când e vorba de opțiunea de a accede în consilii locale (4,8% față de 7,8%), raionale (2,6% față de 5,1%), discrepanțele reducându-se un pic în cazul intențiilor de aderare la partide politice (3,1% față de 4,3%). În sectorul asociativ acest decalaj se reduce. Spiritul de participare în grupuri comunitare este ceva mai mare în rândul femeilor (6,9% față de 6,5%). Comparația cu anul 2012⁴ arată că în cazul femeilor nivelul de intenții rămâne a fi constant, iar în cazul bărbaților s-a micșorat, în special în ceea ce privește dorința de a candida pentru funcția de consilier (Figura 28).

Figura 27.

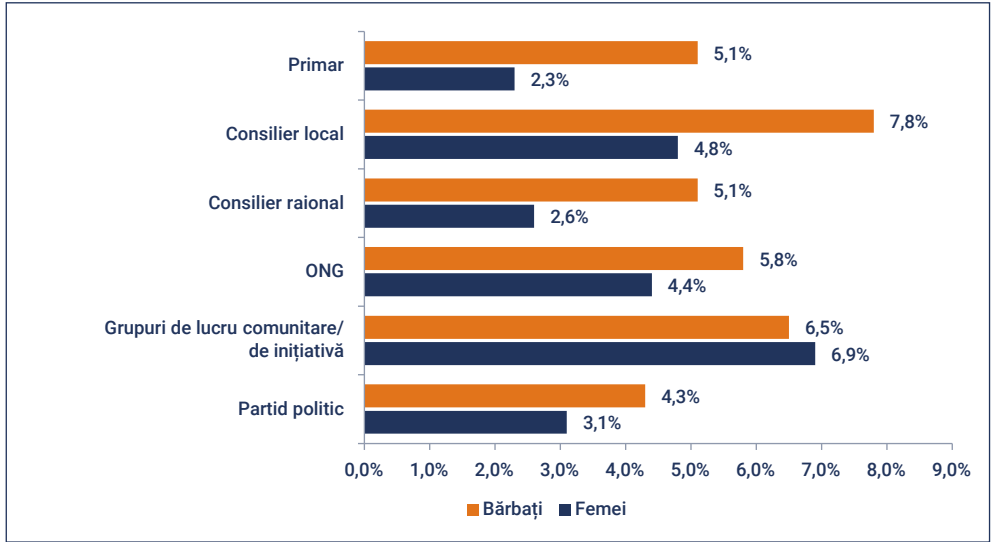
Ponderea femeilor în partide politice

⁴ „Participarea femeilor și bărbaților din Republica Moldova în procesul decizional”, Centrul “Parteneriat pentru Dezvoltare”, 2012

Figura 28.

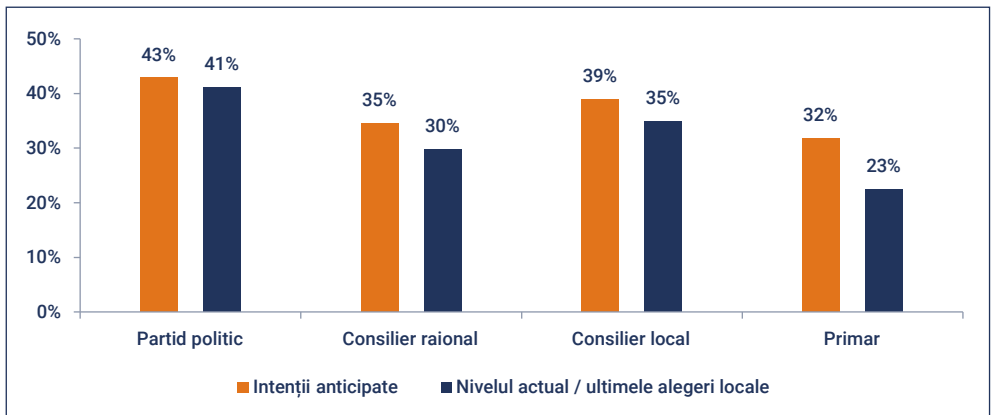
Intenții de a se implica pe viitor în calitate de candidat la funcții electivă și în organizații de asociere civică

Chiar și cu asemenea discrepanțe, datele studiului indică asupra faptului că tendințele de creștere a prezenței femeilor în rândul candidaților și în partidele politice vor rămâne în vigoare. Intențiile de implicare a femeilor, calculate în baza răspunsurilor candidaților la funcții în APL, dar și în calitate de membri de partid, vor fi peste nivelul actual de reprezentare (în partide politice) și cel înregistrat la ultimele alegeri locale.

Figura 29.

Anticiparea nivelului de reprezentare a femeilor în partide politice și în rândul candidaților

VII. Perspectiva candidatelor și candidaților din alegerile locale 2015

Alegătorii, în pofida suspiciunilor că ar împărtăși mentalități patriarhale, nu pot fi acuzați că ar vota „împotriva femeilor”⁵. Sexul candidatului nu se regăsește printre considerentele ce le-ar influența decizia de vot. Monitorizările asupra alegerilor locale din perioada 2007-2015 impun concluzia că atunci când alegătorul votează o persoană concretă (primar), cunoscând evident sexul acesteia, pierderile de gen sunt minime. Și, dimpotrivă, cu cât gradul de personalizare a aleșilor scade, iar alegătorul nu cunoaște personal candidații pentru care votează, pierderile de gen cresc. În consecință, cauzele prezenței modeste a genului feminin în politică par a se regăsi în interiorul partidelor și în specificul luptelor politice.

Această cercetare, în premieră pentru Republica Moldova, a acumulat percepțiile și opiniile bărbaților și femeilor cu experiențe politice și participare în campanii electorale. La acest studiu au fost antrenați candidați în alegerile locale generale din 2015, atât persoane care au reușit să ocupe funcțiile pentru care au concurat, cât și perdanți. Pe lângă percepțiile generale asupra problemelor de gen, sondajul în acest grup țintă urmărește să scoată în evidență o serie de elemente care să ajute la reflectarea mecanismelor din interiorul partidelor, precum și a barierelor specifice femeilor datorită rolurilor de gen exercitate în viață publică și privată, în special.

În mare parte, **cele mai importante bariere sunt identice pentru ambele genuri și anume, caracterul murdar și corupt al politicii, care descurajează implicarea, lipsa resurselor financiare, a încrederii, a studiilor adecvate, precum și a experienței necesare funcției.**

Factori precum religia, atitudinile culturale cu privire la rolurile specifice de gen, sunt considerate obstacole de importanță secundară. Prima constatare este că factorii respectivi nu ar fi percepuți ca descurajatori, în mod special pentru bărbați.

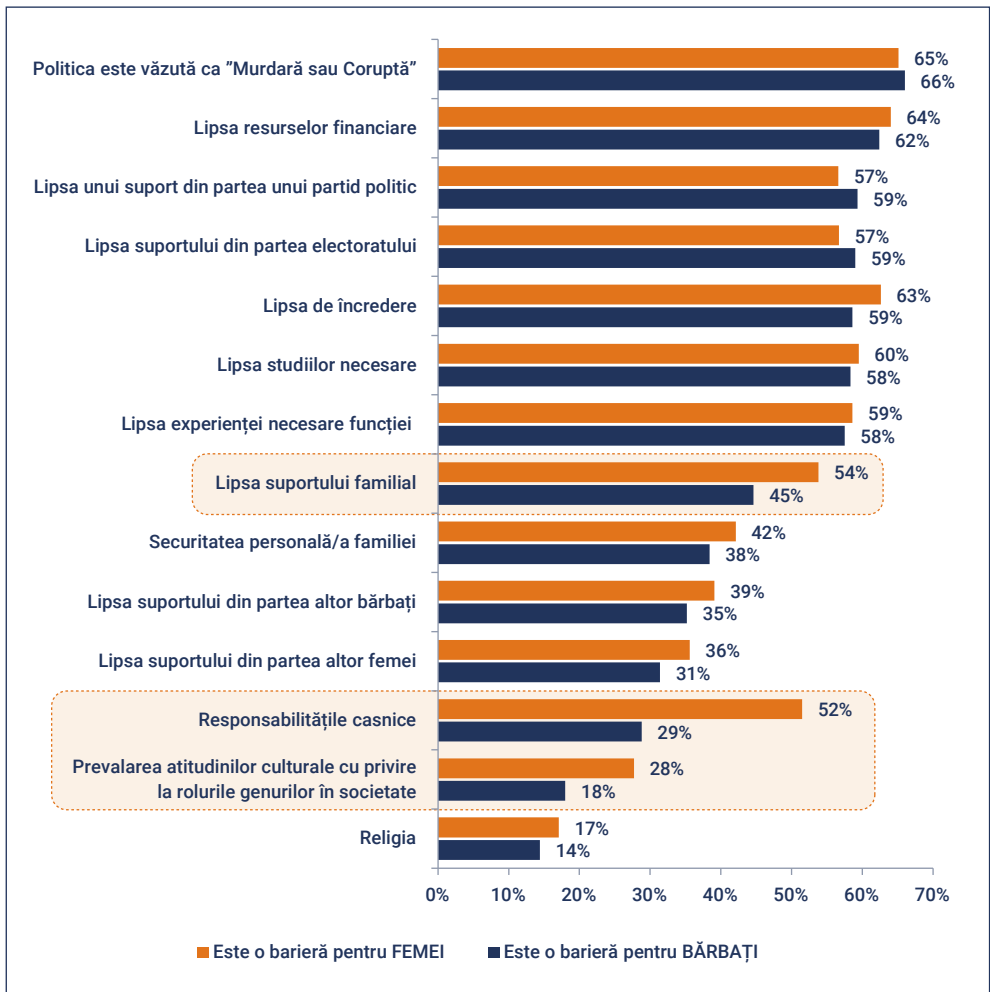
⁵ Idem, pag. 21

Factorii specifici femeilor sunt:

- responsabilitățile casnice sunt calificate ca factor descurajant, în special, pentru femei; fiecare al doilea respondent (52%) le-a menționat ca fiind demoralizante pentru femei și doar 29% le consideră obstacol pentru implicarea bărbaților;
- lipsa suportului din partea familiei (54% versus 45%);
- prevalarea atitudinilor culturale cu privire la rolurile genurilor în societate (28% versus 18%).

Figura 30.

Factori descurajați în implicarea politică a bărbaților și femeilor*

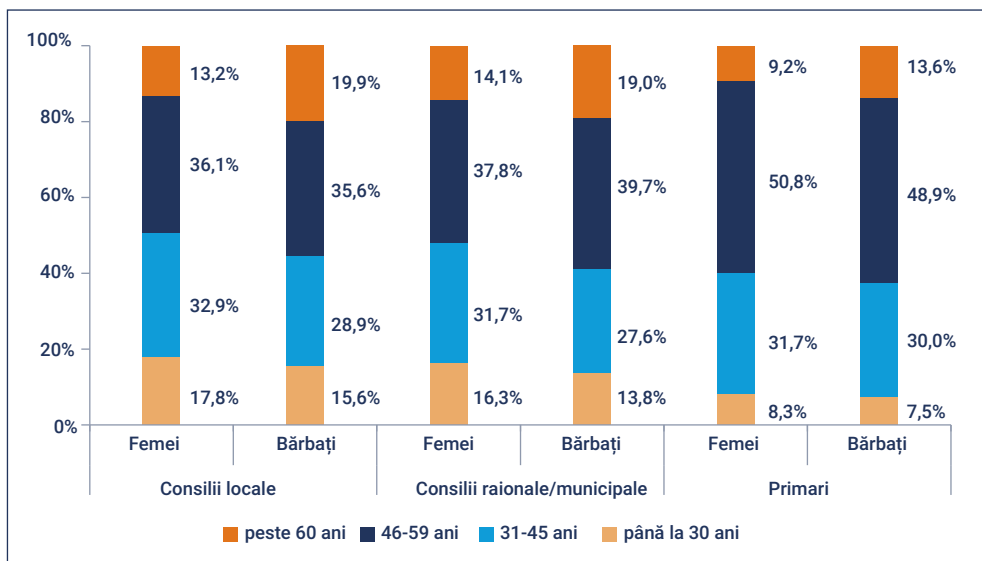

7.1. Elemente specifice ale implicării bărbaților și femeilor în alegeri

La fiecare scrutin, monitorizările arată că femeile promovate în calitate de candidate electorale, de regulă, sunt mai tinere decât bărbații. În figura 31 vedem că pentru toate cele trei tipuri de funcții la ultimele alegeri locale, distribuția pe vârste a candidadelor este ușor deplasată spre grupurile tinere, comparativ cu bărbații. Astfel, și acest studiu confirmă faptul că femeile care se implică în politică sunt ceva mai tinere decât bărbații (49,6 ani în cazul bărbaților față de 47,5 ani în cazul femeilor).

Figura 31.

Candidații după grupe de vârstă (scrutinul din 2015)

Succesul în campania electorală este corelat și cu vârsta candidaților. Însă corelația este inversă în cazul genurilor. Bărbații aleși în funcții în urma alegerilor din 2015 sunt în mediu cu un an mai tineri decât bărbații care au candidat fără succes. Pentru femei, în același timp, vârsta mai tânără a constituit mai degrabă un dezavantaj, cele care au fost alese sunt în mediu cu peste doi ani mai în vârstă decât femeile care au candidat fără succes.

Distribuția procentuală pe grupe de vârstă indică asupra unei realități foarte curioase, care explică de ce femeile în politică au o vârstă medie mai mică. Ponderea persoanelor peste vârsta de pensionare în rândul femeilor participante la scrutin în

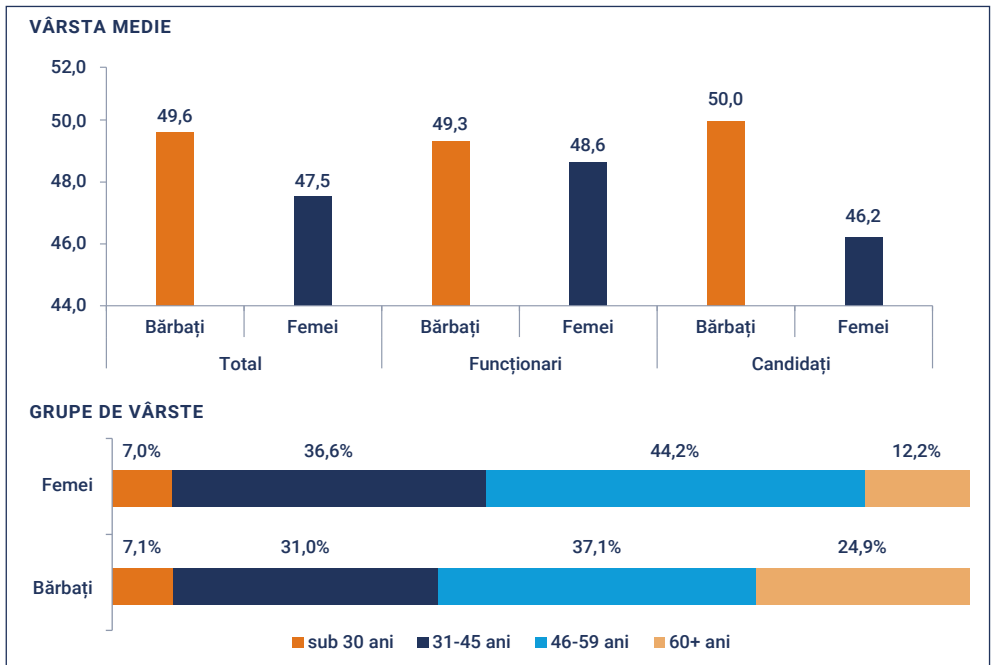
calitate de candidate este de două ori mai mică decât în cazul bărbaților (12,2% versus 24,9%). Pe de altă parte, ponderea tinerilor (sub 30 de ani) este egală în ambele grupuri (circa 7%). Deci, diferența (în vârsta medie) este dictată de grupurile de mijloc, adică în cazul femeilor implicate în politică este semnificativ mai mare ponderea persoanelor de 31-59 de ani decât în cazul bărbaților. Aceste tendințe pot fi provocate de doi factori care, cu siguranță, se pot suprapune, însă nu se pot exclude unul pe altul:

- La o vârstă mai înaintată femeile mult mai puțin se implică în politică.
- Există realități, care permit să afirmăm: femeile, spre deosebire de bărbați, renunță la politică când ating vârsta de pensionare.

În defavoarea celui de-al doilea factor ar putea fi aduse argumente din domeniul demograficului. În Republica Moldova femeile au o speranță de viață mai înaltă (75,5 ani pentru femei, 67,5 ani pentru bărbați, anul 2015). Prin urmare, starea de sănătate a femeilor la aceeași vârstă este mai favorabilă, în sensul capacității de muncă. Deci, renunțarea femeilor la orice activism public, impusă de starea de sănătate, ar avea o pondere, cu siguranță, mai mică decât în cazul bărbaților. Totodată, se pare că nici primul factor nu se face responsabil și nu furnizează explicații de ce femeile care participă la alegeri sunt în mediu mai tinere.

Figura 32.

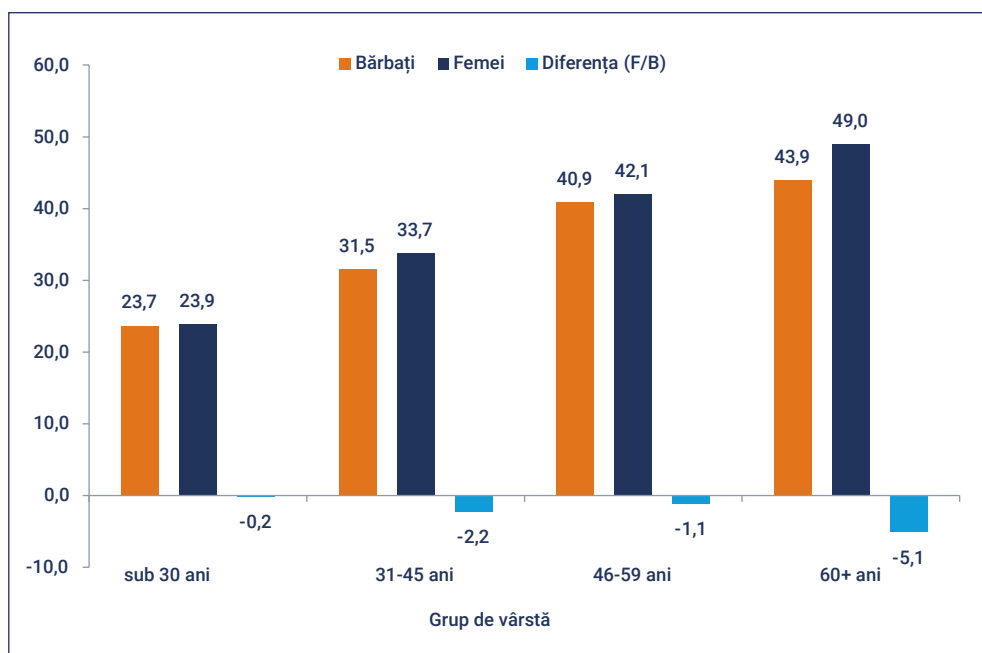
Candidații și persoanele alese în funcții în 2015, participanți la studiul pe vârste

Decalajul dintre etapele de lansare în politică între femei și bărbați crește odată cu vârsta. În rândul tinerilor deosebirea este minimă (23,7 ani vs. 23,9 ani). În schimb, la vârsta de 60+ ani diferența constituie deja 5 ani. Astfel, discrepanțele după vârstă a femeilor și bărbaților sunt determinate de sporirea implicării femeilor din ultimii ani, deci poartă un caracter temporar și vor dispărea cu timpul. O singură excepție neclarificată totodată, rămâne fenomenul renunțării la politică a femeilor ajunse la vârsta de pensionare, aspect care necesită o analiză în studiile viitoare.

Figura 33.

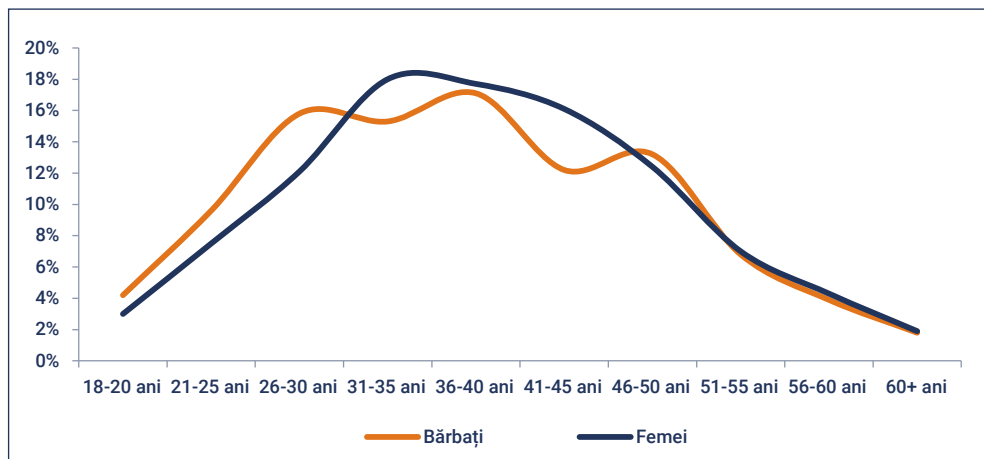
Vârsta medie de lansare în politică pe grupe de vârste și genuri

Datele par a confirma impactul nașterii copiilor asupra momentului lansării în politică. Figura 34 arată curba vârstei de promovare în politică a bărbaților și femeilor, care indică o întârziere considerabilă a ultimilor de a face carieră până la vârsta de 30 de ani. De obicei, aceasta este perioada de naștere și îngrijire cel puțin a primului copil. Bărbații, conform figurii 34, înregistrează ponderi considerabil mai mari de lansare până la vârsta de 30 de ani, păstrând aceași intensitate în grupele de vârstă 26-50 de ani. În cazul femeilor, este vizibilă o întârziere de cel puțin 5 ani, astfel încât perioada de implicare maximă este mai scurtă (30-50 ani), comparativ cu bărbații.

Figura 34.

Curba vârstei la care persoanele s-au implicat în politică

De cât timp vă implicați în politică (adică sunteți membru de partid sau ați ocupat careva funcții de conducere în APL sau APC)?

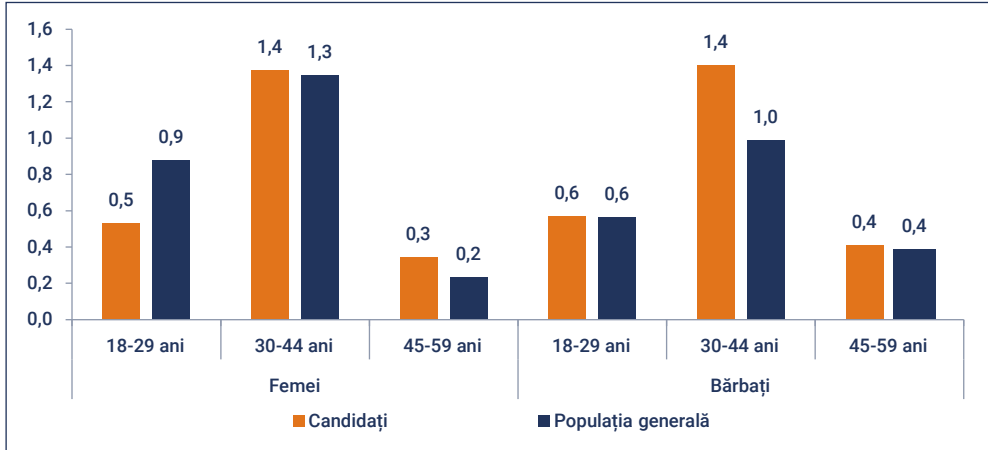
O altă confirmare vine și din datele privind numărul mediu de copii în gospodărie.

Comparația cu populația generală este necesară pentru a vedea, dacă implicarea în politică este influențată cumva de prezența (nașterea) copiilor și dacă impactul acestui factor este diferit pentru bărbați și femei. De remarcat mai întâi că numărul mediu de copii în populația generală feminină nu diferă de numărul mediu de copii în cazul femeilor implicate în electorală (0,67 copii per femeie vs 0,68)⁶. Astfel, se pare că prezența sau absența copiilor nu influențează rata de implicare a femeilor în politică și invers, implicarea în politică nu „dictează” reducerea numărului de copii. Însă implicarea în politică este asociată cu amânarea nașterii copiilor. Comparația numărului mediu de copii în rândul candidaților și a populației generale în cazul femeilor de vârstă tânără (18-29 ani) indică un număr aproape de două ori mai mic de copii în rândul candidatelor (0,5 copii per femeie) decât în populația generală (0,9 copii în mediu per femeie). Deci, se observă o discrepanță considerabilă care, totodată, nu se atestă în cazul bărbaților de aceeași vârstă. Deja în grupul de vârstă 30-44 de ani, numărul mediu de copii per persoană se egalează între candidate și femeile în populația generală (Figura 35). Deci, în pofida faptului că femeile care se implică în politică sunt în mediu mai tinere decât bărbații, lansarea lor *în politică se produce cu o anumită întârziere comparativ cu bărbații, acesta fiind unul din factorii care determină succesul mai moderat în ascensiunea femeilor.*

⁶ Cifrele standardizate pe grupe de vârstă pentru a elimina impactul diferențelor în structura pe vârste în populația generală și candidați.

Figura 35.

Numărul mediu de copii (0-17 ani) în gospodărie, pe grupe de vârstă, gen și în comparație cu populația generală și candidați

Femeile, de regulă, în proporții mai mari sunt recent venite în politică, având experiență de muncă în alte domenii. Distribuția respondenților aleși în funcții în urma alegerilor din 2015 confirmă acest lucru.

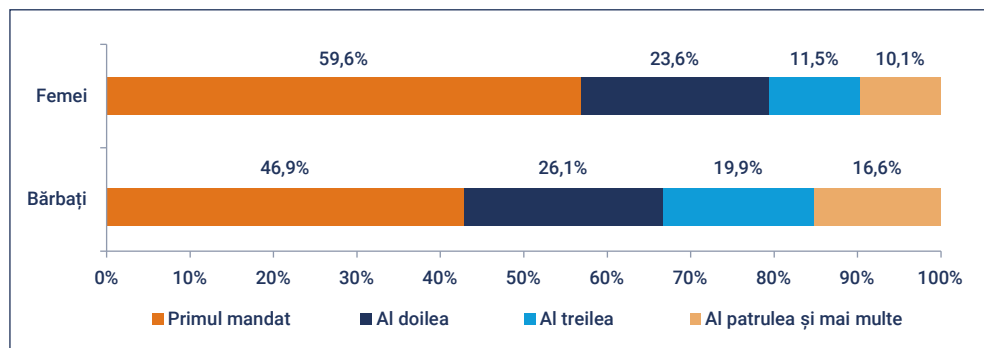
Aproape jumătate (49,6%) din femeile intervievate au fost alese pentru prima dată în funcții de primar sau consilier (local ori/și raional), comparativ cu doar 46,9% din bărbați. Acest fapt, evident, își lasă amprenta asupra abordărilor specifice în activitatea de ales local, la care ne vom referi în continuare, precum și în ceea ce privește problemele întâmpinate în campania electorală (Figura 36).

Un alt aspect care merită atenție în această analiză îl constituie profilul ocupațional al bărbaților și al femeilor care se implică în politică. Pe lângă specificul plasării pe piața muncii a bărbaților și a femeilor în RM, rezultatele studiului atestă profiluri cardinal diferite în ascensiunea profesională a candidaților până la implicarea în alegeri.

Inegalitățile pe piața muncii cauzează șanse inegale pentru bărbați și femei în politică. De obicei, în calitate de candidați, sunt înaintate persoane care ocupă poziții top în ierarhia profesională. Peste 70 la sută candidați bărbați și peste 80 la sută femei, înainte de a se implica în campania electorală din 2015, ocupau în plan profesional cele mai înalte trei tipuri de poziții profesionale (funcționari publici, manageri și specialiști calificați). Totodată, cunoaștem că femeile sunt în dezavantaj, înregistrând ponderi mai mici în aceste poziții. Aceste top trei poziții în populația generală cumulează 19,5% în cazul bărbaților și doar 12,7% în cazul femeilor. Astfel se constată

Figura 36.

Numărul de mandate exercitate până în prezent

Încă un factor determinant al subreprezentării femeilor în politică. Întrucât pe piața muncii femeile sunt dezavantajate la promovarea în funcții top, iar „baza de resurse umane” pentru politic în mare parte este constituită din persoanele în poziții ocupaționale ierarhic superioare, inegalitatea muncii se reproduce în politic. Prin urmare, odată ce sunt mai puține femei în vârful piramidei ierarhice profesionale – mai puține sunt și în sfera politică.

Tabelul 11.

Distribuția pe ocupații în populația generală și candidații la alegerile din 2015

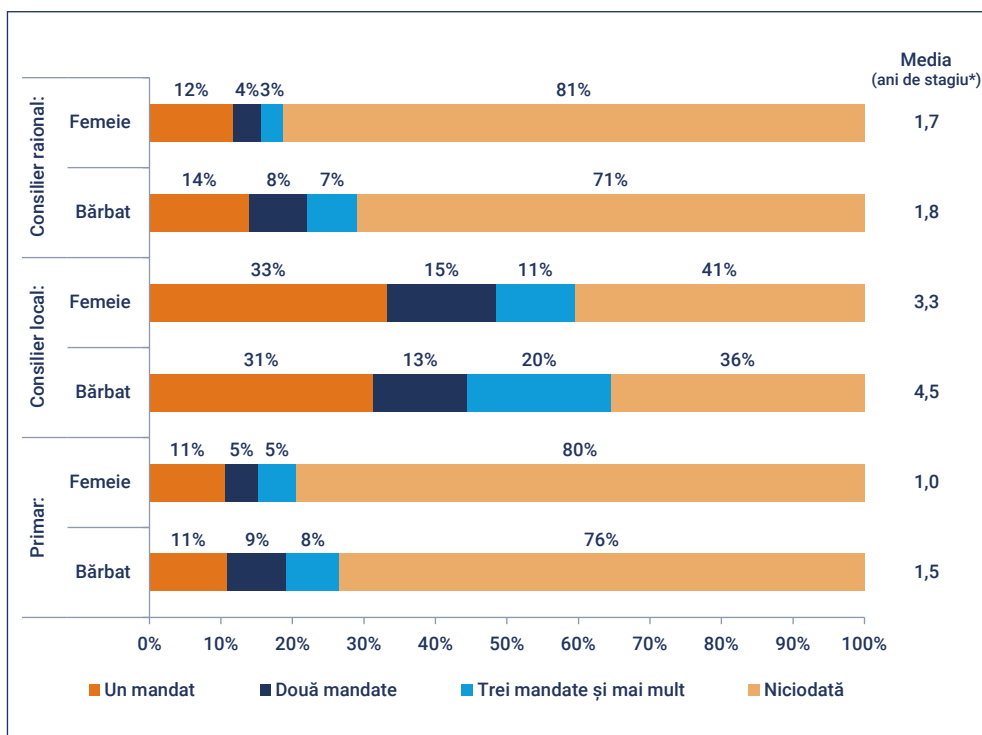
	Populație generală		Candidați total*		Aleși în funcții	
	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
Funcționar public	3,2%	1,7%	37,8%	29,9%	50,7%	43,8%
Conducător/manager	3,4%	1,7%	14,5%	15,1%	14,7%	14,4%
Specialist calificat	12,9%	9,3%	21,6%	39,0%	17,5%	30,3%
Sub-total top 3 poziții	19,5%	12,7%	73,9%	84,0%	82,9%	88,5%
Specialist necalificat	5,5%	6,6%	2,8%	2,9%	2,8%	2,4%
Personal tehnic și de deservire	16,8%	6,4%	3,8%	1,3%	1,9%	1,0%
Agricultor	4,7%	2,4%	4,3%	1,0%	3,3%	1,4%
Auto-angajat (afacere proprie)	1,7%	0,5%	3,8%	2,1%	3,8%	1,9%
Șomer	19,0%	17,9%	3,1%	1,0%	1,4%	0,5%
Elev/student	7,0%	6,6%	0,8%	1,0%	0,5%	0,5%
Pensionar/invalid	19,0%	28,7%	5,6%	3,1%	2,8%	2,4%
Concediu de maternitate	0,0%	14,2%	0,0%	2,3%	0,0%	1,0%
Peste hotare	6,9%	3,9%	2,0%	1,3%	0,5%	0,5%

* Până la alegerile din 2015

Totodată, în baza datelor prezentate în figura 37 atestăm și impactul factorului „de întârziere în timp” a evoluției femeilor în politică. Astfel, cei mai mulți bărbați candidați (37,8%), înainte de 2015, au activat în calitate de funcționari publici, comparativ cu 29,9% femei. În mare parte, acestea sunt persoane care anterior alegerilor din 2015 au avut funcții electice la nivel local (primari), iar în scrutin au candidat pentru un nou mandat. Datele privind anii de activitate în funcții electice vin să confirme acest lucru. În funcție de primar, până la alegerile din 2015, au muncit 28% din candidații bărbați și 21% femei. Durata medie de activitate a unui bărbat în această funcție a constituit 1,5 ani, iar a unei femei – 1,0 ani. Discrepanțele între sexe persista și în cazul funcțiilor de consilieri. Datele studiului demonstrează încă o tendință curioasă ce ține de piața muncii. După cum pe piața muncii există discrepanțe între femei și bărbați pe ocupații, la fel se face cunoscută și diferența distribuției pe sectoare. În cazul candidaților aceste discrepanțe sunt și mai pronunțate.

Figura 37.

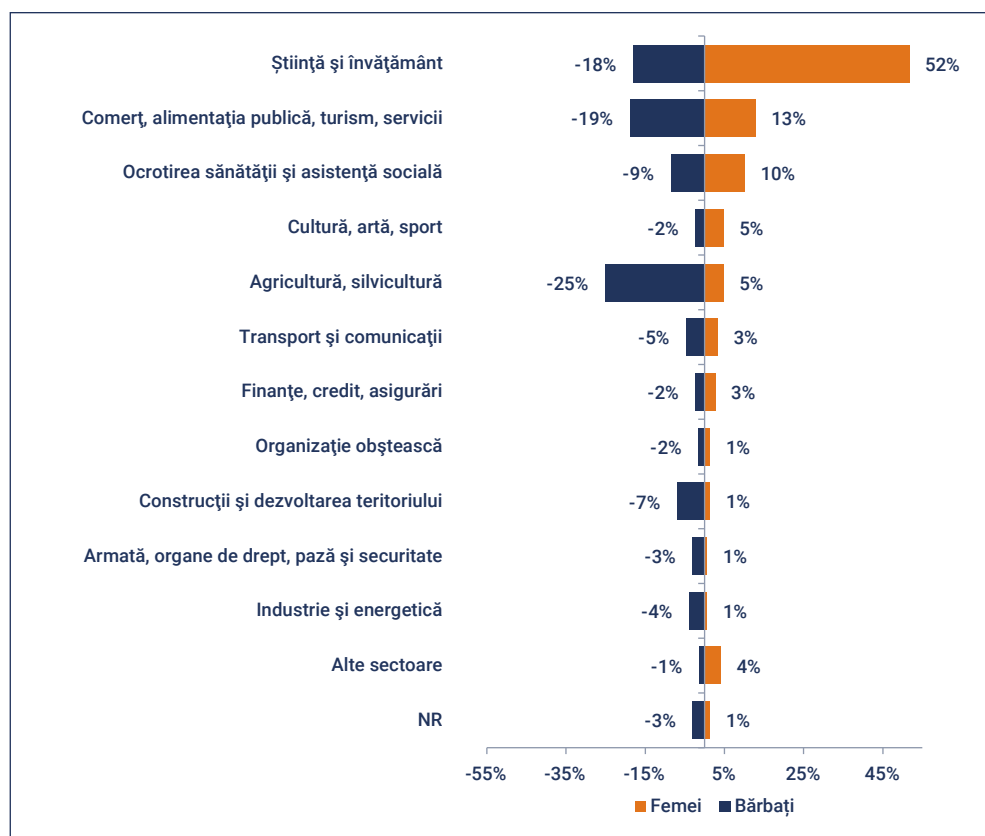
Experiența de activitate în funcții electice la nivel local sau raional

* Media este calculată pe întregul eșantion, inclusiv candidații fără experiență de activitate în funcții electice

Fiecare a doua femeie care a candidat în alegerile din anul 2015 vine din sectorul învățământului (!), una din zece reprezintă sfera de ocrotire a sănătății și 13% – domeniul comerțului. De remarcat că 75% din candidate au reprezentat anume aceste trei sectoare. Este o concentrație foarte pronunțată chiar comparativ cu piața muncii, unde în învățământ, sănătate și administrație publică sumar activează doar 28% femei. În cazul bărbaților lipsește această concentrație pe domenii, în special când e vorba de învățământ. Cei mai mulți bărbați candidați, ca și pondere, vin din agricultură (25%), comerț (19%) și abia apoi urmează învățământul (18%). Astfel, sfera învățământului, comerțului și sistemului de sănătate constituie pentru bărbați doar 36%, comparativ cu 75% în cazul femeilor.

Figura 38.
Sectoarele de activitate a candidaților*

* Din distribuție au fost eliminate ponderile candidaților care în urma alegerilor au obținut funcțiile pentru care au candidat și la moment activează în sectorul APL (42% bărbați și 28% femei).

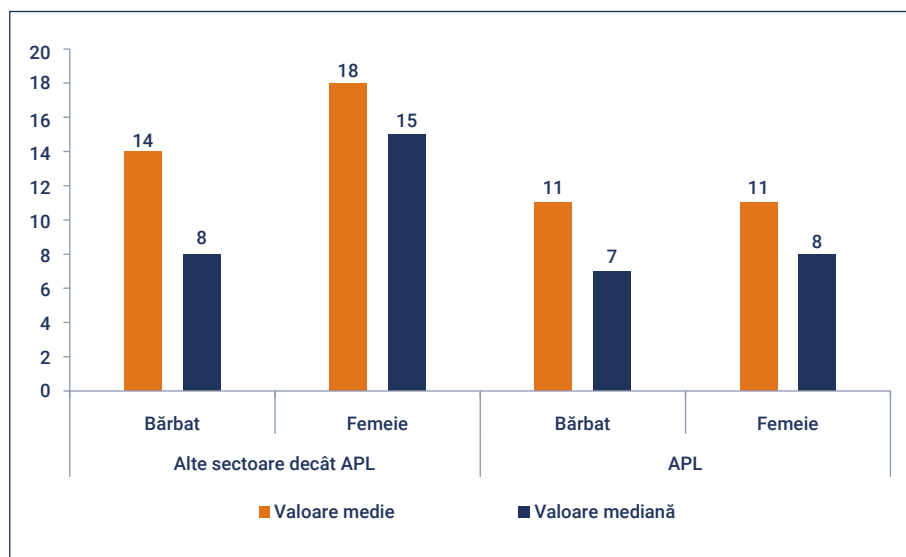
Femeile candidate la alegerile locale din 2015 înregistrează în mediu un număr mai mare de ani de activitate profesională în alte sectoare decât APL (18 ani, față de 14 ani în cazul bărbaților). Pentru APL diferențele nu sunt semnificative. Astfel, parvine încă un specific în antrenarea femeilor în politic. Pentru acestea, comparativ cu bărbații, este caracteristic să activeze timp mai îndelungat, în plan profesional până la decizia de a se implica sau a fi promovată în politică. Acest indicator, suprapus cu specificul ocupării pe sectoare și poziții ierarhice, dezvoltă modelul, mai mult sau mai puțin tipic, de lansare a femeilor în alegeri:

- o femeie candidată, cel mai probabil, vine din sectorul bugetar (învățământ sau sănătate),
- a activat un număr însemnat de ani (18 ani în mediu),
- de cele mai multe ori, nu a deținut funcție managerială superioară (39% din femeile candidate, înainte de a se implica în alegeri, activau în calitate de specialistă principală și doar 15,1% în calitate de manageră).

În cazul bărbaților, nu se conturează profiluri tipice pronunțate. Totuși, spre deosebire de femei, bărbații care se implică în electorală, de obicei, în proporții mai mari vin de pe poziții de funcționari publici, mult mai mulți dintre ei deja au experiență de activitate în funcții electivă, iar în cazul celor care reprezintă alte domenii, durata de activitate până la lansare este mai scurtă.

Figura 39.

Numărul mediu de ani de activitate în sectorul economic

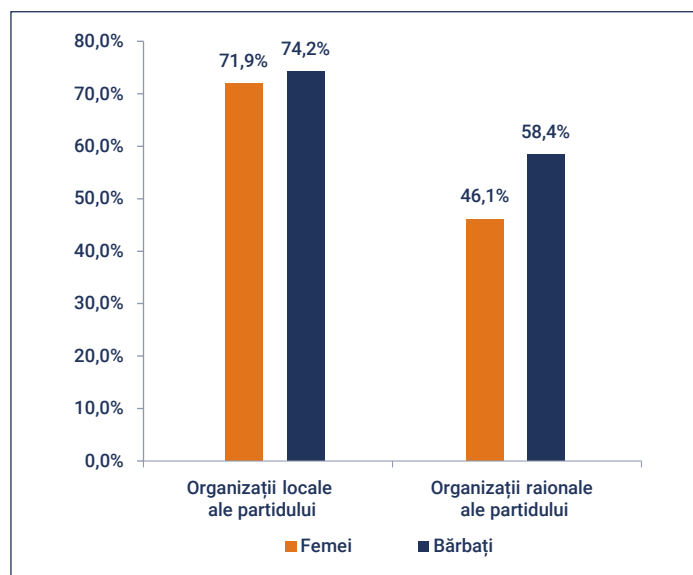

7.2. Specificul activității în partidele politice

Ponderea respondenților, membri de partid, înregistrată în studiu în populația generală indică asupra faptului că cel puțin 40 la sută dintre membrii de partid sunt femei. În rândul persoanelor care au candidat la alegeri, incluse în studiu, 90% au fost vreodată membri de partid, 81% la momentul studiului făceau parte din careva partid politic. Diferențele de gen sunt minime.

Un prim semn al disparităților în ierarhia partidelor transpare în ponderea femeilor și bărbaților membri de partid, care fac parte din organizațiile teritoriale. În organizațiile de prim nivel (locale) avem aproape aceleași rate de prezență, 72% femei și 74% bărbați membri de partid din numărul total. La următorul nivel ierarhico-organizațional deja avem diferențe notabile. Din totalul femeilor membri de partid, fac parte din organizația raională a partidului 46%, cu 12% mai puțin decât bărbații (58%).

Figura 40.
Prezența femeilor și bărbaților în structurile teritoriale ale partidelor

Decalajul este și mai accentuat dacă ne referim la distribuția membrilor pe funcții în ierarhia partidelor. Ponderea bărbaților în funcțiile de conducere (președinte și vicepreședinte ai organizațiilor teritoriale) este net superioară și doar în funcțiile de secretari femeile se regăsesc mai des ca bărbații. Per total, dețin careva funcții în organizațiile teritoriale ale partidelor 41% bărbați și doar 34% femei (Figura 41).

Figura 41.

Distribuția pe funcții în cadrul structurilor teritoriale ale partidelor

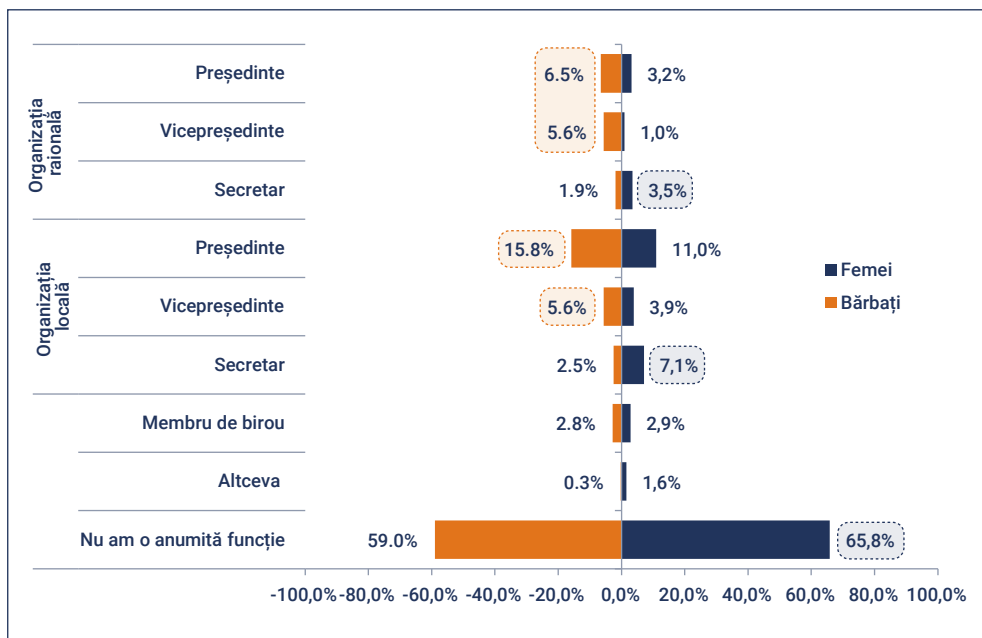
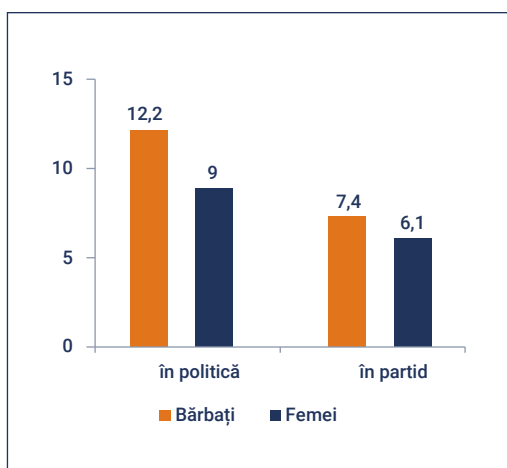

Figura 42.

Numărul mediu de ani în politică și în calitate de membru al actualului partid

La nivelul implicării generale și a numărului de ani de activitate în partid, diferențele între femei și bărbați nu sunt foarte mari. Numărul mediu de ani în calitate de membru în actualul partid, în cazul femeilor este de 6,1 ani, fiind cu doar circa un an mai mic comparativ cu bărbații. În ceea ce privește numărul total de ani de implicare în politică, diferența este mai mare (3,2 ani), 9 ani pentru femeii și 12,2 ani pentru bărbați. Însă judecând după discrepanțele perioadei de aflare în partide, se înregistrează un prim indicator în favoarea eventualei concluzii că înaintarea mai redusă a femeilor în calitate de candidate din partea partidelor ar fi justificată prin implicarea mai scăzută a acestora în activitatea organizațiilor. Cel puțin, reieșind

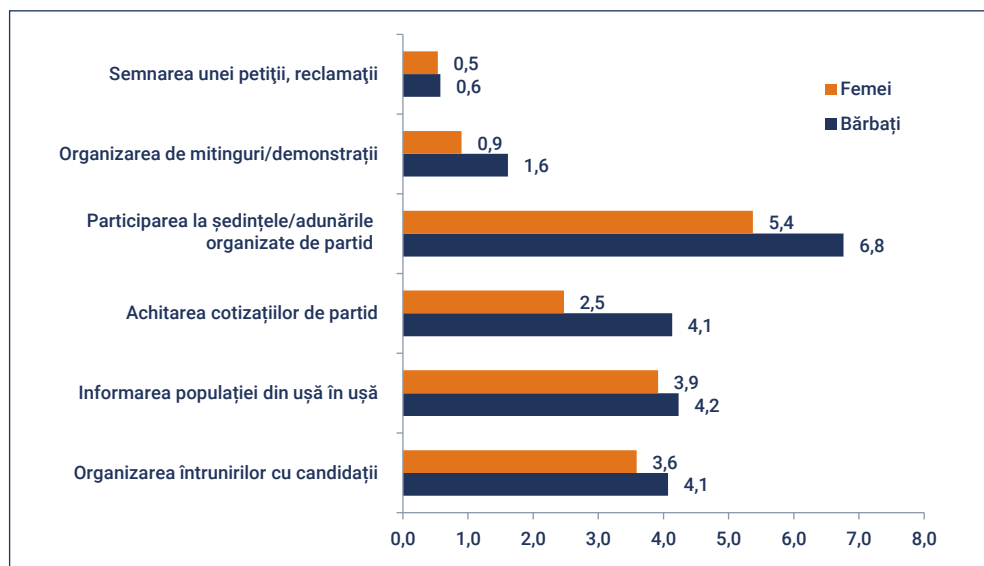
din nivelul implicării generale și din numărul de ani de activitate în partid, diferențele dintre femei și bărbați nu sunt în măsură să justifice nivelul scăzut de prezență a femeilor pe listele de candidați înaintați de partide, precum și disparitățile în defavoarea femeilor în plasarea în funcții ierarhice în cadrul partidelor (Figura 42).

De menționat că nu există diferențe majore în ceea ce privește nivelul de implicare a femeilor și bărbaților în activitățile de partid, în general și în campania electorală, în particular. Femeile în proporții mai mult sau mai puțin egale cu bărbații au fost implicate în campania electorală în toate tipurile de activități: organizarea întrunirilor cu candidații, campanii de la ușă la ușă, observatori desemnați de partide etc.

Nivelul de participare în activitatea partidului, la fel, nu înregistrează discrepanțe majore. Numărul mediu de participări ale bărbaților la diferite activități nu este cu mult mai mare decât al femeilor, în special dacă ținem cont și de faptul că bărbații în proporții semnificative ocupă funcții în ierarhia partidelor. Rezultatele cercetării arată că în ultimele 12 luni o femeie a participat în mediu de 3,6 ori la organizări de întruniri cu candidații, față de 4,1 în cazul bărbaților. În campanii de la ușă la ușă, respectiv, 3,9 ori față de 4,2 ori, la ședințe în cadrul partidului 5,4 vs. 6,8. Cele mai mari discrepanțe se atestă la achitarea cotizațiilor de partid. Aici, însă, se implică capacitățile financiare ale candidaților, la care ne vom referi mai târziu.

Figura 43.

Activități în cadrul partidului la care au fost implicați în ultimele 12 luni la data chestionării (numărul mediu de participări)

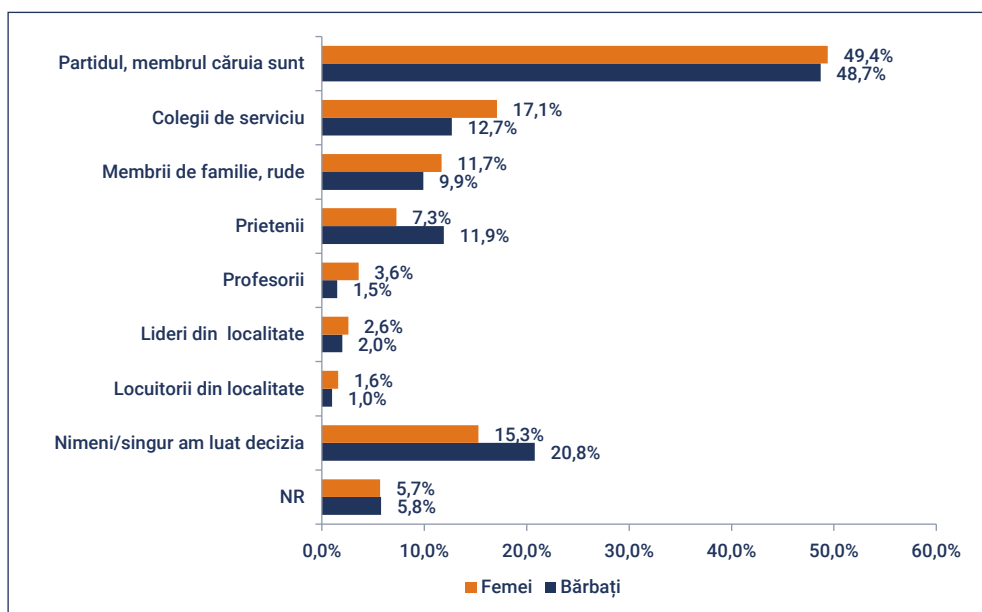

7.3. Luarea deciziei de a candida

Partidul este actorul principal în decizia de a înainta candidatura. Majoritatea candidaților (74%) la alegerile locale din 2015, atât bărbați cât și femei, au reprezentat partidele din care fac parte. Circa 10% bărbați și 7% femei au candidat independent, iar în restul cazurilor, persoanele au fost susținute de partide, deși nu erau membri. Aproape jumătate din candidați, atât bărbați cât și femei, au luat decizia de a concura la îndemnul partidului. Cercul social este al doilea factor important în acest sens. Ne referim la colegi de serviciu, rude (preponderent în cazul femeilor) și prieteni (predominant în cazul bărbaților). Totodată, mai puține femei decât bărbați au luat singure decizia de a candida (15,3% față de 20,8%).

Figura 44.

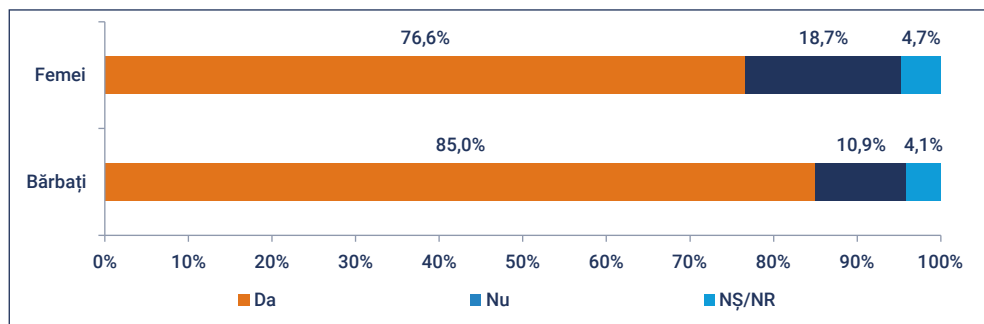
La îndemnul cui a fost luată decizia de a candida

Femeile candidate consideră că sunt mai puțin pregătite să facă față funcției pentru care candidează. Ele, în proporții mai mici, au considerat la acel moment că sunt pregătite suficient pentru a ocupa funcția spre care tind. Astfel, aproape fiecare a cincea femeie (18,7%) și doar 10,9% bărbați candidați au afirmat că la momentul luării deciziei de a se lansa în competiția pentru o funcție publică nu se simțeau pregătiți pentru aceasta. Constatarea respectivă relevă încă o dată importanța programelor de instruire, care au o mare utilitate practică, dar contribuie esențial și la consolidarea încrederii în forțele proprii ale femeilor candidate (Figura 45).

Figura 45.

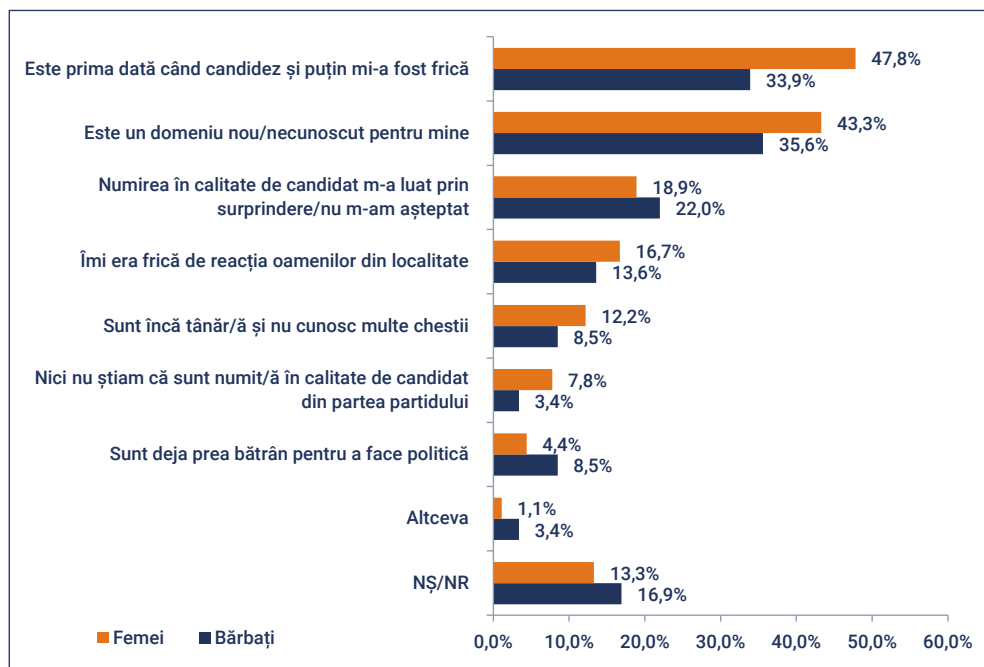
Considerați că ați fost pregătit/-ă pentru funcția la care ați candidat?

Îndoielile în privința nivelului de pregătire pentru funcție sunt oarecum aceleași pentru femei și bărbați. Totuși, femeile în măsură mai mare își fac griji din motiv că pentru prima dată candidează și pentru că domeniul este nou. Aceste două motive au înregistrat cele mai mari diferențe printre opțiunile menționate de femei și bărbați.

Figura 46.

Motivele îndoielilor în nivelul de pregătire pentru funcție

Motivația deciziei de a candida, la fel, este mai mult sau mai puțin similară. Atât bărbații, cât și femeile și-au dorit să candideze din intențiile de a spori nivelul de trai al localnicilor, de a rezolva problemele de infrastructură, de a îmbunătăți relația populației cu APL. Totodată, 13,5% bărbați și 11,9% femei afirmă că nu au avut motive personale, decizia aparținând partidului.

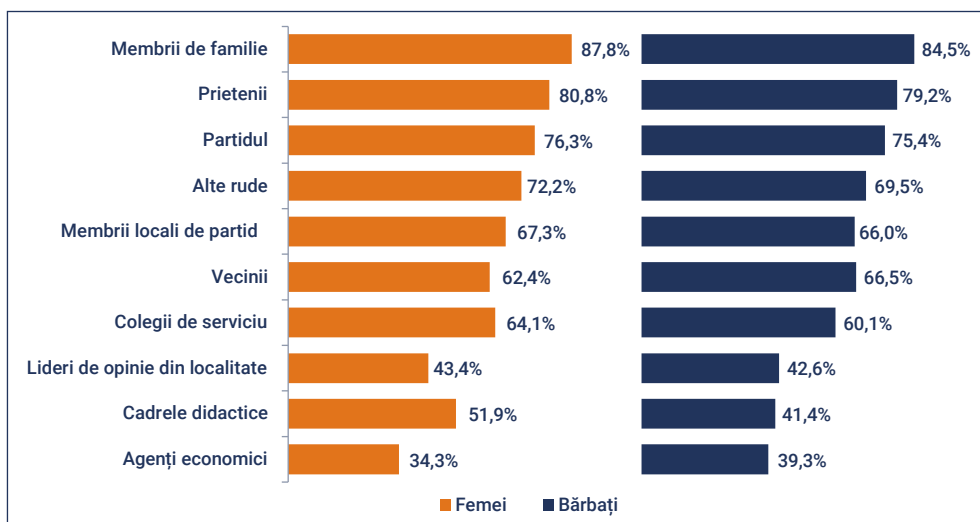
În fond, rezultatele studiului nu au evidențiat careva specific major în ceea ce privește luarea deciziei de a candida de către bărbați și femei. Motivațiile și îndoielile sunt, practic, similare. Unica deosebire sesizabilă este că la ultimele alegeri locale mult mai multe femei candidau pentru prima dată. De aici apare și frica față de necunoscut mai pronunțată în cazul acestora.

7.4. Campania electorală

Diferențele între femei și bărbați sunt minime în ceea ce privește suportul de care au beneficiat în cadrul campaniei electorale. Figura de mai jos prezintă nivelul de suport acordat candidaților în campania electorală. De notat doar discrepanțele sesizabile în faptul că femeile în măsură mai mare au beneficiat de suport din partea colegilor de serviciu (în particular cadrele didactice), pe când bărbații ceva mai mult au fost ajutați de agenții economici.

Figura 47.

Nivelul de susținere acordat de diferite grupuri locale în campania electorală*

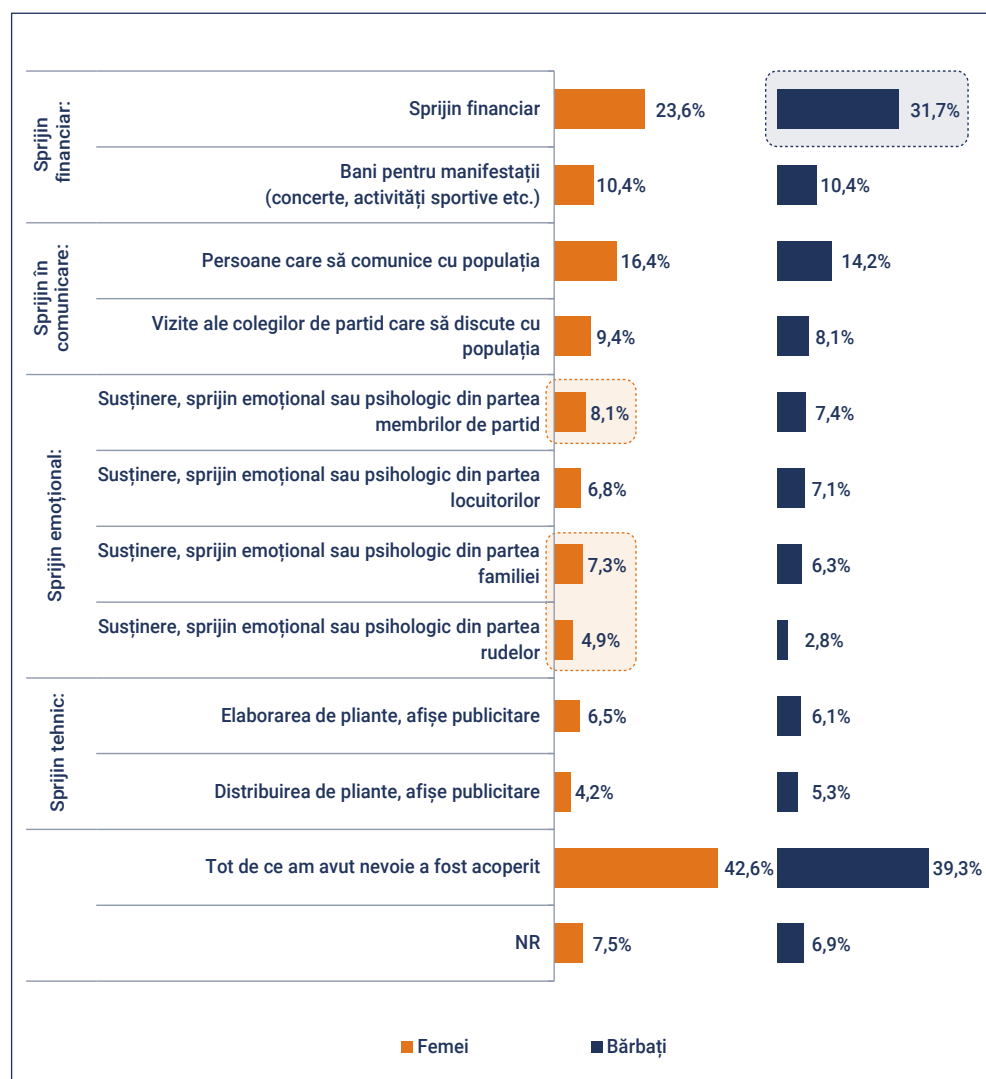

* Suma ponderilor răspunsurilor „M-au ajutat foarte mult” + „M-au ajutat mult”

Totodată, transpare un specific în ceea ce privește tipul de sprijin, pe care candidații l-au resimțit ca fiind insuficient în campania electorală. Deși topul problemelor în acest sens este unul similar, bărbații au remarcat neajunsul de sprijin financiar (31,7% față de doar 23,6% în cazul femeilor). Femeile, în schimb, s-ar bucura să dispună de mai multă susținere morală (emoțională și psihologică) din partea membrilor de partid, a membrilor familiei și a rudelor.

Figura 48.

Deficit de sprijin în campania electorală

Femeile și bărbații candidați par să aibă diferite provocări în timpul campaniei electorale. În problemele sesizate în campania electorală, fiecare al treilea candidat a invocat lipsa/insuficiența mijloacelor financiare. Totuși, lista de probleme nu se rezumă doar la penuria resurselor financiare. Transpar tipuri de probleme care vizează mai mult femeile, precum lipsa de timp pentru activități electorale, probleme cu serviciul, neîncrederea populației în forțele candidatei, reproșuri că nu s-ar potrivi pentru această funcție pe motiv că este femeie, susținerea limitată din partea familiei. Un singur tip de probleme, mai specifice bărbaților, țin de relațiile între concurenți electorali – ponegriri, PR negru etc.

Tabelul 12.

Probleme întâmpinate în campania electorală

	Bărbați	Femei
Lipsa/insuficiența mijloacelor financiare	36.5%	34.8%
Probleme cu alți concurenți electorali (ponegriri, PR negru la adresa mea)	37.8%	30.9%
Susținere limitată din partea partidului	13.7%	11.7%
Susținere limitată din partea familiei	5.1%	8.8%
Neîncrederea populației locale în forțele mele	12.7%	14.3%
Amenințări la adresa mea sau a membrilor familiei cu răfuială fizică de către susținătorii altor concurenți electorali	8.9%	10.1%
Mi-a fost propusă mită pentru a-mi retrage candidatura	4.3%	3.9%
Mi-au fost create probleme la serviciu	6.3%	8.8%
Am fost concediat	2.0%	1.3%
Reproșuri că nu sunt potrivit pentru această funcție pentru că sunt bărbat/femeie	4.6%	12.2%
Lipsa de timp pentru activități electorale	15.5%	21.3%
Lipsa persoanelor care să facă parte din echipa mea de candidat	9.9%	11.7%

Faptul că femeile au resimțit într-o măsură mai mică deficitul de suport financiar presupune că campaniile electorale ale acestora sunt mai ieftine.

În ceea ce privește costul campaniei, majoritatea respondenților (circa 60%), atât bărbați, cât și femei, au menționat costuri relativ modeste (aprecieri „puțin” sau „foarte puțin”).

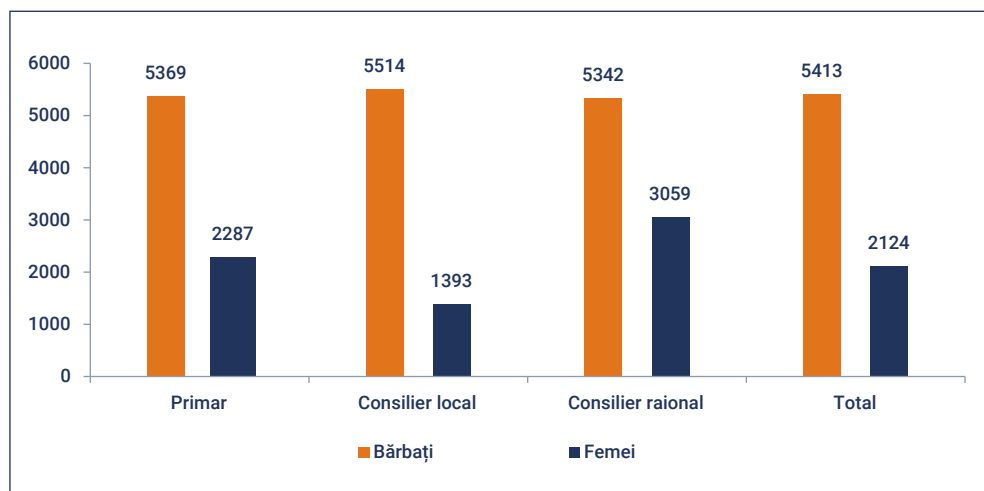
Costul campaniei electorale diferă, în special în funcție de genul candidatului. Astfel, 15,8% din femeile candidate au afirmat că în propria campanie electorală din 2015 nu au fost operate cheltuieli financiare, comparativ cu 11,7% bărbați. Majoritatea candidaților (62% femei și 68% bărbați) nu cunosc volumul cheltuielilor realizate. Judecând după răspunsurile celorlalți respondenți, cheltuielile efectuate pentru

campania electorală de către o femeie candidată sunt cu mult mai mici decât ale unui bărbat candidat. Per total, în campania electorală pentru o femeie candidată au fost operate cheltuieli de 2,5 mai mici (2,3 mii lei față de 5,4 mii lei pentru un bărbat). Costul campaniei bărbaților variază foarte puțin, în funcție de poziția pentru care a concurat. Cheltuielile maxime în cazul femeilor sunt înregistrate pentru candidatele la consiliile raionale (3,1 mii lei) și cele mai mici pentru consiliile locale (1,4 mii lei).

Figura 49.

Costul campaniei electorale după gen și funcție (valoare medie per candidat)

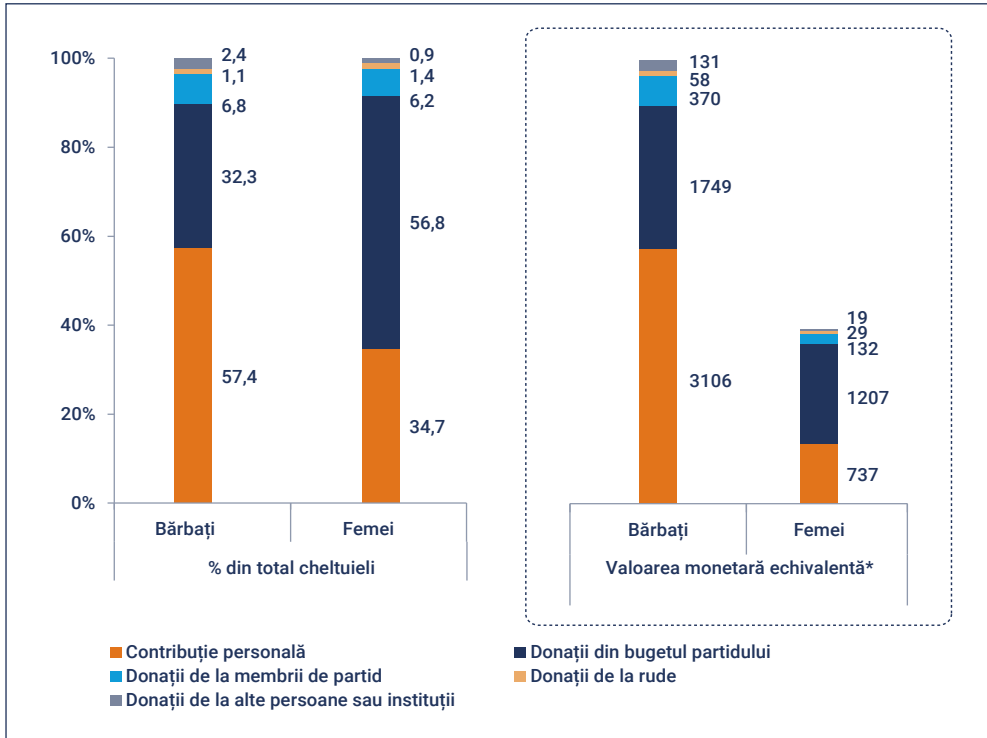

Cea mai costisitoare campanie (valoare maximă) în rândul bărbaților a costat 700 mii lei, iar în cazul femeilor 200 mii lei. Așadar, în mod incontestabil campania electorală a unei candidate a costat mult mai puțin. Cu toate acestea, femeile, într-o măsură mai mare, au exprimat opinii precum că cheltuielile au fost suficiente. Cel puțin, o pondere mai mică de femei decât de bărbați afirmă că ar fi avut nevoie de un suport financiar mai mare.

Structura cheltuielilor operate în campania electorală diferă după surse. Marea parte a banilor cheltuiți pentru campania electorală a bărbaților provin din resursele financiare proprii ale candidatului (57,4% din totalul cheltuielilor față de 34,7% în cazul femeilor). Femeile, la rândul lor, s-au bazat într-o măsură mai mare pe suportul financiar din bugetul formațiunilor politice care le-au înaintat (56,8% comparativ cu 32,3% în cazul bărbaților). Cu toate acestea, cheltuielile medii operate din bugetul partidului pentru campania electorală a unei femei, sunt considerabil mai mici (1207 lei) față de cele operate pentru campania unui bărbat (1749 lei) (Figura 50).

Figura 50.

Sursele de finanțare ale campaniei electorale

* valoare în lei, calculată în baza cheltuielilor medii raportate și structura după surse

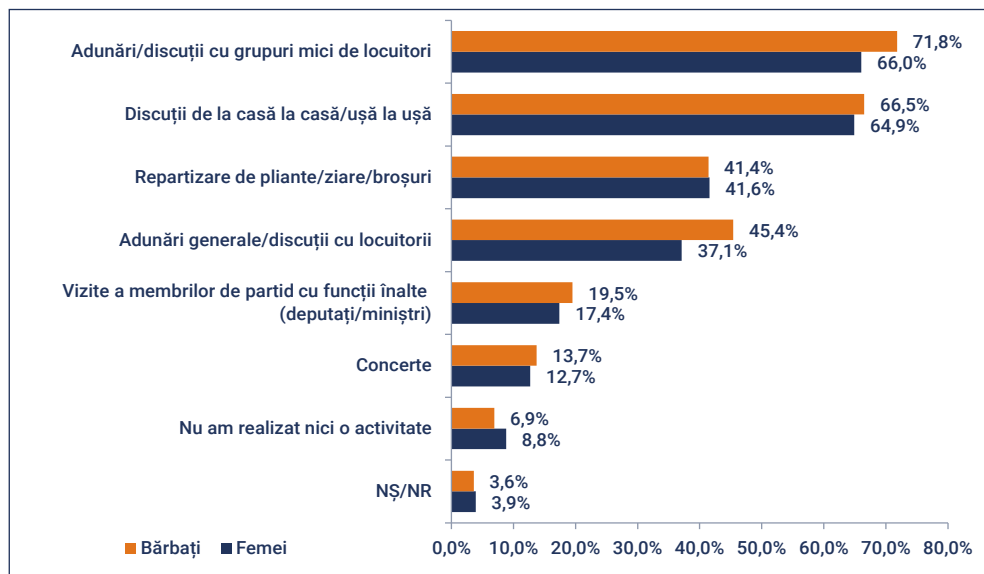
Tipurile metodelor de promovare în campania electorală sunt practic similare, iar diferențele minore înregistrate între femei și bărbați nu pot justifica discrepanțele în costul campaniilor publicitare. Atât bărbații, cât și femeile în marea lor majoritate, au practicat pentru promovare adunări cu populația, fie cu grupuri mici, fie adunări generale. În ponderi aproape egale, candidații au realizat campanii de informare de la ușă la ușă, au repartizat materiale informative (Figura 51).

Pe de altă parte, lucru sesizat în monitorizările producției mediatice pe parcursul campaniilor electorale⁷, femeile candidate, incomparabil mai puțin în raport cu bărbații, sunt promovate în mass-media. Aproape fiecare al patrulea bărbat în campania electorală a participat la dezbateri televizate, iar 11,7% au beneficiat de spoturi publicitare. La ambii indicatori scorurile raportate de femei sunt de două ori mai mici, 11,7% au participat la dezbateri și 6,5% au promovat spoturi (Figura 52).

⁷ <http://progen.md/index.php?pag=n&opa=view&id=330&tip=publicatii&start=10&l=>

Figura 51.

Activități întreprinse în scopul de a se promova în campania electorală

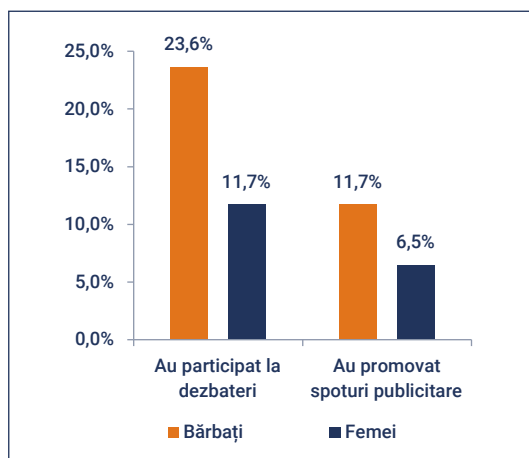

Analiza declinului arată un impact puternic asupra costului campaniei electorale a trei metode de promovare, cele mai sporite costuri fiind asociate promovării prin spoturi, urmat de materiale printate și apoi dezbateri în mass-media⁸.

De menționat că, circa o treime din bărbații și femeile (cu diferențe minime) candidate sunt de părere că, totuși, genul candidatului este important în determinarea succesului într-o campanie electorală.

Figura 52.

Nivelul de promovare a candidaților bărbați și femei în mass-media

⁸ Puterea de predicție 15,2% (R2=0,152). Variabila dependentă – cheltuielile suportate în campania electorală. Variabile independente – promovarea de spoturi, participarea la dezbateri în mass-media, organizarea concertelor, vizite ale membrilor de partid cu funcții înalte (deputați/ministri), adunări generale/discuții cu locuitorii, repartizarea de pliante/ziare/broșuri, discuții de la casă la casă/ușă la ușă, adunări/discuții cu grupuri mici de locuitori.

VIII. Perspectiva aleșilor locali

În continuare, vom opera doar cu rezultatele sondajului în rândul candidaților care au fost aleși în funcții în urma scrutinului din 2015.

Constatarea pe marginea rezultatelor parțial confirmă presupunerea despre diferența accentelor puse de aleșii locali, bărbați și femei. Deși per total topul problemelor abordate este similar, femeile se disting prin faptul că au în vizor, într-o măsură semnificativ mai mare, aspecte legate de instituții educaționale și de îngrijire a copiilor mici (54,8% față de 39,8% în cazul bărbaților), de mediul ambiant. Bărbații, în special au fost preocupați de infrastructura de alimentare cu apă și edificii culturale/comunitare.

Tabelul 13.

Prioritățile de activitate în calitate de ales local după alegeri

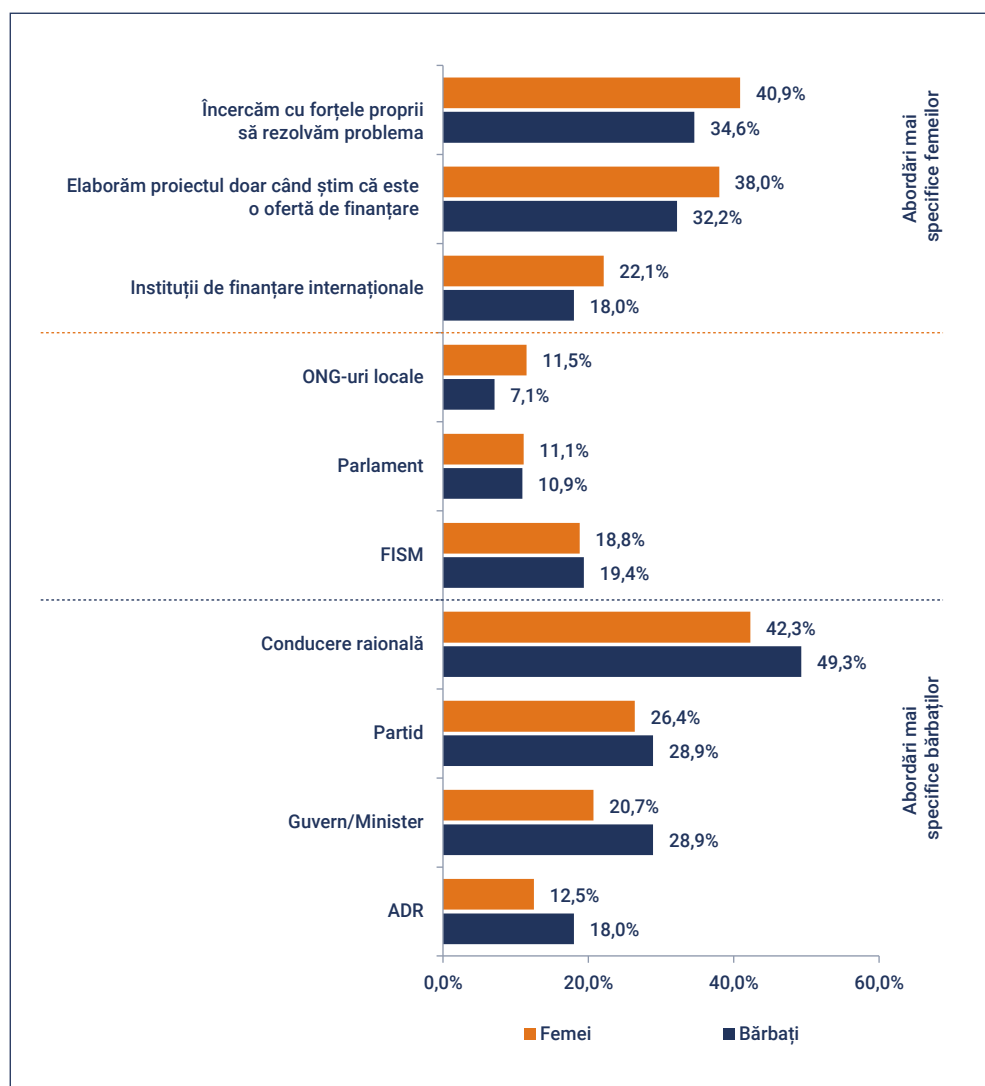
	Bărbați	Femei
Școli, grădinițe, instituții extrașcolare	39,8%	54,8%
Drumuri și poduri	38,4%	37,5%
Sisteme de apă	32,7%	25,0%
Iluminarea stradală	21,8%	18,8%
Sisteme de colectare și evacuare a gunoiului	15,2%	16,3%
Terenuri de joacă/sportive, echipament sportiv	12,3%	13,5%
Mediul ambiant	7,6%	11,5%
Centre comunitare/case de cultură	14,2%	10,6%
Sisteme gaz	9,0%	9,6%
Canalizare	8,5%	8,2%
Instituții de sănătate	7,1%	6,3%
Altele	5,3%	5,4%
Nici una	6,6%	4,8%

Există un anumit specific și în abordarea problemelor comunitare. Femeile se disting prin faptul că în căutarea de suport (inclusiv financiar) pentru proiecte comunitare tind să se bazeze mai mult decât bărbații pe capacitățile/resursele la nivel local

(40,9% versus 34,6%). La fel, acestora le este specifică căutarea suportului dincolo de bugetul de stat. Femeile mai des aplică pentru finanțări externe, cum ar fi oferte de finanțare specifice, fonduri ale organismelor internaționale și ale societății civile. Bărbații mențin abordările „tradiționale”, preferând să caute suport la instituțiile guvernamentale de nivel raional sau național (guvern) sau făcând uz de apartenența la partid.

Figura 53.

Abordări aplicate în căutarea finanțării pentru proiecte locale

Totodată, femeile înregistrează un succes mai mare în obținerea suportului, la adresare. Din această perspectivă, distingem câteva grupuri de instituții. Femeile au apelat mai des sau la un nivel comparabil cu bărbații la instituții precum ONG-urile naționale, instituțiile internaționale, Fondul de Inițiative Sociale din Moldova și adresările lor au avut o rată de succes mai sporită.

Doar în instituțiile de bază ale statului (guvern, parlament, raion) femeile se adresează mai rar, iar solicitările lor primesc mai puțin suport decât cele parvenite din partea bărbaților.

Tabelul 14.

Adresabilitatea și rata de rezolvare a solicitărilor depuse de femei și bărbați, aleși locali

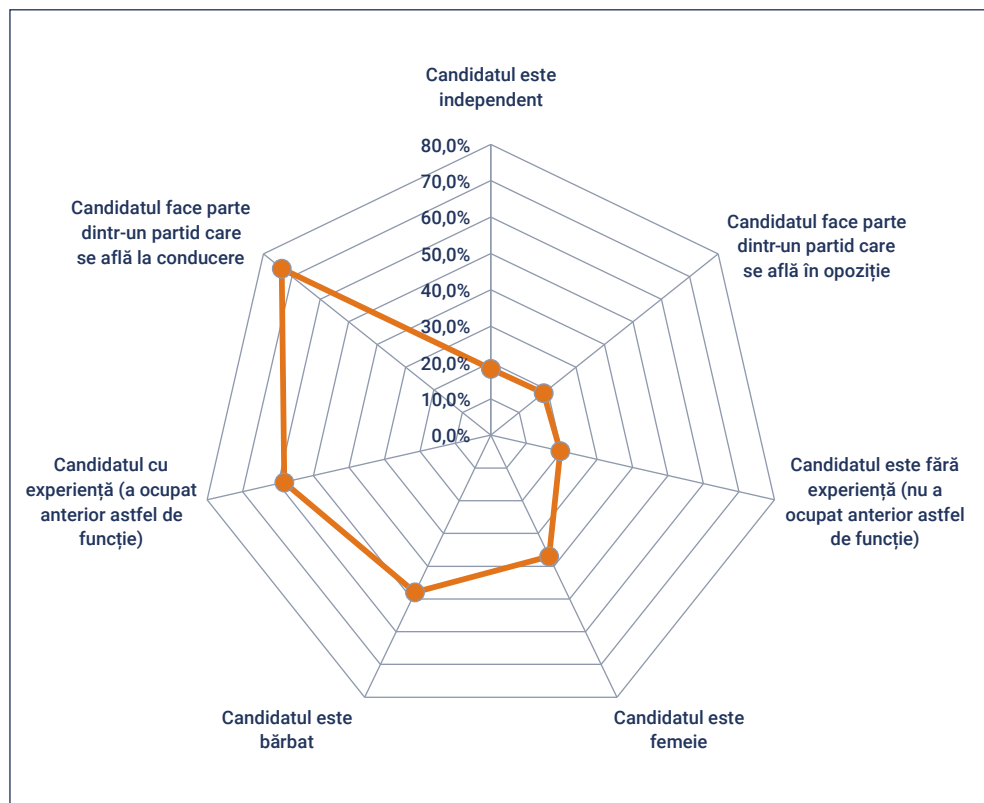
	Rata de solicitări cu privire la soluționarea problemelor comunitare		Rata de soluționare pozitivă a problemelor în urma solicitărilor	
	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
Conducerea de raion	29,6%	25,1%	37,1%	34,1%
Conducerea de partid	21,2%	19,8%	34,9%	37,8%
Altor membri de partid	12,9%	15,8%	23,3%	35,0%
Guvernului/unor Miniștri anume	16,7%	12,6%	30,1%	18,7%
Parlamentului/unor deputați anume	9,3%	5,5%	37,1%	17,7%
ONG-uri naționale	8,4%	9,8%	27,6%	39,5%
Instituții de finanțare internaționale	16,2%	16,0%	32,6%	36,3%
ADR	11,5%	10,0%	28,9%	27,8%
FISM	9,5%	11,5%	31,8%	42,0%

Factorul politic este elementul cel mai important în acordarea de suport aleșilor locali din partea conducerii statului. Rugați să califice în ce măsură diferite categorii de aleși locali beneficiază de suport din partea conducerii statului, respondenții au indicat, în primul rând, apartenența la partidul de guvernare, apoi aleșii locali care au experiență (au activat anterior). Genul este factorul cu impact mediu în acest sens, deși există o recunoaștere intrinsecă a diferențierii în funcție de gen. Numărul respondenților care au specificat că bărbații au șanse sporite de a beneficia de suport din partea conducerii statului este mai mare, decât al celor care au afirmat același lucru despre femei.

Aleșii locali care au candidat independent, cei care aparțin partidelor de opoziție, precum și cei care au ocupat funcțiile electiv pentru prima dată (pondere sporită a femeilor!) sunt categoriile care ar beneficia în cea mai mică măsură de suportul autorităților centrale (Figura 54).

Figura 54.

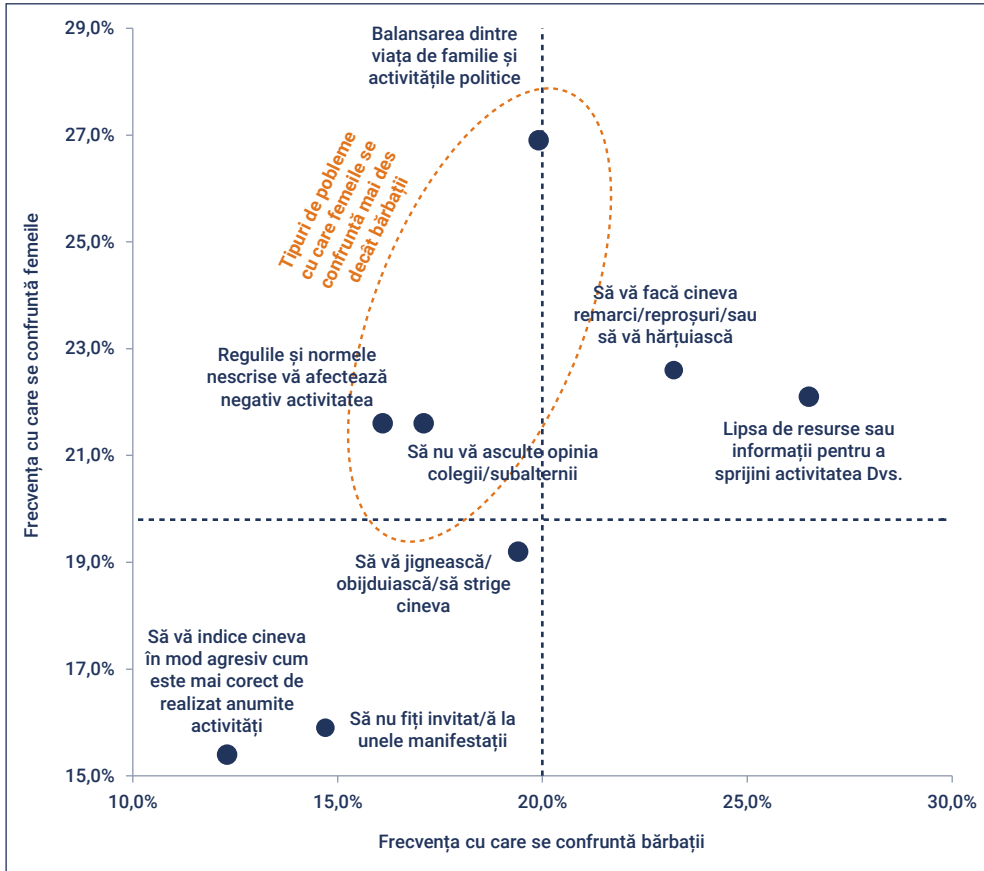
Măsura în care diferiți aleși locali beneficiază de suport din partea conducerii statului

După ce au depășit problemele specifice pentru lansare în politică, ajunse în funcții, femeile, la fel, se confruntă cu probleme care pe bărbați îi afectează mult mai puțin. Respondenții au fost rugați să noteze problemele cu care se întâlnesc mai des în activitatea lor în calitate de ales local. Atât bărbații, cât și femeile, în egală măsură, s-au referit la următoarele probleme: observații, reproșuri, hărțuieli, lipsă de finanțare, acces limitat la informații etc. Femeile, însă, au notat și probleme care le afectează mult mai des sau relatează doar despre acestea: balansarea între viața de familie și activitățile politice, reguli și norme nescrise care le compromit activitatea, precum și comportament ignorant din partea colegilor (Figura 55).

Figura 55.

Frecvența de confruntare cu diferite probleme în perioada executării mandatului

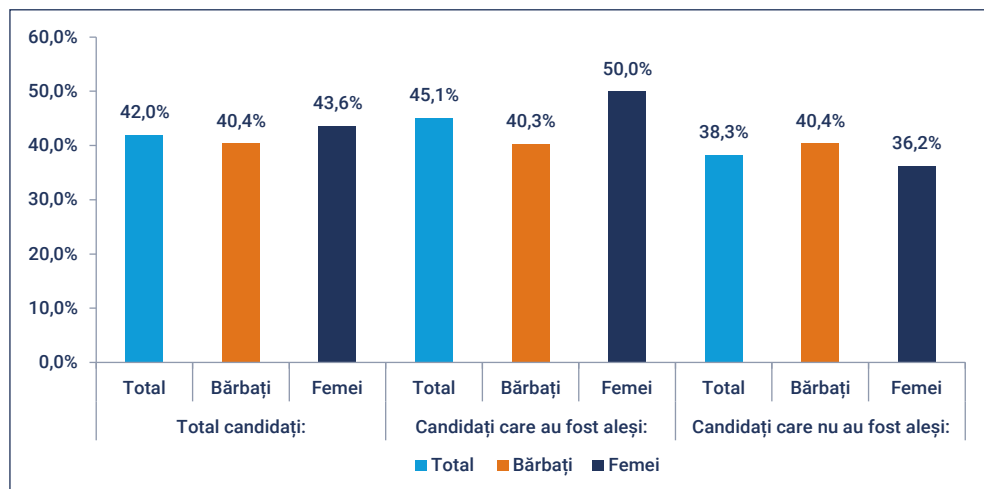
8.1. Necesități de instruire resimțite în timpul electoralei și după alegeri

Studiul arată că patru din zece candidați în alegerile locale din 2015 au participat la anumite instruirii în perioada electorală. Nu există discrepanțe majore între bărbați și femei în acest sens. Dacă vorbim de toți candidații, diferențele sunt în jur de 3% în favoarea femeilor. Mai mare este decalajul între candidații aleși la funcțiile pentru care au candidat (45,1% au participat la instruirii) și cei care au candidat fără succes (38,3%). Astfel putem presupune că programele de instruire pentru candidate și candidați au un impact relativ pozitiv. În cadrul celor aleși există o diferențiere notabilă între femei și bărbați – au participat la instruirii 50,0% femei și doar 40,3% bărbați (Figura 56).

Figura 56.

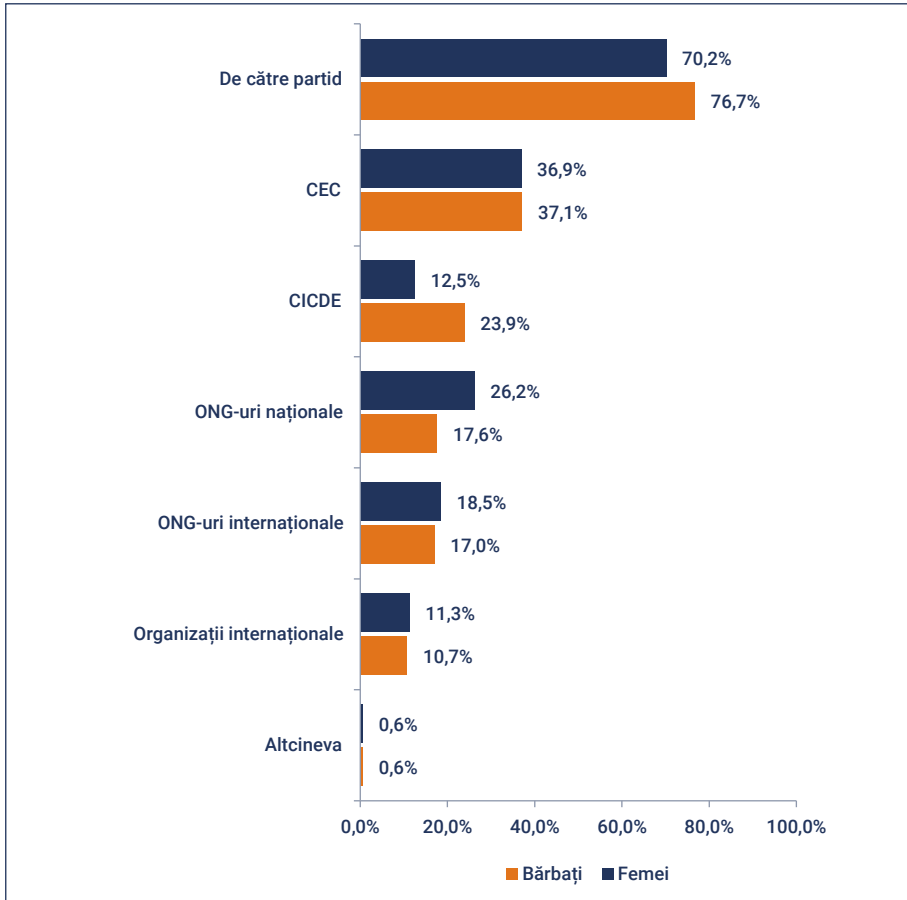
Ponderea candidaților care au participat la instruiți în perioada electorală

Majoritatea candidaților au fost instruiți de partidele politice. Peste o treime din candidații pregătiți au participat la instruiți organizate de Comisia Electorală Centrală, iar cea mai mare discrepanță în funcție de genul participanților înregistrează Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE). De instruiți, prestate de această instituție, au beneficiat 12,5% candidate (din totalul celor care au participat la careva instruiți) și 23,9% bărbați (o pondere dublă). Totuși, este rezonabil să admitem și un anumit grad de confuzie între instruițiile organizate de CEC și CICDE. O altă discrepanță atestăm și în ponderea candidaților bărbați și femei instruite de ONG-uri, unde numărul femeilor prevalează.

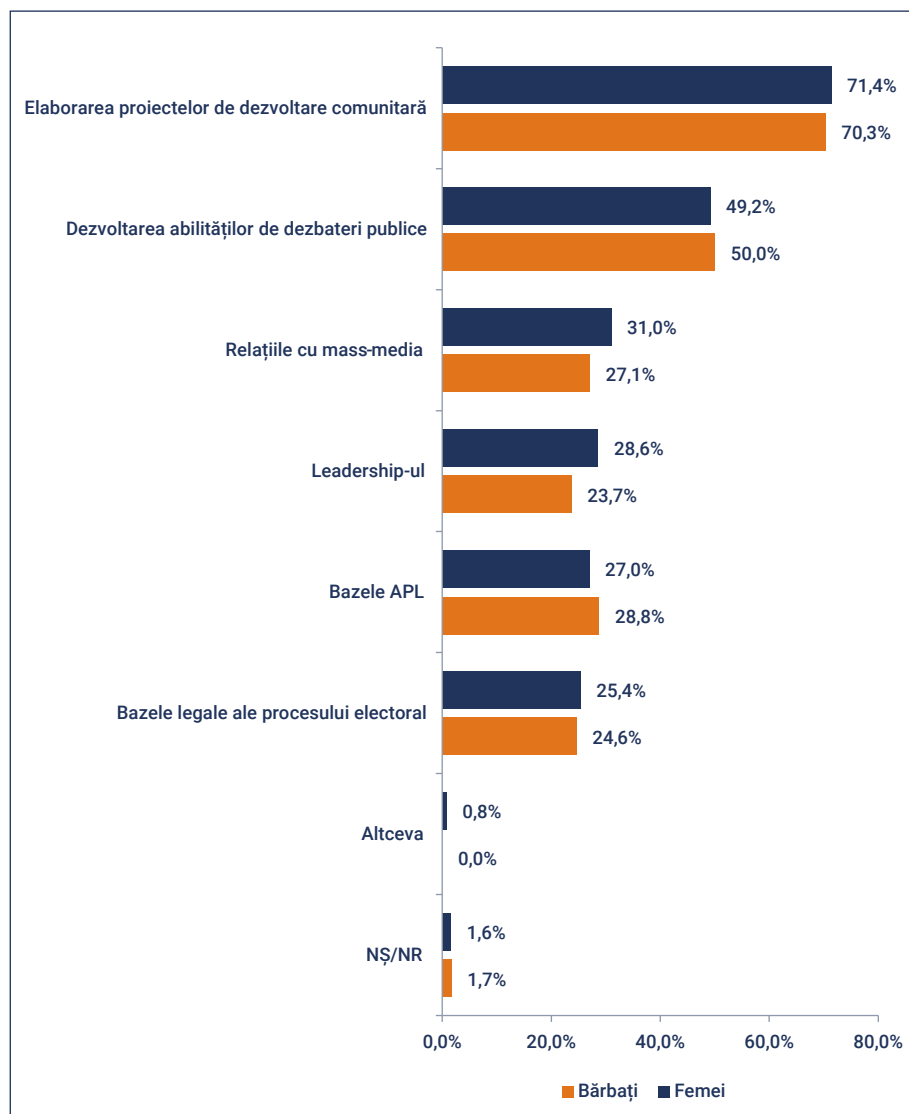
Inegalitățile pe piața muncii cauzează șanse inegale pentru bărbați și femei în politică. De obicei, în calitate de candidați, sunt înaintate persoane care ocupă poziții top în ierarhia profesională. Peste 70 la sută din candidații bărbați și peste 80 la sută femei, înainte de a se implica în campania electorală din 2015, ocupau în plan profesional cele mai înalte trei tipuri de poziții profesionale (funcționari publici, manageri și specialiști calificați). Totodată, cunoaștem că femeile sunt în dezavantaj, înregistrând ponderi mai mici în aceste poziții. Aceste top trei poziții în rândul populației generale cumulează 19,5% în cazul bărbaților și doar 12,7% în cazul femeilor. Astfel se constată încă un factor determinant al subreprezentării femeilor în politică. În timp ce pe piața muncii se menține în dezavantaj poziționarea femeilor pe ocupații (ierarhic), iar „baza de resurse umane” pentru politic în mare parte este constituită din persoanele care ocupă locuri în poziții ocupaționale ierarhic superioare, inegalitatea pe piața muncii se reproduce în politic prin faptul că numeric sunt mai puține femei în vârful piramidei ierarhice profesionale (Figura 57).

Figura 57.
Prestatorii de instruire

În mare parte, instruirile respective au vizat organizarea, legislația în domeniul electoral și procesul electoral. Totodată, aproape o treime din respondenți au recunoscut că și după alegeri resimt nevoia de instruire/training-uri în domeniul electoral. Însă cel mai mult respondenții au indicat nevoia de instruire în elaborarea proiectelor de dezvoltare comunitară (71,3% femei și 70,3% bărbați). Fiecare al doilea candidat a remarcat necesități de dezvoltare a abilităților de dezbateri publice, 31,0% femei și 27,1% bărbați solicită instruire în relaționarea cu mass-media. Dezvoltarea calităților de lider au fost invocate ceva mai des de femei (28,6%), decât de bărbați (23,7%) (Figura 58).

Figura 58.

Tematica instruirilor necesare

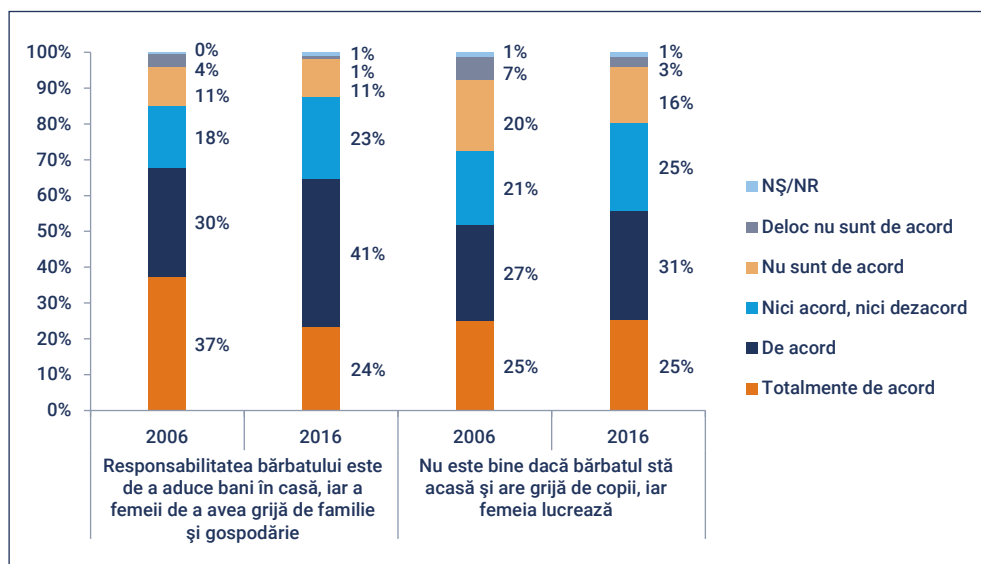
IX. Femeile și bărbații în alte domenii

9.1. Imaginea de gen în conștiința socială

Stereotipurile tradiționale paternaliste continuă să persiste în societatea moldovenească. Circa 2/3 dintre respondenții studiului sunt de acord că *responsabilitatea bărbatului este de a aduce bani în casă, iar a femeii de a avea grijă de familie și gospodărie*, peste jumătate acceptă afirmația că *nu este bine dacă soțul stă acasă și are grijă de copii, iar soția lucrează*. Asemenea viziuni sunt mai mult caracteristice respondenților cu nivel de educație și nivel socio-economic scăzute, persoanelor în vârstă, în special din mediul rural. Genul respondentului nu influențează semnificativ viziunile asupra rolurilor tradiționale de gen. De remarcat, că lucrurile în acest sens nu se schimbă în timp, diferențele, comparativ cu anul 2006, fiind de câteva procente, unul din indicatori înregistrând chiar înrăutățire.

Figura 59.

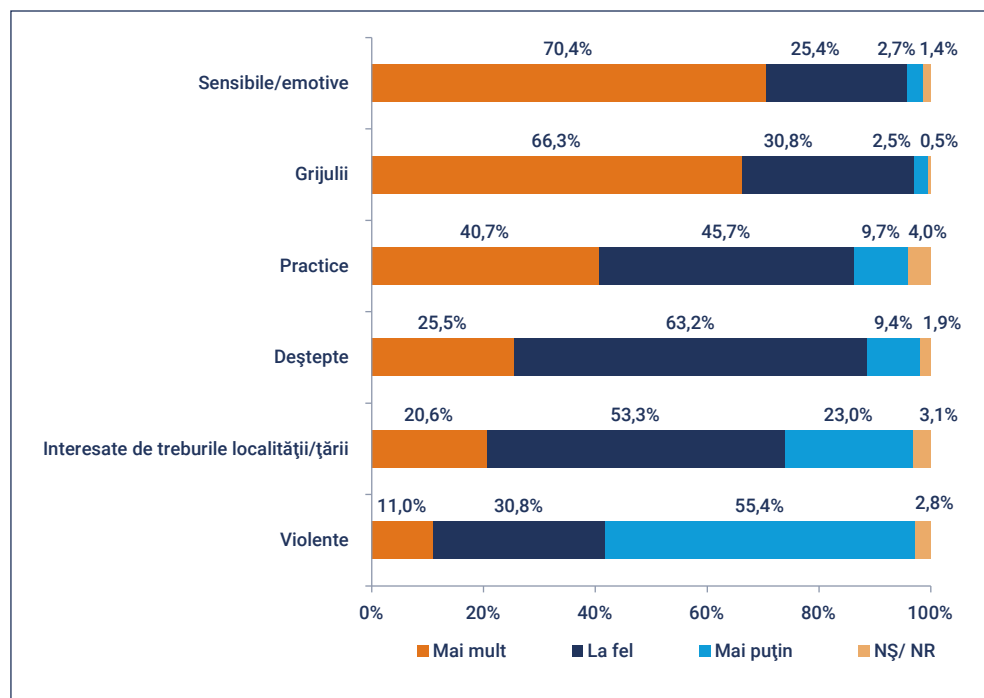
Opinii privind distribuția responsabilităților în familie

Ponderi semnificative de respondenți admit precepții care atribuie trăsături psiho-sociale specifice genurilor. În opinia a peste 2/3 din respondenți (70,4%) femeile sunt mai sensibile/emotive decât bărbații, doar 25,4% considerând că nu există diferențe. De asemenea, femeile sunt considerate mai grijulii (66,3%), mai puțin violente (55,4%). Toate aceste trei trăsături sunt atribuite femeilor de către exponenți ai ambelor genuri. În schimb, în cazul când se vorbește de faptul că femeile sunt „practice”, „deștepte”, „interesate de treburile localității/țării” opiniile diferă în funcție de genul respondentului. Femeile în proporții mai mari își atribuie aceste calități, decât le recunosc la ele bărbații.

Figura 60.

Opinii privind calitățile femeilor în comparație cu ale bărbaților

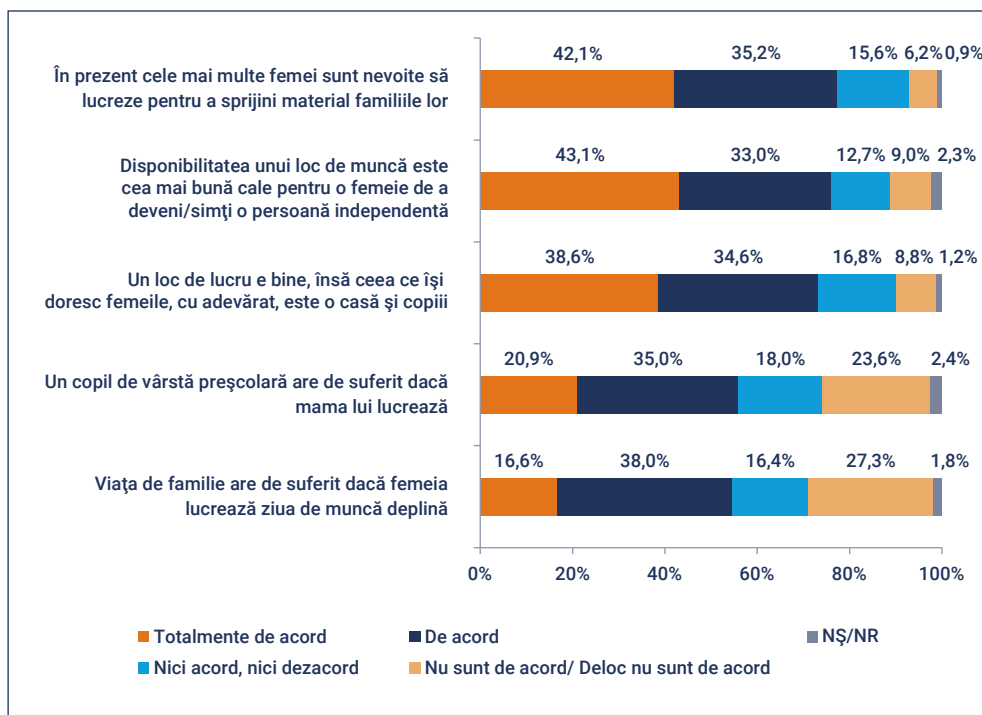

În pofida susținerii rolurilor specifice de gen, se constată caracterul complex și pe alocuri contradictoriu al opiniei publice cu privire la implicarea femeilor în viața publică sau, mai bine zis, extrafamilială. Pentru o mai amplă înțelegere a opiniei respondenților cu privire la imaginea femeii în raporturile familiale, acestora li s-a oferit o serie de afirmații pentru a-și exprima acordul sau dezacordul pe o scară de la 1 la 5. Rezultatele studiului arată că, pe de o parte, este susținut „specificul genurilor”, pe de altă parte, este recunoscută necesitatea integrării femeilor pe piața muncii

(„femeile sunt nevoite să lucreze pentru a sprijini material familia”), unde încadrarea în câmpul muncii ar fi o necesitate în pofida voinței femeilor („ceea ce își doresc cu adevărat femeile este o casă și copiii”). Și toate acestea sunt motivate prin faptul că urmare a implicării profesionale a femeilor au de suferit copiii și viața de familie în general.

Figura 61.

Opinii privind imaginea femeii cu referire la raporturile familiale

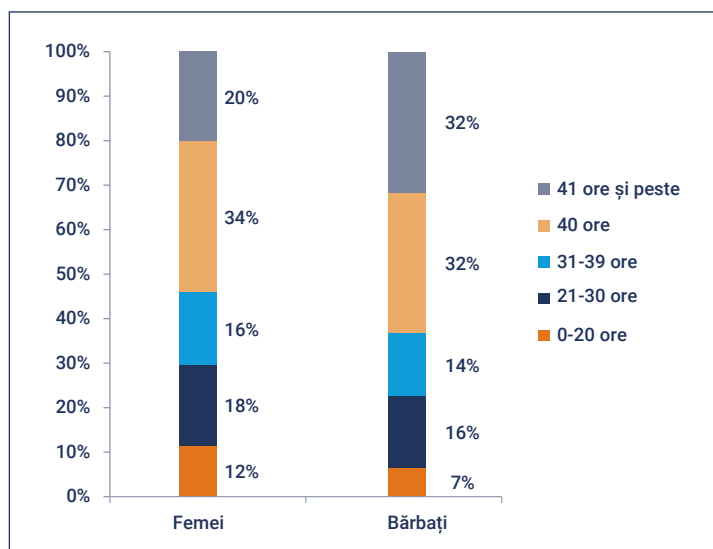
9.2. Piața muncii

Rezultatele sondajului în rândul populației confirmă că o femeie cheltuiește în mediu mai puțin timp la locul de muncă pe zi. La nivelul întregii populații, durata medie de timp cât se află o femeie la serviciu constituie 2,4 ore, iar un bărbat – 3,9 ore. Totodată, mai corectă ar fi comparația între femeile și bărbații angajați în câmpul muncii, (excluzând din calcul persoanele neangajate). Aici diferența se reduce aproape la zero (6,5 ore față de 6,8 ore). Un alt moment de notat își găsește, cel mai

probabil, rădăcinile în îmbinarea vieții private cu cea de activitate în câmpul muncii. **Durata săptămânii de lucru a femeilor ocupate este vădit mai scurtă decât a bărbaților – mai mult de 40 de ore pe săptămână lucrează 20% femei și 32% bărbați.** Totuși, dacă ne referim doar la respondenții angajați, atunci diferența se reduce aproape la zero (6,5 ore față de 6,8 ore). Această situație poate fi explicată, cel mai probabil, prin povara dublă a femeii (îmbinarea vieții private cu cea de activitate în câmpul muncii).

Figura 62.

Durata săptămânii de lucru a femeilor și bărbaților ocupați

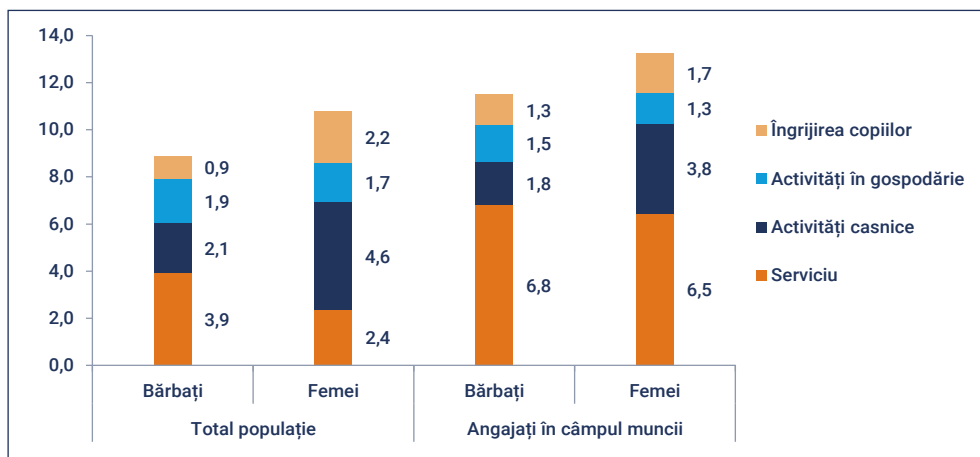

În schimb, femeile sunt ocupate semnificativ mai mult timp pentru activități casnice și îngrijirea copiilor. Drept urmare, „ziua de activitate” a unei femei durează cu circa două ore mai mult (9 ore la bărbați și 11 ore la femei). Astfel, una din activitățile de bază, cea casnică, ocupă cea mai mare parte a zilei unei femei – 4,6 ore în populația feminină generală și 3,8 ore în cazul femeilor angajate. Cea mai mare parte a activității zilnice a unui bărbat este dedicată serviciului (3,9 ore în totalul bărbaților) (Figura 63).

Dacă realizăm același calcul doar pe populația ocupată, durata de timp dedicat serviciului aproape se egalează între genuri, în schimb discrepanțele în timpul acordat treburilor casnice și îngrijirii copiilor se mențin. Astfel și durata zilei dedicate activităților de bază rămâne mai mare în cazul femeilor cu circa două ore comparativ cu bărbații.

Figura 63.

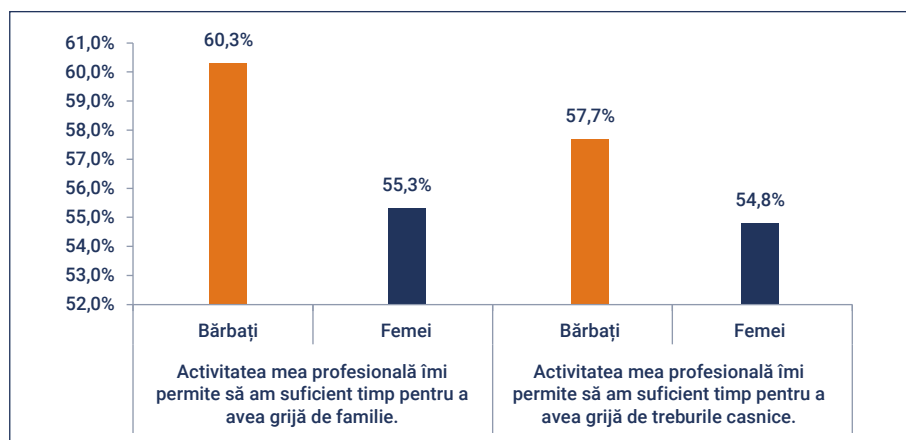
Numărul mediu de ore pe zi dedicat de femei și bărbați activităților de bază

La nivel de percepții, problemele de îmbinare a activității profesionale cu cea casnică și de îngrijire a copiilor par a nu fi conștientizate. Majoritatea femeilor și bărbaților susțin că activitatea profesională le oferă suficient timp pentru a avea grijă de familie și casă. În pofida faptului că femeile (indiferent de statutul ocupațional) dedică zilnic mai mult timp activităților de bază, majoritatea respondenților (atât femeii cât și bărbații) afirmă că activitatea profesională nu îi împiedică să acorde suficient timp familiei și treburilor casnice.

Figura 64.

Îmbinarea serviciului cu activitățile casnice

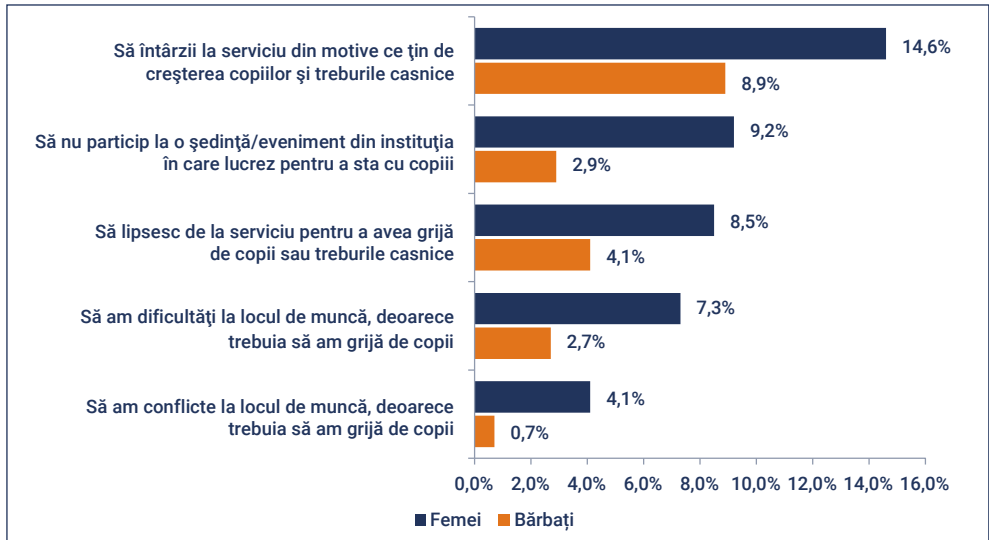

Dacă ne referim la incidența problemelor la locul de muncă din motive de preocupare de treburile casnice și de îngrijire a copiilor, avem dovada că femeile sunt mult mai des afectate. În ultimele 4 săptămâni precedente sondajului, 14,6% femei și 8,9% bărbați angajați în câmpul muncii au avut situații, când au întârziat la serviciu din motive ce țin de creșterea copiilor și treburile casnice. Au fost nevoiți să lipsească de la serviciu, din aceleași motive, 8,5% femei și 4,1% bărbați. Aceste diferențe, probabil, cauzează decalajul înregistrat, sesizat anterior cu privire la timpul mediu aflat la serviciu. Astfel, femeile de trei ori mai des atestă cazuri, când au renunțat să participe la o ședință/eveniment la locul de muncă, au avut careva dificultăți sau chiar conflicte la locul de muncă din același motiv – trebuia să aibă grijă de copii.

Figura 65.

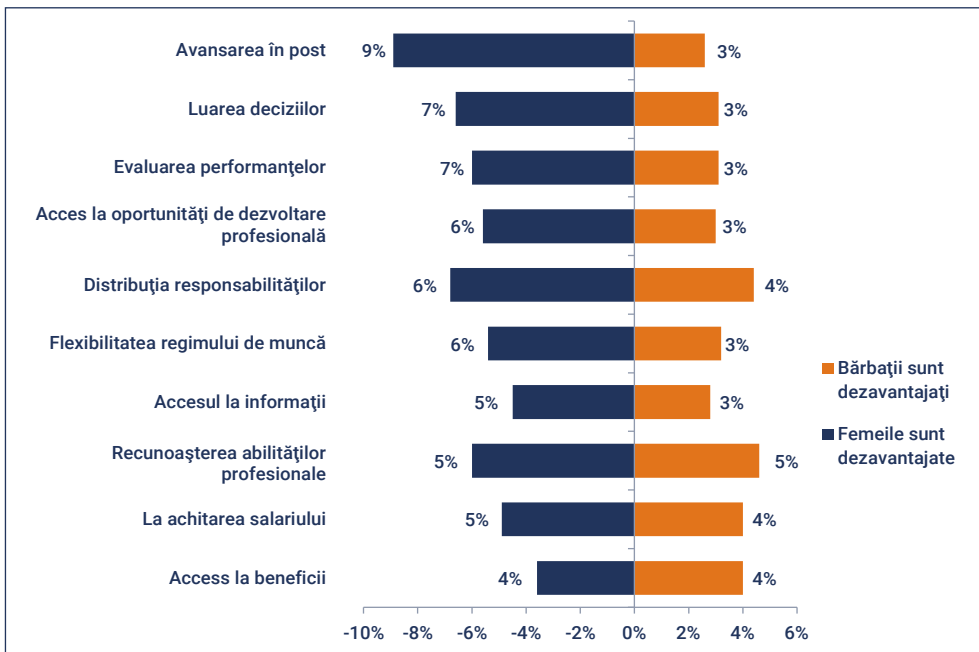
Incidența problemelor de serviciu, cauzate de implicarea în activitățile private, în ultimele 4 săptămâni

Ca efect, într-o pondere aproape dublă, femeile au afirmat că la locul lor de muncă genurile nu sunt tratate în mod egal (12,8% față de 7,3% bărbați). O ușoară tendință, care să confirme faptul că femeile mai des decât bărbații sunt dezavantajate la locul de muncă, transpare în răspunsurile la întrebările despre formele concrete de inconveniente. Chiar dacă în jur de 80% de respondenți susțin că tratamentul ar fi echitabil, în figura de mai jos vedem că, pentru toate formele de dezavantajare, ponderea persoanelor care consideră că în defavoare sunt anume femeile prevalează. Formele cele mai pronunțate de dezavantajare a femeilor au loc la avansarea în post, evaluarea performanțelor, precum și la antrenarea în luarea deciziilor și oferirea accesului la oportunități de dezvoltare profesională (Figura 66).

Figura 66.

Cine este dezavantajat la locul de muncă?

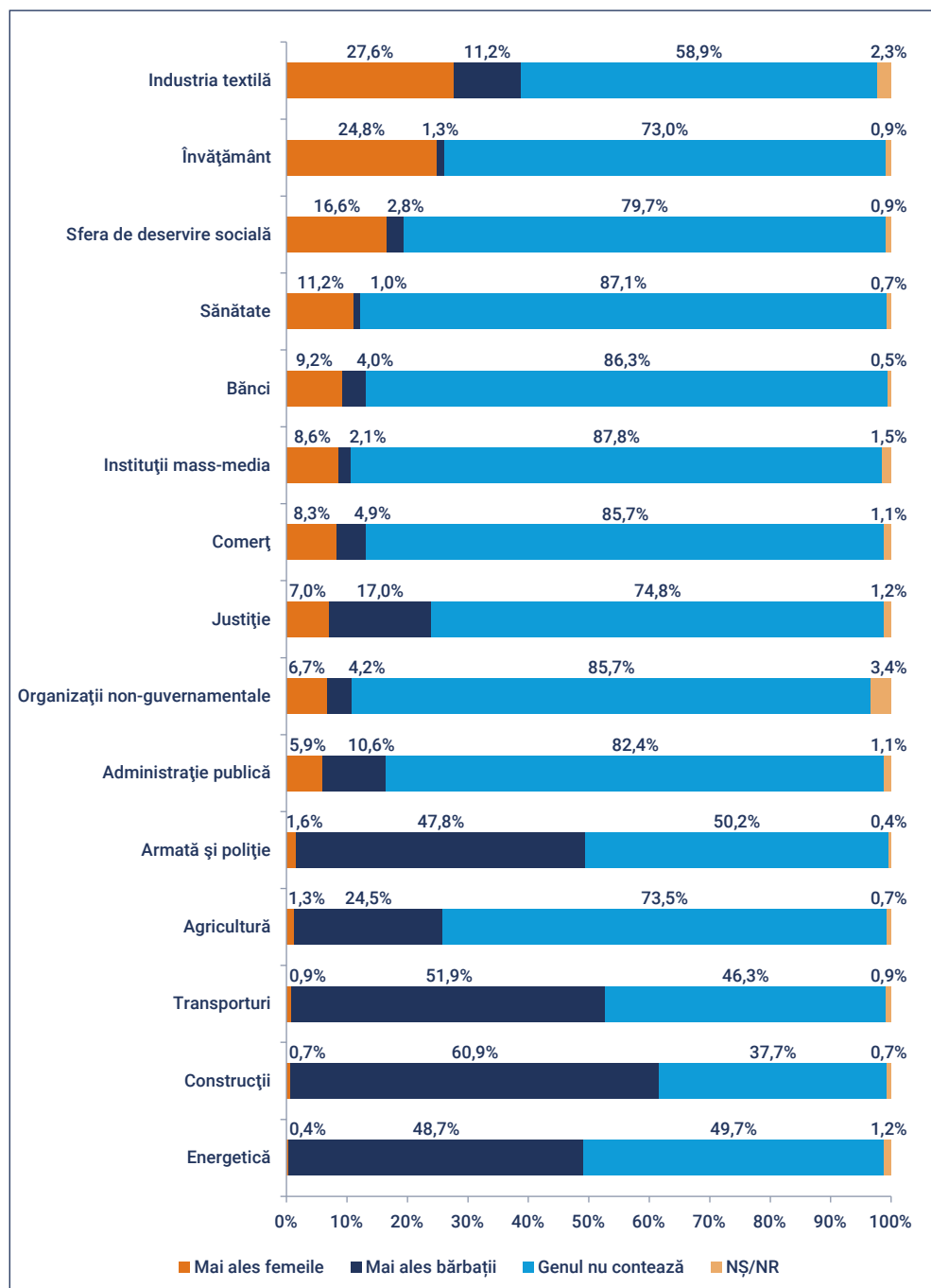

Discrepanțele în plasarea genurilor pe piața muncii sunt puternic afiliate percepțiilor despre cum ar trebui să fie această implicare. Drept exemplu pot servi opiniile exprimate de respondenți cu privire la cine, femeile sau bărbații, trebuie să activeze în diferite sectoare. Deși majoritatea respondenților tind să nu diferențieze, totuși, ponderea celor care plasează în unele domenii, precum industria textilă, învățământul, sfera de deservire socială preponderent femeile, depășește esențial ponderea persoanelor care susțin că acesta ar fi obiectul de activitate al bărbaților. Aceste domenii de facto sunt „feminizate”, majoritatea forței de muncă ocupate aici fiind femei. Domeniile, în care ponderi mari de respondenți susțin că ar trebui să activeze bărbații, sunt energetică, construcțiile, transportul, agricultura și forțele armate (Figura 67).

Percepțiile publice sunt perfect alineate și unei alte dezavantajări pe piața muncii, cea legată de discrepanțele salariale. Salariul unei femei în anul 2015 a constituit doar 87% din salariul mediu al unui bărbat. Respondenții au fost întrebați care ar fi salariul pentru care ar accepta angajarea sau schimbarea actualului loc de muncă. Valoarea medie indicată este evaluată la 7588 lei. Paralel, discrepanța dintre salariul indicat de femei și bărbați depășește chiar discrepanța reală de pe piața muncii. Astfel, o femeie a optat pentru un salariu mediu de 6659 lei, ceea ce constituie 76% din salariul mediu pentru care au optat bărbații (8751 lei).

Figura 67.

Genul persoanelor care ar trebui să lucreze în următoarele domenii ...

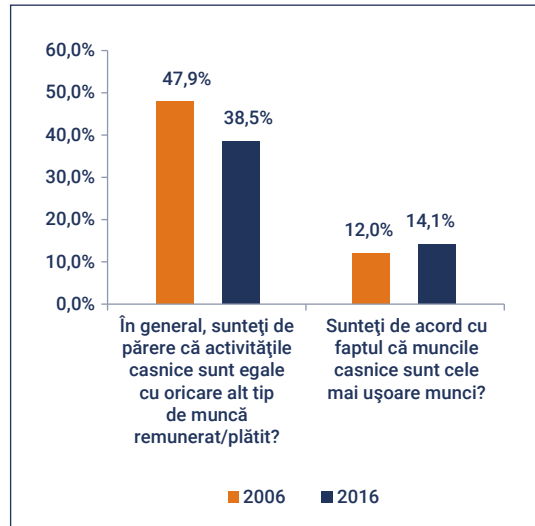

9.3. Viața privată

Doar 38,5% dintre respondenți împărtășesc opinia că activitățile casnice sunt egale cu oricare alt tip de muncă remunerată/plătită. De remarcat că ponderea respondenților care acceptă afirmația că muncile casnice sunt egale cu alte tipuri de muncă a scăzut față de 2006. În același timp, majoritatea respondenților neagă declarația precum că muncile casnice ar fi cele mai ușoare. O pondere suficient de mică dintre respondenți consideră că **muncile casnice sunt cele mai ușoare munci**, iar opiniile sunt dependente, în special, de nivelul de studii al respondenților.

Figura 68.

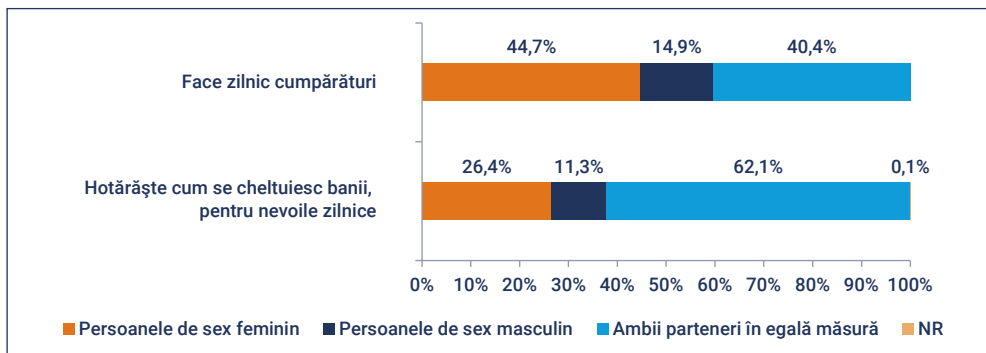
Opinii privind caracterul muncilor casnice (% răspunsurilor afirmative)

O altă caracteristică a rolurilor tradiționale de gen ține de deciziile în viața privată. Femeilor, cărora li se atribuie rolul principal în gestionarea căminului, li se acordă și puterea decizională asupra cheltuielilor. Acestea mult mai des decât bărbații sunt responsabile de cumpărăturile zilnice, precum și de deciziile asupra cheltuielilor familiale.

Figura 69.

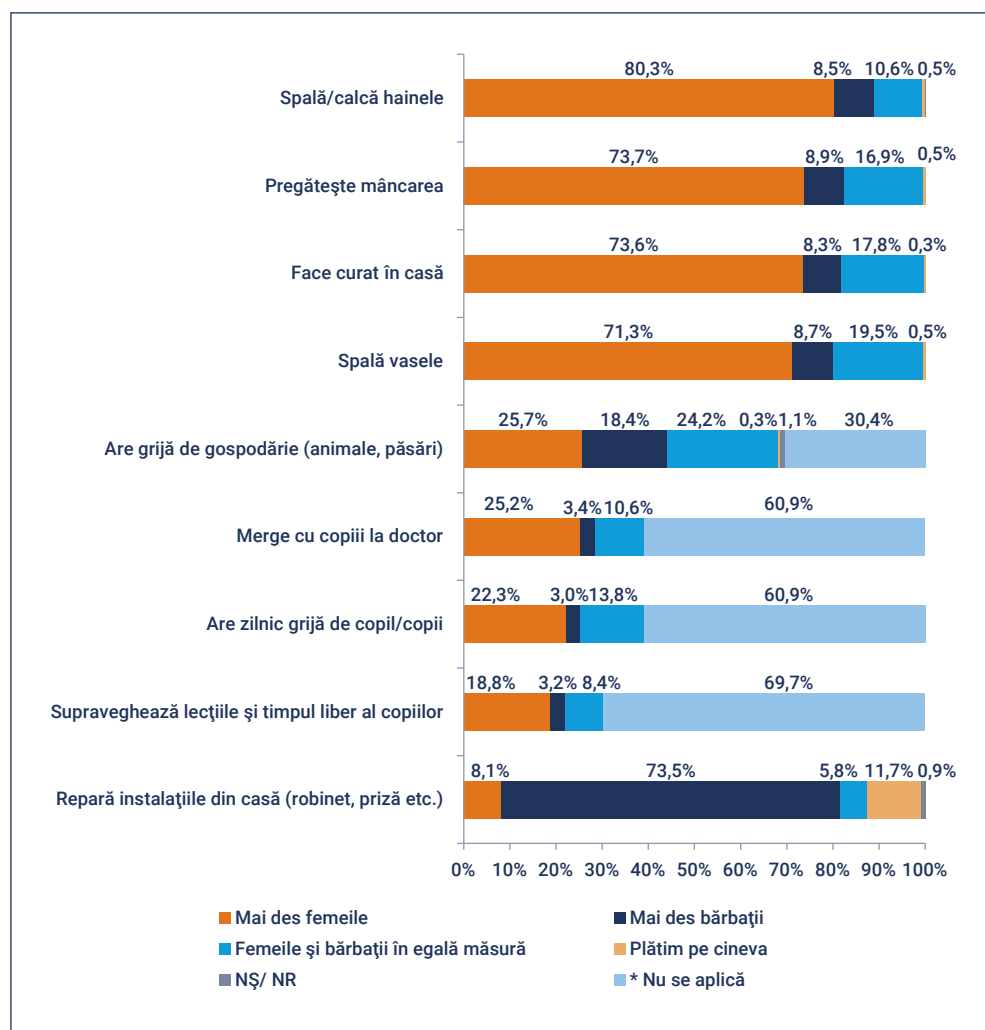
Opinii privind deciziile asupra cheltuielilor bănești în gospodărie

Femeile, de obicei, poartă povara activităților din casă și grija pentru copii. Activitățile din gospodărie sunt responsabilitatea atât a femeilor, cât și a bărbaților. Și doar un singur tip de activitate – reparația instalațiilor – este considerată, în mare parte, apanajul bărbaților.

Figura 70.

Opinii privind activitățile realizate de obicei de către femei vs. bărbați⁹ în gospodăriile respondenților

⁹ Nu se aplică – întrebarea nu corespunde la situația respondentului (nu sunt copii în gospodărie, nu au animale, păsări).

Deși grija de copii este în mare parte asigurată de femei, opinia majoritară cu privire la educația copiilor este că ambii părinți trebuie să se ocupe în mod egal. În percepția respondenților, în educarea băieților și fetelor accentul trebuie pus pe diferite trăsături. Disciplina, ascultarea, hărnicia și ordinea este setul de trăsături de bază, cel mai des menționate atât pentru băieți, cât și pentru fete. Totuși, prin diferența ponderilor se profilează trăsături specifice pentru educația băieților: disciplina și curajul, iar pentru educația fetelor – hărnicia și ordinea. Astfel „specializarea” genurilor se produce de timpuriu, prin educarea unor calități considerate specifice pentru băieți sau fete.

Tabelul 15.

Opinii privind cele mai importante trăsături pe care trebuie să le educăm la băieți și fete

	Pentru băieți	Pentru fete	Diferența
Disciplina	65,8%	47,2%	18,6%
Ascultarea/docilitatea	28,0%	33,0%	-5,0%
Hărnicia	25,4%	39,9%	-14,5%
Curajul	16,8%	3,3%	13,5%
Ordinea	10,5%	20,5%	-10,0%
Răbdarea	8,4%	8,3%	0,1%
Independența	7,3%	6,4%	0,9%
Îndrăzneala	7,1%	5,7%	1,4%
Libertatea de alegere	5,2%	3,8%	1,4%
Sânguința	3,1%	8,1%	-5,0%
Cultura/politețea	2,2%	1,4%	0,8%
Toate	1,9%	1,8%	0,1%
Creativitatea	1,9%	4,6%	-2,7%
Competitivitatea	1,5%	1,4%	0,1%
Responsabilitatea	0,2%	0,3%	-0,1%
Cumințenia		0,6%	-0,6%

9.4. Violența și discriminarea/Comportamentul deviant

În cadrul studiului, respondenților le-a fost solicitată opinia cu referire la existența în Moldova a fenomenului discriminării de gen. Circa 40% dintre intervievați consideră că această formă de discriminare există în Republica Moldova. Recunosc existența fenomenului în proporții mai sporite femeile, locuitorii din mediul urban, tinerii de 18-29 ani, respondenții cu nivel înalt de studii și socio-economic (Figura 71).

Ponderi semnificative de respondenți dispun de experiență de confruntare cu fenomenul dat, fie personal, fie cineva din cercul lor social apropiat. Astfel 12,5% respondenți au raportat că s-ar fi confruntat cu discriminarea în stradă, 8,8% acasă, iar 8,2% la muncă. Atât femeile, cât și bărbații au relatat mai frecvent cazuri de discriminare în stradă, 13% femei și 11,9% bărbați. Femeile, însă, au menționat în ponderi mai mari cazuri de discriminare acasă (12,3%) și la locul de muncă (10,3%). Printre bărbați aceste ponderi sunt mai mici, constituind în jur de 5% răspunsuri afirmative (Figura 72).

Figura 71.

Prezența discriminării de gen în Republica Moldova

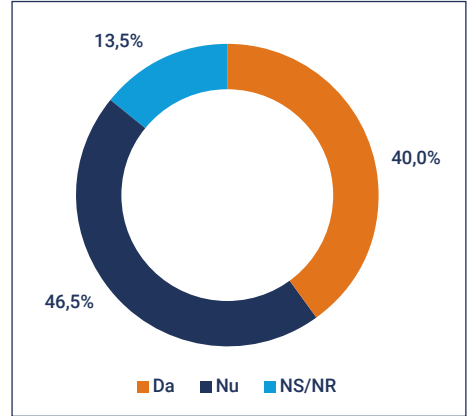
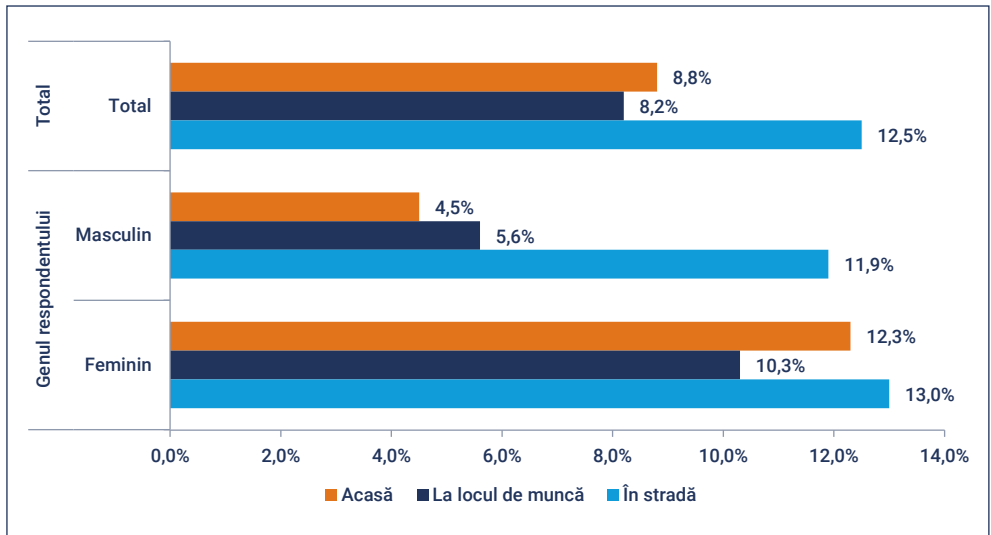

Figura 72.

Locul unde persoana rudă/prietenă/cunoștință s-a confruntat cu situația de discriminare

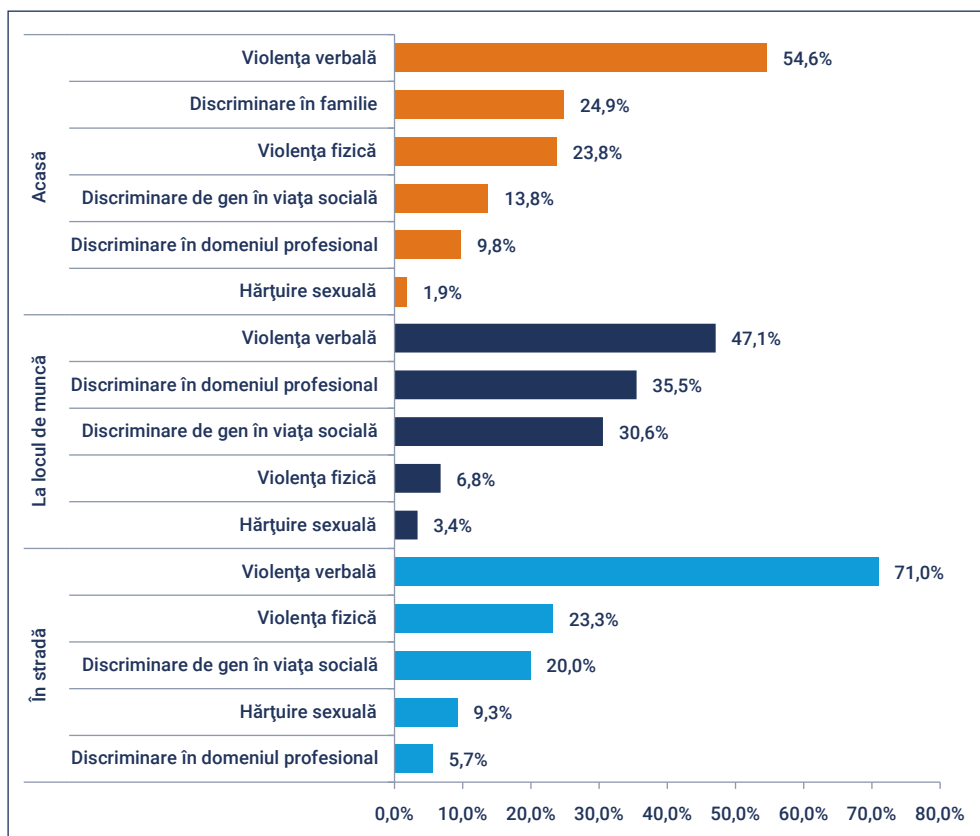

Violența verbală este forma de abuz cu cea mai sporită frecvență, care se produce acasă, la locul de muncă, în stradă. Astfel, 71,0% dintre persoanele care au raportat cazuri de violență au fost supuși acestui flagel în stradă, unde persistă violența fizică și discriminarea de gen (20,0%). Violența verbală se menține la cote înalte și în familie (54,6%), fiind urmată de discriminare în familie (24,9%) și violența fizică

(23,8%). Locul de muncă, la fel, constituie o arenă cu prezență sporită a violenței verbale (47,1%), dar și cu cazuri de discriminare în domeniul profesional (35,5%) și discriminare de gen (30,6%).

Figura 73.

Situații de discriminare cu care s-a confruntat persoana/ruda/prietena/cunoștința

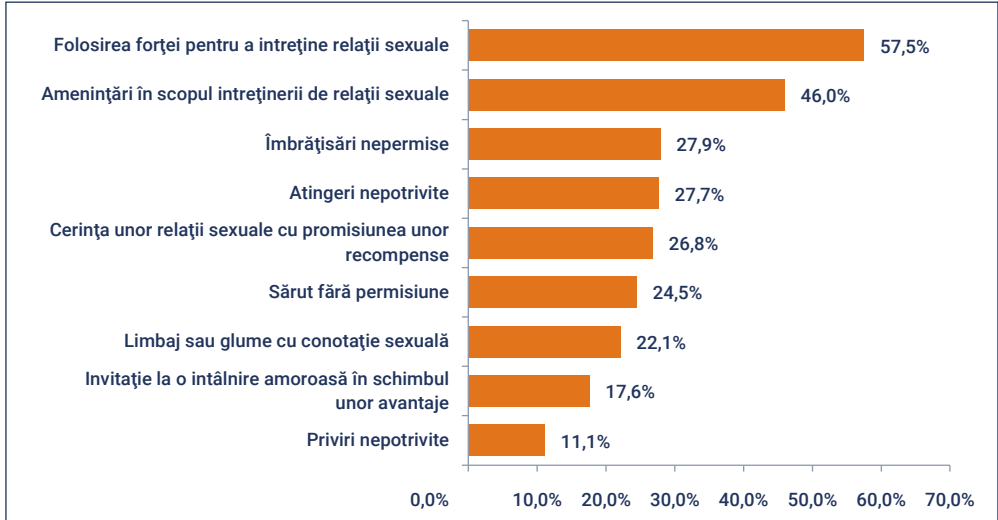

Hărțuirea sexuală, deși nu se regăsește printre cele mai frecvente forme de discriminare, este raportată de un număr considerabil de respondenți, iar 9,3% dintre aceștia s-au confruntat cu fenomenul dat în stradă. Respondenților li s-a propus să definească situațiile considerate drept hărțuire sexuală. Astfel, pentru opțiunea *folosirea forței pentru a întreține relații sexuale* au optat 57,5% respondenți, pentru *amenințări în scopul întreținerii de relații sexuale* – 46% , câte circa 27% au menționat astfel de situații precum *îmbrățișări nepermise, atingeri nepotrivite, cerința unor relații sexuale cu promisiunea unor recompense*. De menționat că fiecare al zecelea respondent clasifică drept cazuri de hărțuire sexuală privirile nepotrivite (Figura 74).

Figura 74.

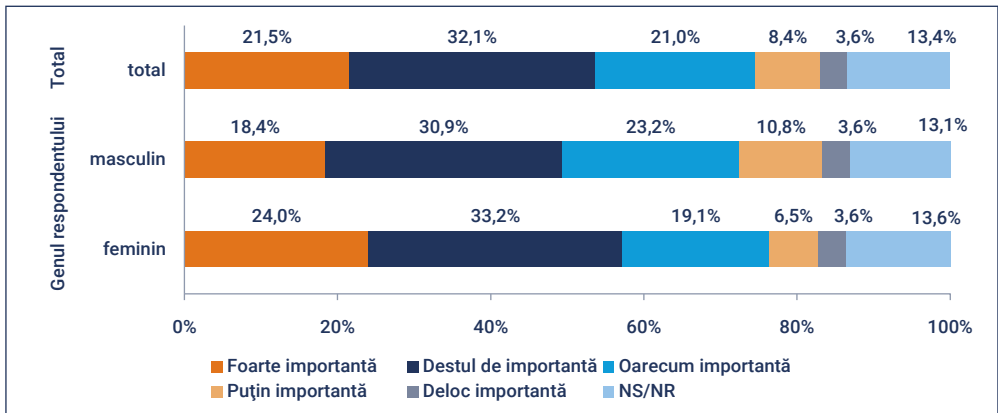
Situații considerate cazuri de hărțuire sexuală

Hărțuirea sexuală pare a fi o problemă actuală la locul de muncă. Peste 3/4 dintre respondenți consideră că fenomenul hărțuirii sexuale la locul de muncă/la facultate reprezintă o problemă serioasă pentru societate. Această problemă este conștientizată în ponderi mai mari de femei, precum și de către respondenții cu nivel înalt de studii, din mediul urban, care au copii sub 4 ani, dar și tinerii de 18-29 ani.

Figura 75.

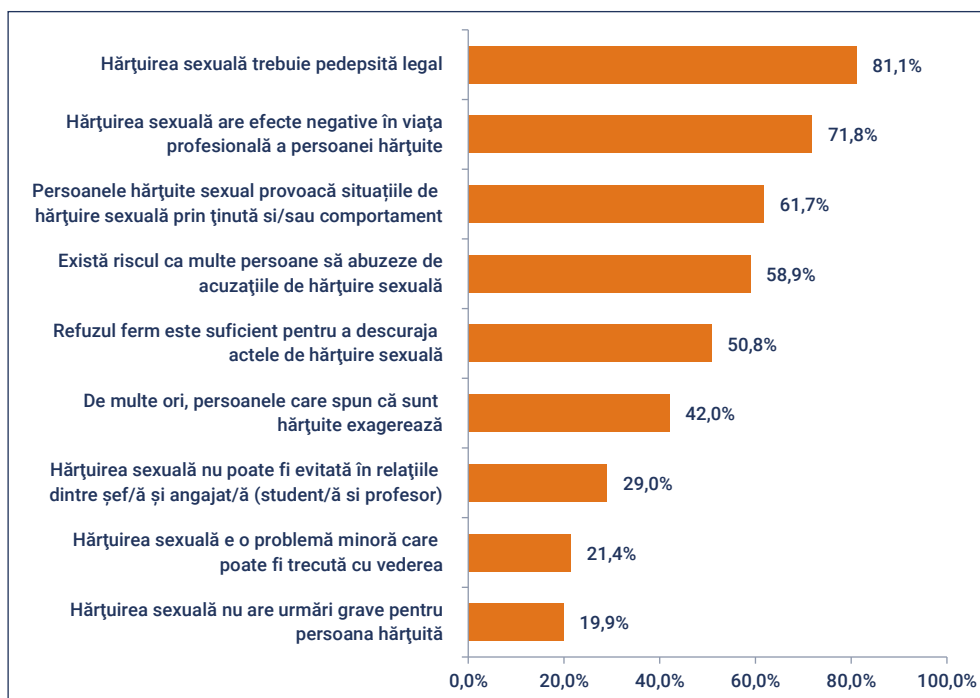
Opinii cu referire la faptul dacă fenomenul hărțuirii sexuale la locul de muncă/la facultate reprezintă o problemă în acest moment pentru societate

Chiar dacă poziția majorității respondenților este că hărțuirea sexuală trebuie pedepsită legal și că acest fenomen are efecte negative asupra vieții profesionale, există și percepții neadecvate asupra fenomenului. Astfel, 61,7% respondenți tind să pună cauza fenomenului pe responsabilitatea victimei (care ar provoca hărțuirea prin ținuta sa) sau că victimele hărțuirii ar exagera (42,0%). De menționat, că femeile, în ponderi mai mari decât bărbații, consideră că persoanele hărțuite însuși provoacă situațiile respective prin ținută sau comportament, că hărțuirea sexuală nu poate fi evitată în relațiile dintre șef/ă și angajat/ă (student/ă și profesor/soară), iar bărbații afirmă în ponderi mai mari că persoanele care spun că sunt hărțuite de multe ori exagerează.

Figura 76.

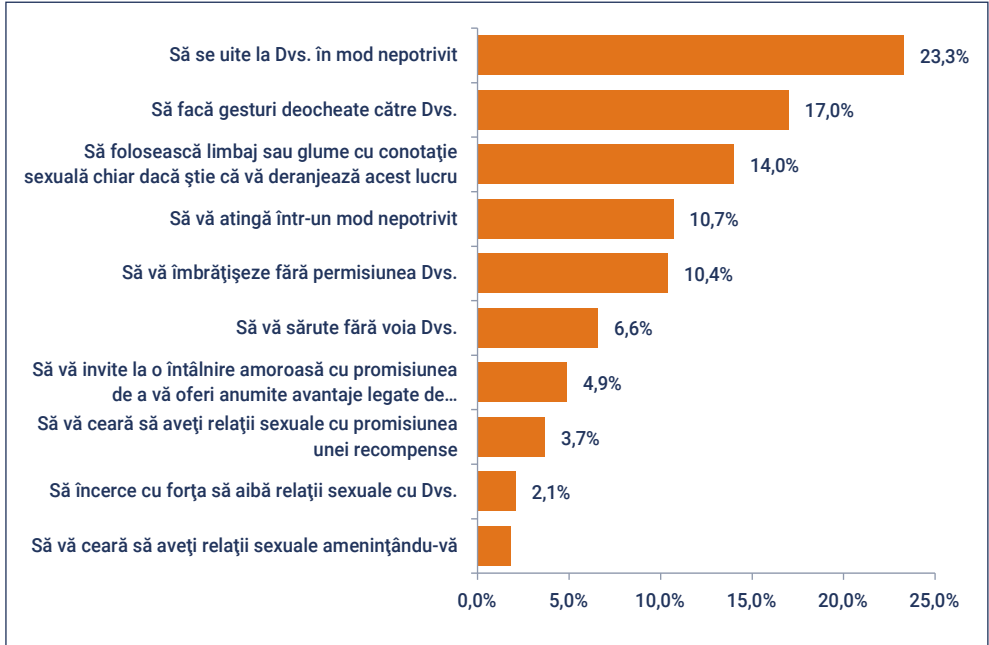
Atitudinea respondenților cu referire la hărțuirea sexuală

Ponderi considerabile de respondenți raportează confruntări cu fenomenul hărțuirii sexuale. Circa 23,3% dintre intervievați au declarat cazuri când cineva i-a privit în mod nepotrivit, 17% – s-au confruntat cu gesturi obscene, 14% – cu glume cu tentă sexuală, iar câte 10% au avut situații când au fost atinși și/sau îmbrățișați fără permisiune. Ponderi mai mari ale femeilor în raport cu bărbații au menționat cazuri de priviri nepotrivite și/sau glume indecente, când li s-au cerut relații sexuale prin amenințări. Bărbații, în ponderi mai mari decât femeile, au amintit situații când au fost sărutați sau îmbrățișați fără permisiune (Figura 77).

Figura 77.

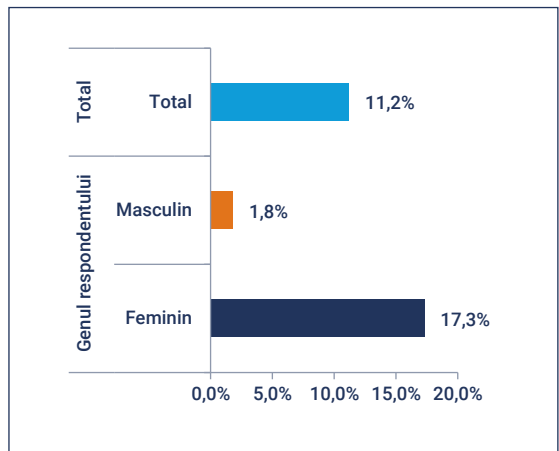
Cazuri, când un bărbat/o femeie a manifestat atitudine cu conotație de hărțuire sexuală față de respondent

Mai frecvent au manifestat atitudine cu conotație de hărțuire sexuală persoane necunoscute. Dar sunt menționate și cazuri care se referă la cunoscuți, prieteni, colegi de serviciu, vecini. Unul din zece respondenți supuși experiențelor de hărțuire cu conotație sexuală au declarat că au apelat la ajutor pentru a preveni sau opri acțiunile respective. De remarcat că în majoritatea cazurilor acestea sunt femeii (ponderea femeilor este de 17,3% în raport cu doar 1,8% printre bărbați). De asemenea, mai frecvent au menționat că au apelat la ajutor persoanele tinere din grupul de vârstă de 18-29 ani.

Figura 78.

Cazuri când s-a apelat la ajutor pentru a preveni sau opri acțiunile cu conotație de hărțuire sexuală față de respondent

În scopul combaterii fenomenului respectiv, cel mai des se apelează la cercul social apropiat și nu la organele de stat. Respondenții au solicitat ajutor de la soț (22,3%), de la cineva dintre prieteni (22,8%), de la un membru al familiei (13,5%) și doar 18,6% au apelat la poliție. Femeile chiar mai des au apelat la soț (23,9%) și la prieteni (24,3%). Doar puțin peste jumătate dintre persoanele care au declarat că au fost victime ale discriminării sau hărțuirii sexuale au menționat că-și cunosc drepturile în acest context. În vederea asistenței persoanei supuse discriminării după criteriul de gen sau de hărțuire sexuală, ¾ dintre respondenți consideră poliția drept principala instituție care le poate acorda ajutor, 23,4% ar apela la Organizații de apărare a drepturilor femeii: ONG-uri, organe competente, 12,6% la Centre de reabilitare/Medic. Femeile mai frecvent s-ar adresa ONG-urilor, iar bărbații – în instanțe de judecată.

Figura 79.

Unde s-a apelat la ajutor pentru a preveni sau a opri acțiunile cu conotație de hărțuire sexuală față de respondent

